

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO TELEVİZYON VE SİNEMA ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**BARIŞ VE ÇATIŞMA DİLİNİN SPOR KANALLARININ
HABERLERİNDE KULLANIMI**

MUSTAFA AKSOY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Mete KAZAZ**

Konya-2016

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	MUSTAFA AKSOY	
	Numarası	134223011002	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Radyo Televizyon ve Sinema/ İletişim Bilimleri	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tezin Adı	BARIŞMA VE ÇATIŞMA DİLİNİN SPOR KANALLARININ HABERLERİNDE KULLANIMI	

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

MUSTAFA AKSOY

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	MUSTAFA AKSOY	
	Numarası	134223011002	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Radyo Televizyon ve Sinema/ İletişim Bilimleri	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Yrd.Doç.Dr. Mete KAZAZ	
Tezin Adı	BARIŞMA VE ÇATIŞMA DİLİNİN SPOR KANALLARININ HABERLERİNDE KULLANIMI		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “BARIŞMA VE ÇATIŞMA DİLİNİN SPOR KANALLARININ HABERLERİNDE KULLANIMI” başlıklı bu çalışma 26/08/2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. Mete KAZAZ

Danışman

Doç. Dr. Meral SERARSLAN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Nalan OVA

Üye

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Büyük bir hevesle başladığım akademik hayatıma lisans döneminden itibaren her anlamda desteğini esirgemeyen değerli hocam Mete KAZAZ'a teşekkür etmeyi borç bilirim. Benim için bir hocadan çok daha fazla anlam taşıdığını da belirtmek isterim. Aynı şekilde tezi yazma sürecinde hatalarımı ve eksiklerimi göstermeye çalışan dostum Nalan OVA'ya da ayrıca teşekkür ediyorum. Yüksek lisans tez dönemimde eş zamanlı olarak sıkıntılarımızı paylaştığımız canım dostum Sibel ÖZKAN'a da teşekkür eder, tüm bunların meydana gelmesinde emeği çok ayrı olan annem'e de saygılarımı sunuyorum.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	MUSTAFA AKSOY	
	Numarası	134223011002	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Radyo Televizyon ve Sinema/ İletişim Bilimleri	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktor ☐
	Tez Danışmanı	Yrd.Doç.Dr. Mete KAZAZ	
Tezin Adı	BARIŞ VE ÇATIŞMA DİLİNİN SPOR KANALLARININ HABERLERİNDE KULLANIMI		

ÖZET

Bu çalışmada televizyon spor haberlerinde kullanılan haber dilinin hangi oranda nefret ve ayrımcılık barındırdığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çalışmada sadece haber üretenlerin pratikleri değil karşılaştırmalı olarak habere konu olan kahramanların da kullandıkları dil üzerinde durulmuş ve ortaya çıkan sonuç değerlendirilmiştir. Haber dili incelemesinde 3 farklı tv spor kanalının ana haber bültenleri incelenmiş, elde edilen bulgular içerik analizi yöntemiyle tablo ve grafiklere dökülmüştür. Tüm kanallara ait sonuçların ve karşılaştırmalı tabloların yer aldığı bu çalışmada dönemlere ve kanallara bağlı olarak arzu edilen sonuca kolaylıkla ulaşılması amaçlanmıştır.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	MUSTAFA AKSOY	
	Numarası	134223011002	
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Radyo Televizyon ve Sinema/ İletişim Bilimleri	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktor ☐
	Tez Danışmanı	Yrd.Doç.Dr. Mete KAZAZ	
Tezin Adı	BARIŞMA VE ÇATIŞMA DİLİNİN SPOR KANALLARININ HABERLERİNDE KULLANIMI		

SUMMARY

This study aimed to reveal of conflict and peace language on the tv sport channels' news. Not only aimed to concieve of news producer's practices but also aimed that the heros of the news who mentioned in the news. All findings examined in content analysis. 3 different Tv sport channels has been examined and all of them converted to the table. The findings can be read seperatly and also examine comparatively. All this tables and findings can give us what we desired to reach that we predicted before study.

KISALTMALAR

TV: Televizyon

vb: Ve benzeri

vd: Ve diğerleri

bkz: Bakınız

vs: Vesaire

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	İİ
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR	İV
ÖZET	V
SUMMARY	VI
KISALTMALAR	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
GİRİŞ	1
PROBLEM.....	3
AMAÇ.....	4
ÖNEM.....	5
VARSAYIMLAR VE SAYILTILAR	5
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR.....	6
TANIMLAR	6
YÖNTEM	7
EVREN VE ÖRNEKLEM.....	7

BİRİNCİ BÖLÜM

BARIŞ GAZETECİLİĞİ KAVRAMI VE KURAMLAR

1.1 BARIŞ GAZETECİLİĞİ ÜZERİNE KURAMLAR	9
1.1.1 Liberal Kuram.....	9
1.1.2 Realist Kuram.....	10
1.1.3 Demokratik Barış Teorisi.....	10
1.1.4 Marksist Kuram ve Yapısalcı Yaklaşım.....	11
1.2. BARIŞ KAVRAMI VE BARIŞ GAZETECİLİĞİNİN DOĞUŞU	12
1.3. SAVAŞ GAZETECİLİĞİ.....	14
1.4. BARIŞ GAZETECİLİĞİNİN SAVAŞ GAZETECİLİĞİNDEN AYRILDIĞI NOKTALAR.....	16
1.5. ÇERÇEVELEME KURAMI VE BARIŞ GAZETECİLİĞİ.....	18
1.6. UYGULAMA ODAKLI BARIŞ GAZETECİLİĞİ	19
1.7. BARIŞ GAZETECİLİĞİ PRATİĞİNE GETİRİLEN ELEŞTİRİLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	21
1.8. GAZETECİLİK ETİĞİ VE BARIŞ GAZETECİLİĞİ	23

1.9. BARIŞ GAZETECİLİĞİNİN İŞLEVSEL DÖNÜŞÜMÜ	24
1.10. BARIŞ GAZETECİLİĞİNİN UYGULANMASI HAKKINDA	27
1.11. ÇATIŞMA VE ŞİDDET	31
1.12. ŞİDDET ORTAMININ OLUŞMASI	32
1.13. ŞİDDET TÜRLERİ.....	32
1.13.1 Dolaylı Şiddet.....	33
1.13.2. Dolaysız Şiddet.....	33
1.13.3 Yapısal/Kurumlaşmış Şiddet	34
1.14. SAVAŞ GAZETECİLİĞİ KARŞISINDA BARIŞ GAZETECİLİĞİNİN ÖNGÖRDÜKLERİ.....	34
1.15. BARIŞ GAZETECİLİĞİ İÇİN ÖNCELİKLER VE VAATLER.....	34
1.16. BARIŞ GAZETECİLİĞİ ÖNÜNDEKİ ENGELLER	38
1.16.1 Bireysel Engeller.....	38
1.16.2. Yapısal ve Kurumsal Engeller.....	40
1.16.3. Uygulamada Yaşanan Engeller.....	40
1.17. BARIŞ GAZETECİLİĞİ VE ETİK KODLAR	41
1.18. BARIŞ GAZETECİLİĞİ İŞLEVSİLLİĞİN ARTIRILMASI.....	43
1.19. HABER METİNLERİNDE BARIŞ DİLİNİN İNCELENMESİ	45
1.20. BARIŞ GAZETECİLİĞİ KAPSAMINDA HABER İNCELEME ÖRNEĞİ.....	46
1.21.NEFRET SÖYLEMİ VE TELEVİZYON SPOR HABERLERİ.....	49
1.21.1. Nefret.....	49
1.21.2. Nefret Söylemi.....	49
1.21.3. Ayrımcılık.....	51
1.22. HABER VE HABERCİLİK.....	52
1.23. SPOR HABERCİLİĞİNİN TARİHÇESİ.....	54
1.24. TV SPOR HABERLERİ	58

İKİNCİ BÖLÜM

TV SPOR KANALLARININ HABER İNCELEMESİ VE BULGULAR

2.1.METODOLOJİ	60
2.1.1.İçerik Analizi.....	60
2.1.2.Araştırma Soruları	62
2.2.BULGULAR VE YORUM.....	63
2.2.1.A SPOR.....	63
2.2.1.1.1.Hafta.....	63
2.2.1.2.2.Hafta.....	69
2.2.1.3.3.Hafta.....	73

2.2.1.4.ASPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı.....	75
2.2.2.NTV SPOR.....	76
2.2.2.1.1.Hafta.....	76
2.2.2.2.2.Hafta.....	81
2.2.2.3.3.Hafta.....	85
2.2.2.4.NTVSPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı.....	90
2.2.3.TRTSPOR.....	91
2.2.3.1.1.Hafta.....	91
2.2.3.2.2.Hafta.....	96
2.2.3.3.3.Hafta.....	100
2.2.3.4 TRTSPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı	105
2.3. KULLANILAN KAVRAMLARIN KANALLAR VE HAFTALAR ARASI KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	106
SONUÇ.....	113
KAYNAKÇA	117
EKLER.....	121

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: ASPOR kanalı militarist kavram dağılımı	63
Şekil 2: ASPOR kanalı militarist kavram dağılımı	64
Şekil 3: ASPOR kanalı spor kavram dağılımı.....	64
Şekil 4: ASPOR kanalı spor kavram dağılımı.....	65
Şekil 5: ASPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı.....	66
Şekil 6: ASPOR kanalı argo kavram dağılımı	67
Şekil 7: ASPOR kanalı deyim kavram dağılımı	68
Şekil 8: ASPOR kanalı militarist kavram dağılımı	69
Şekil 9: ASPOR kanalı spor kavram dağılımı.....	70
Şekil 10: ASPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı.....	71
Şekil 11: ASPOR kanalı deyim kavram dağılımı.....	72
Şekil 12: ASPOR kanalı militarist kavram dağılımı	73
Şekil 13: ASPOR kanalı spor kavram dağılımı.....	74
Şekil 14: ASPOR kanalı spor kavram dağılımı.....	74
Şekil 15: ASPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı	75
Şekil 16: NTVSPOR kanalı militarist kavram dağılımı	76
Şekil 17: NTVSPOR kanalı spor kavram dağılımı	77
Şekil 18: NTVSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı	78
Şekil 19: NTVSPOR kanalı argo kavram dağılımı	79
Şekil 20: NTVSPOR kanalı deyim kavram dağılımı	80
Şekil 21: NTVSPOR kanalı militarist kavram dağılımı.....	81
Şekil 22: NTVSPOR kanalı spor kavram dağılımı	82
Şekil 23: NTVSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı	83
Şekil 24: NTVSPOR kanalı deyim kavram dağılımı	84
Şekil 25: NTVSPOR kanalı militarist kavram dağılımı.....	85
Şekil 26: NTVSPOR kanalı spor kavram dağılımı	86
Şekil 27: NTVSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı	87
Şekil 28: NTVSPOR kanalı argo kavram dağılımı	88
Şekil 29: NTVSPOR kanalı deyim kavram dağılımı	89
Şekil 30: NTVSPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı	90
Şekil 31: TRTSPOR kanalı militarist kavram dağılımı	91
Şekil 32: TRTSPOR kanalı spor kavram dağılımı	92
Şekil 33: TRTSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı.....	93
Şekil 34: TRTSPOR kanalı argo kavram dağılımı.....	94
Şekil 35: TRTSPOR kanalı deyim kavram dağılımı.....	95
Şekil 36: TRTSPOR kanalı militarist kavram dağılımı	96
Şekil 37: TRTSPOR kanalı spor kavram dağılımı	97
Şekil 38: TRTSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı.....	98
Şekil 39: TRTSPOR kanalı deyim kavram dağılımı.....	99
Şekil 40: TRTSPOR kanalı militarist kavram dağılımı	100

Şekil 41: TRTSPOR kanalı spor kavram dağılımı	101
Şekil 42: TRTSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı	102
Şekil 43: TRTSPOR kanalı argo kavram dağılımı.....	103
Şekil 44: TRTSPOR kanalı deyim kavram dağılımı.....	104
Şekil 45: TRTSPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı.....	105
Şekil 46: Militarist kavram kullanımının haftalar ve kanallar arası dağılımı.....	107
Şekil 47: Spor kavram kullanımının haftalar ve kanallar arası dağılımı.....	107
Şekil 48: Ekonomi kavram kullanımının haftalar ve kanallar arası dağılımı.....	108
Şekil 49: Argo kavram kullanımının haftalara dağılımı.....	109
Şekil 50: Deyim kavram kullanımının haftalar ve kanallar arası dağılımı.....	110
Şekil 51: Tüm Kanallar Toplam Kavram Kullanımı.....	111

GİRİŞ

Kitle iletişim araçları içerisinde hatırı sayılır bir yere sahip olan Televizyon, son 20 yılda gösterdiği gelişmeyle görüntünün gücünü ortaya koymuştur. Özellikle canlı yayınların yapılmaya başlanması ve bunun spor alanında topladığı ilgi yadsınamaz duruma gelmiştir. Canlı yayınlarla spor müsabakalarının izlenmeye başlanması beraberinde heyecanı, rekabeti ve ilgiyi de doğru orantılı şekilde artırmıştır. Spor müsabakalarının televizyonda gördüğü bu ilgi spor haberciliğini de geliştirmiş, bununla birlikte tv spor haberleri de gelişim göstermiştir.

Tv spor haberlerinin görsel ağırlık kazanması ve sadece müsabaka özetlerinin değil bunun dışında sporcu ve spor kurumlarının açıklamaları da haberleştirilmiştir. Konu haber olunca bunun çok kolay olmadığı sporda da kanıtlanmıştır. Haber görselinden verilen röportaja ve haber diline kadar her detayın bir anlam taşıdığı inkar edilemez bir gerçektir.

Bu çalışmada tv spor haberlerinin nasıl aktarıldığı, habere konu olan kurum/kişilerin söylemlerinin hangi dille haberleştirildiği araştırılmıştır. Bu yapılırken kuramsal temel barış gazeteciliği olarak belirlenmiştir. 70'lerden bu yana dünya'da çalışılmaya başlanan barış gazeteciliği siyaset haberciliğinden spor haberciliğine kadar bir çok alanda uygulanmış ve barış dilinin gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Çalışmada içerik analizi yöntemiyle sayısal verilere ulaşılmış ve bunlar tablolştırılarak kesin sonuçlara ulaşmak amaçlanmıştır. Ana hedef, habere konu olan kişi/kurumların kullandıkları dil ile habercilerin dili arasındaki çatışma ve nefret dilini karşılaştırmaktır. Bu sayede devam edegelen çatışmaya kimin/kimlerin sebep olduğunu ortaya koymak da hedeflenmiştir. İncelenen haberler üç farklı haftadan seçilmiş ve Türkiye'de yayın yapan 3 tv spor kanalı (NTVSPOR, TRTSPOR ve ASPOR) tercih edilmiştir. Seçilen haftalarda Türkiye süper ligi takımlarının gündem oluşturan olaylarına yer verilmiştir. Bunların her 3 kanalda da çokça yer bulmuş olması ana motivasyon kaynağı olmuştur.

Çalışmanın ilk bölümünü oluşturan “Barış Gazeteciliği Kavramı ve Kuramlar” başlıklı kısımda barış gazeteciliğinin tarihçesi ve kapsamından söz edilmiştir. Ayrıca barış gazeteciliğinin diğer ülkelerde nasıl çalışıldığı, hangi yöntemleri kullandığı ve pratikte nasıl sonuçlar verdiği de bölüm kapsamında yer almıştır. Bununla birlikte barış gazeteciliğinin avantajları ve dezavantajları, barış gazeteciliğinin uygulanmasındaki sıkıntılara da yer verilmiştir. Bölüm sonunda barış gazeteciliğine yönelik getirilmiş eleştirilere yer verilirken örnek barış haberciliği çalışmasına da yer ayrılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde barış gazeteciliğinin ana çalışma noktasını teşkil eden nefret, çatışma ve ayrımcılığın ne olduğuna değinilmiştir. Yine aynı bölümde haberciliğinin ne olduğuna yönelik bilgiler de yer almıştır. Son bölümü oluşturan 3.bölüm’de ise uygulamaya yer ayrılmış ve hangi yöntem üzerinden çalışmanın yürütüldüğü anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışma, spss temel alınmış olsa da Microsoft excel üzerinde uygulanmış ve ortaya çıkan sonuçlar tablo haline dönüştürülmüştür. İhtiyaç duyulan yerlerde tabloların yanında grafikler de yer almış ve bunlar birbirleriyle bağlantılı olarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Tablolarda her haber, hem haber metni üzerinden hem de habere konu olmuş kişi/kurum dili üzerinden ayrı ayrı yer almıştır. Bu veriler ışığında karşılaştırmalar yapılmıştır. Elde edilen bulgular sayesinde farklı kombinasyonlarla çok sayıda karşılaştırma yapabilme imkanı doğmuştur. Çalışmanın sonunda genel olarak öngörülen sonuçların ne oranda elde edildiğine yer verilmiş ve bu doğrultuda çalışma noktalanmıştır.

PROBLEM

Televizyon haberlerinin daha fazla izleyiciye ve takipçiye seslenmesi, daha fazla ilgi çekmesi pek çok anlamda incelenmesinin etkili sonuçlar çıkaracağını ortaya koymuştur. Kitle iletişim araçları içinde de hızlı ve interaktif bir gelişim gösteren televizyon, izleyicilerine vaad ettikleri açısından da oldukça etkili bir araç olmuştur.

Görsel medyanın izleyiciler üzerindeki etkisi hem teknolojinin gelişmesiyle daha bir perçinlenmiş hem de televizyonculuğun gelişmesine de katkıları olmuştur. Televizyon haberciliğinin bu paralelde gelişmesi de kaçınılmaz olmuştur tabii ki. Canlı yayınların başlamasında tutun da efektlerin kullanılmasına kadar bir çok yenilik televizyonculuğa eşik atlatmıştır. Bundan en büyük nasibi de hiç şüphesiz spor haberciliği almıştır.

Türkiye’de sporda ve özellikle futbolda yaşanan gelişmelerin ortaya çıkardığı keskin ve nefret dolu taraftarlığın, bu doğrultuda ortaya çıkan çatışmaların medyaya yansımaları çalışmamızın konusu olacaktır. Üzerinde durmayı düşündüğümüz asıl nokta 3 Temmuz süreciyle tırmanmaya başlayan düşmanca dilin ve spor kulüpleri arasındaki çatışmanın medyaya nasıl yansıdığı ve yeniden nasıl üretildiğidir. Spor haberlerinde çokça kullanıldığını düşündüğümüz çatışma dilinin nasıl sonuçlar doğurabileceği ve bu dilin barış gazeteciliği kapsamında incelenmesi çalışma konumuzun içinde olacaktır. Ayrıca çalışmada haber metinleri temel alınmış ve bu doğrultuda TV haberlerinin görsel gücü de kullanılarak spor haberleri incelenmiştir.

Spor haberciliği görsele en çok ihtiyaç duyan habercilik türü olması bakımından televizyonda genellikle az metin çok görsel şekilde sunulur. Bunun metinlerin kıymetsizmiş gibi bir kapıya çıkmaması gerekir. Çünkü haber metinleri çok sınırlı bile olsa derin anlamlar barındırabilir, yönlendirici olabilir.

Buradan hareketle bu çalışmanın problemi de spor haber metinlerinin habere konu olan kişi ve kurumların açıklamalarını ne yönde etkilediği ve aktardığı üzerinedir. Bununla birlikte spor dünyasından gelen “medyanın olumsuz yönde haber üretme” suçlamalarına binaen ortaya çıkan nefret, ayrımcılık, düşmanlaştırma gibi sonuçların haberlerde üretilip üretilmediği üzerine bir çalışma oluşturulmaya

çalışıldı. Medyanın süttten çıkmış ak kaşık olduğunu savunmak değil, spor haberlerine konu olan kahramanların açıklamaları ile haber metinlerinin içeriklerinin karşılaştırılması asıl problem olarak tespit edilmiştir.

Haber metinlerinin aktarma cümleleri dışında hangi kavramların üzerinde daha çok durduğu, neleri öncelediği, spor kulüpleri veya kulüp üyeleri, sporcular arasında ayrımcılığı, nefreti ne oranda kullandığı ortaya konmaya çalışılmıştır. Aynı şekilde medyayı suçlayan spor camiasının habere konu olanlarının açıklamaları dikkate alınmıştır.

Aynı haberler iki defa incelenmiştir. Bundaki amaç suçlayan ve suçlanan tarafın dil yapısını ortaya koymaktır. Bu sayede farklı sonuçlara ulaşmak ve bunlara kapı aralamak da amaçlar arasındadır.

AMAÇ

Bu çalışma ile spor medyasında var olduğunu tahmin ettiğimiz çatışma ve nefret dilini ortaya çıkarmak bunun sporda taraftarlığı ve taraftarları kışkırtabileceğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Ayrıca asıl amacın Televizyon haberlerinde haber başına düşen haber kahramanlarının ve haber metinlerinin ne oranda çatışma unsuru barındıran kavram kullandıklarının ortaya çıkarılmasıdır. Bununla birlikte araştırma kapsamına alınan TV spor kanallarının birbirleri arasındaki kavram kullanım ilişkisinin tespit edilip incelenmesi amaçlar arasındadır. Spor haberlerine ve yayınların olan ilgi teknolojinin gelişimiyle paralellik göstermektedir. Spora olan ilgi yıllar geçtikçe artmış, özellikle yukarıda da bahsedildiği gibi canlı yayınlar ve spor alanındaki gelişmeler ilgiyi bir o kadar artırmıştır.

Spora olan bu ilginin artması spor haberlerindeki niceliksel artışı da beraberinde getirmiştir. Son yıllarda tematik spor kanallarının sayısının artması buna örnek olarak gösterilebilir. Bu kanallar yirmi dört saat spor yayını yapmakta hemen her spor dalından habere yer vermektedirler. Tabi ilginin fazlalığına bağlı olarak futbol ve basketbol daha önde yer almaktadır.

Sporun varlığından hareketle, futbol için daha fazla olduğunu tahmin ettiğimiz,

rekabete dayanması ve kazanma üzerine odaklanması beraberinde bazı problemleri de doğurmaktadır. Hırs, saldırganlık, kaybetme korkusu ve tabii ki işin finansal boyutu nefrete ve ayrımcı bir dile sebep olmaktadır.

ÖNEM

Medya Türkiye’de genellikle kolaylıkla suçlanan bir mecradır. Haberciliğin bu kadar tartışıldığı bir ortamda basın mensuplarının her şeye sebep oldukları iddiası da aynı paralelde devam etmektedir. Özellikle spor alanında kulüp temsilcilerinin spor medyasını “fitne” unsuru olarak görmesi son dönemde görmeye alıştığımız bir suçlamadır. Haber yapıldığı için kulüpler arasında anlaşmazlıkların doğduğu, haber dilinin nefreti yaratıp körüklediği iddia edilmektedir. Spor dünyasından temsilcilerin bu suçlamaları karşısında haber metinlerinin önemi de gün geçtikçe daha fazla önem kazanmaktadır.

Haber metinlerinin ve habere konu olan spor dünyası temsilcilerinin nasıl bir dil kullandığı, bunun nasıl evrildiği önem arz etmektedir. Yapılan bir açıklamanın haberde nasıl sunulduğu, temsillerin nasıl gerçekleştirildiği yapılacak incelemelerle ortaya çıkarılabilir.

Bu nedenle bu çalışmada önem verilen nokta varsayılan iddiaların ışığında haber metinlerinin veya haber kahramanlarının hangi yönde spor dünyasını etkiledikleridir. İddia edilenlerin ne oranda doğruluk payı içerdiği çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlar bakımından çok önemlidir. Bu nedenle haber metinleri ile haber kahramanlarının dili kullanma alışkanlığı sayısal verilerle net bir şekilde ortaya konmuştur.

VARSAYIMLAR VE SAYILTILAR

Hem konu ettiğimiz problem hem de amaca uygun şekilde varsayımlarımız çalışmaya da dayanak oluşturmaktadır.

- Spor kanalları haberlerde dört büyük futbol kulübüne daha fazla yer vermektedir.
- Spor kanallarının en çok yer verdiği spor dalı futboldur.

- Futbol spor haberlerinde ilk sıralarda yer alır.
- Televizyon spor haberlerinde haber metni daha azdır. Görüntüye ağırlık verilir.
- Haber kavramları ve haber dili farklı öğelerden oluşur.
- Televizyon haberlerinde spor, militarist, deyimler, ekonomik, argo/küfür gibi kavramlar kullanılır. Haber kahramanları tarafından da bunlar kullanılır.
- Kullanılan bu kavramlar televizyon kanallarına göre farklılık göstermektedir.
- Haber sıralamaları televizyon kanallarında birbirinden farklıdır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Bu çalışmada barış gazeteciliği temelli bir çerçeve çizilmiştir. Çünkü spor haberlerinde yer verilen çatışmacı dilin neden haberlere konu edildiği bu kuramsal altyapı ışığında açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma Türkiye'deki spor kanallarını inceleme kapsamına almıştır. Türkiye'de de yayın yapan yabancı spor kanalları kapsam dışında bırakılmıştır. Türkiye'de uydu ve analog'tan yayın yapan şifresiz kanallar tercih edilmiştir. Bu kapsamda ASPOR, NTVSPOR ve TRTSPOR inceleme kapsamına alınmıştır.

Çalışma evrenini temsil yeteneği olan haftalarda toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. İnceleme kapsamında haber metinlerinde ve haber kahramanlarının dilinde kavramların ne oranda kullanıldığı karşılaştırmalı olarak yer verilmiştir. Buna göre militarist kavramlar, ekonomik kavramlar, spor kavramları, argo kavramlar, deyimler incelenen kavramlar arasındadır.

TANIMLAR

Barış Gazeteciliği: “Haber editörlerinin ve muhabirlerinin her türlü çatışma ortamında barış ve çatışmasızlık sağlayabilecek tüm imkânları kovalayarak ve nefret diline karşı barış dilini geliştirerek habercilik yapmalarıdır.”

TV Spor Haberciliği: “Spordaki gelişmeleri kategorilerine ayırarak görüntüleriyle

birlikte belirli aralıklarla aktaran habercilik örneğidir.”

Çatışma/Savaş Haberciliği: “Her türlü çatışma, tartışma, ayrışma ve ikili düşmanlıklar üzerinden beslenen sadece çatışmayı haberleştirmeyen, aynı zamanda çatışmanın devam etmesi için intikam hissi uyandıracak şekilde yapılan haberciliktir.”

YÖNTEM

İçerik analizi birçok çalışmada olduğu bu çalışmada da kesin veriler elde edilebilmesi adına tercih edilmiştir. Çalışmada haber başına düşen kavram sayıları haber kahramanları ve haber metinlerine göre ayrılarak incelenmiş ve karşılaştırmalı verilere yer verilmiştir. Yorumlamalar bu tablolar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada TV Spor haberlerinde kullanılan nefret ve barış dilinin ne oranda kullanıldığını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu nedenle yukarıda anlatılmaya çalışılan içerik analizi avantajlarının çalışma kapsamında net sonuçlar sunacağını da göz önünde bulundurarak bu yöntem tercih edilmiştir. Çatışmacı ve barışçıl dilin haberi yazarlarla habere konu olan şahıs ve/veya kurumların/kahramanların ne oranda kullanıldığını tespit etmek için en uygun yöntem olduğu düşünülmektedir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Seçilen TV kanalları Türkiye’de yayın yapan ulusal tematik spor kanallarıdır. Bu kanalların haber metinlerindeki dilin yapısı ve haber kahramanlarının kullandıkları dil ve kavramlar incelenmiştir. Haber süreleri ve sıraları da inceleme kapsamına alınmıştır. Araştırma gerilimin yükseldiği, çatışma unsurlarının görece daha fazla kullanıldığı dönemlerle sınırlandırılmıştır. Bu amaçla farklı 3 hafta inceleme kapsamına alınmıştır. Öyle ki; Trabzonspor-Gaziantepspor maçının oynandığı ve Trabzonspor’un o dönem başkanlığını yapan İbrahim Hacıosmanoğlu’nun hakemleri odaya kilitlediği iddialarının konuşulduğu haftayı kapsayan **30.10.2015-05.11.2015** tarihleri, Fenerbahçe-Gaziantepspor karşılaşmasını ardından Aziz Yıldırım’ın hakemler ile ilgili yaptığı açıklamalar, takip eden günlerde Galatasaray ile aralarında geçen polemik haftasını kapsayan **30.11.2015-06.12.2015** tarihleri ve

Fenerbahçe-Galatasaray derbisinin oynandığı **26.10.2015-04.11.2015** tarihleri inceleme kapsamını oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BARIŞ GAZETECİLİĞİ KAVRAMI VE KURAMLAR

Bariş ile ilgili çalışmalar kendilerini normatif olarak konumlandırır ve ‘‘bariş’’ kavramını merkeze alarak ve ona değer atfederek kitle iletişimine tamamen nufuz etmesini sağlarlar (Galtung, 1998:23). Bu noktadan hareketle barış gazeteciliği sosyal sorumluluk gazeteciliği olarak da tanımlanabilir (Hanitzsch, 2010:16). Bariş gazeteciliğini savunanlar özellikle bu savunularını savaş gazeteciliğinin içinde bulunduğu mevcut durumun eleştirisi üzerine kurarlar. Özellikle Galtung (1993) savaş gazeteciliğini negatif, fazlaca kişiselleştirilmesi ve elit ülke ve şahıslara yakın olması yönüyle eleştirmektedir. Galtung’un savaş gazeteciliğine bir başka eleştirisi ise savaş gazeteciliğinin özellikle şiddetin var olduğu durumlara odaklanmasıdır. Savaş gazeteciliği çatışma bölgelerinde belli tarafların durumlarını haberleştirir ve özellikle savaşta baskın ve güçlü olan tarafı olumlayacak durumları manşete taşır. Bu durum savaş gazeteciliğinin çatışmayı artırmasına ve çözümü tıkamasına sebebiyet vermektedir. Savaş gazeteciliğinin ortaya koyduğu bu habercilik anlayışı tek tarafın –genellikle güçlü taraftır bu- kazanması üzerine kurulu bir gazeteciliktir (Hanitzsch, 2010).Hanitzsch’in iddia ettiği gibi savaş gazeteciliği çatışmanın devam ettiği süreçte ‘kendi tarafı’nı destekler ve karşı tarafı ötekileştirir. Çatışma ortamında tarafları net bir şekilde ortaya koyan savaş gazetecisi ‘kendi tarafı’nı yalan haberlere rağmen destekler ve bu barışın tesis edilmesi için herhangi bir ortamın oluşamayacağını kanıtlar.

1.1 BARIŞ GAZETECİLİĞİ ÜZERİNE KURAMLAR

1.1.1 Liberal Kuram

Bariş kavramıyla ilgili birçok görüş vardır. Liberal, realist, demokratik barış teorisi ve Marksist teoriye göre barışın birbirinden farklı tanımını mevcuttur ve hepsi de birbirinden farklı yol haritaları çizmişlerdir. Barişın tam olarak ne olduğunu anlayabilmek ve barış gazeteciliğine yol belirleyebilmek adına bu teorilerin barışa yaklaşımlarına değinmekte fayda olduğu düşünülmektedir. Ancak çalışmamızın iskeletini oluşturacak ve barış gazeteciliğine de direkt katkısı olması bakımından Johan Galtung’un barış teorisine daha çok yer vermekte fayda görülmektedir. Bariş

araştırmaları genel olarak dünya barışının sağlanması temelinde şekillenmiştir. Bu bağlamda liberalizm için bu barış ortamının sağlanması ekonomik ve politik liberal normların hem ulusal hem de uluslararası seviyede kalıcı olabilmesi, etkileşimin artırılması, devletlerin kendi aralarında yapacakları işbirliğinin gerçekleştirilmesi ve insan haklarının korunmasıyla mümkün olabilmektedir (Sandıklı, 2007:138). İnsan doğasını barışa eğilimli olduğunu kabul eden Liberalizm, liberal demokrasilerin sürdürülebilir küresel barış için en uygun yönetim şekli olduğunu savunmuştur. Bireylerin haklarını devlete karşı koruyabilecek liberal anayasalarla yönetilen demokrasiler i barışını muhafaza edebileceklerdir.

1.1.2 Realist Kuram

Realizme göre ise barışın tesisinin önündeki temel engel insan doğasıdır. İnsanın karşı tarafı baskı altına alma ve şiddet kullanma temayülü devletlerin g ve nüfuz sahibi olma ve savaşma eğiliminin ardında yatan sebeptir. Realist bakış açısı, devletleri uluslararası anarşik ortamda varlığını sürdürme mücadelesi veren rasyonel aktörler olarak farz eder (Sandıklı, 2007:140). Devletler diğer ülkelerin gelecek hesaplarını en kötü senaryoyu göz önünde bulundurarak değerlendirmekte, mevcut kabiliyetlerini güvenlik kaygılarını giderecek lde geliştirmeye çalışmaktadır. Devletlerin kendi güvenliğini sağlamaya yönelik girişimleri ise diğer devletlerin güvenliğine zarar vermekte, böylece karşılıklı g mücadelesi sürekli olarak arz etmektedir. Realizm'e göre evrensel düzeyde tüm düşmanlıkları sona erdirecek bir barış mümkün değildir. Uluslararası ilişkilerde barış belirli dönemlerde sınırlıdır. Barış; devletlerarası güç dengesinin sağlanabildiği ve sıcak savaşın yaşanmadığı süreçlerde kısa süreli gerçekleşebilir. Barışın korunmasında devletlerarası güç dengesinin sağlanması önemli bir dinamiktir (Morgenthau'dan aktaran Sandıklı, 2007:140).

1.1.3 Demokratik Barış Teorisi

Demokratik barış teorisine göre demokratik normların yerleşmesiyle kalıcı uluslararası barışın tesisi arasında doğru orantılı bir korelasyon vardır. Halkın karar merciine etkisi nispetinde devletin silahlı güce başvurma eğiliminin zayıflayacağı, uluslararası ihtilafların üzümünde diplomatik yollara öncelik verileceği farz

edilmiştir. Demokratik yönetime sahip devletlerin birbiriyle savaşmayacağı, böylece sürdürülebilir dünya barışının sağlanabileceği ileri sürülür. Halkın iradesinin yönetime yansıdığı cumhuriyetlerde savaşa girme kararı toplum tarafından alınacağı için devletlerarası savaş ihtimali daha düşüktür. Kant, harplerin sebep olacağı yıkım ve zararlardan doğrudan etkilenecek halkın savaşa girme konusunda oldukça ihtiyatlı hareket edeceğini ifade eder (Sandıklı, 2007:142).

1.1.4 Marksist Kuram ve Yapısalcı Yaklaşım

Kısaca değinmeye çalıştığımız barış teorilerine, Marksist yaklaşımla birlikte daha fazla detaylandırarak, barış gazeteciliğine ışık tutacak şekilde, devam etmek gerekir. Özellikle Johan Galtung'un barış çalışmalarına temel oluşturmuş eleştirel-Marksist barış teorisi sınıf temelli bir barış zemini hazırlamayı savunmaktadır.

Yapısalcı yaklaşıma göre barış, sosyal adalet ve ekonomik eşitliğin sağlanabildiği sınıfsız bir toplumda gerçekleşebilir. Yapısalcı yaklaşım temelini Marksist felsefeden alır. İşçi sınıfları arasında ulus aşırı örgütlenmelerle geliştirilecek direniş neticesinde küresel kapitalist sistem kaldırılarak ve uluslararası adalet tesis edilerek dünya barışı sağlanabilecektir. Marksist bakış açısıyla tasarlanan Merkez-Çevre teorisi ve Dünya Sistem Teorisi gibi yapısalcı teoriler; uluslararası sistemde kalıcı barışın, emperyalizmi besleyen kapitalizmin ortadan kaldırılması ve kaynakların eşit tahsisi ile mümkün olabileceğini savunmuştur (Sandıklı, 2007:145). Marksizm'e göre özel mülkiyet, kâr edinme ve maddi çıkarlar üzerine kurulu ve sermaye birikimine dönük işleyen kapitalist sistem, doğası gereği adaletsiz ve haksız bir düzendir. Kapitalizm; elitlerin menfaatine hizmet ederken kitlelerin sömürülmesine ve ötekileşmesine yol açmakta, böylece toplumdaki sınıf yapısını muhafaza etmektedir. Bu çelişkileri kapitalist sistemin şiddetli bir devrimle bertaraf edilmesi sonucunu doğuracak; sosyal adalet ve ekonomik eşitliğin sağlandığı, özel mülkiyetin olmadığı bir düzende barış tesis edilebilecektir (Richmond'dan aktaran Sandıklı, 2007:145). Galtung'un 'yapısal teori' adlı eserinde değindiği merkez-çevre teorisine göre ulusal ölçekte ve uluslararası düzeyde barış; emperyalizmin sürekliliğini sağlayan yapısal şiddetin kaldırılması ile tesis edilebilir. Yapısal şiddet, insanların potansiyel kabiliyetleri ile gerçek hayatta imkânları arasındaki farka

sebeplerden biridir. Gelir düzeyinin düşüklüğü, eğitim ve sağlık hizmetlerinin yeterli ölçüde sunulmaması veya ortalama yaşam süresinin kısa olması yapısal nitelikte şiddetin varlığına işaret etmektedir. Yapısal şiddet, hayat kaliteleri farklı olan topluluklar meydana getirmekte, barışı imkânsız kılmaktadır. Galtung'a göre iki topluluk arasındaki çatışma ihtimali bu toplulukların hayat kaliteleri arasındaki farkın büyüklüğü ile doğru orantılıdır. Kaynakların eşit dağılımı ve kaynakların dağılımında eşit yetki tahsisi ile gerçekleştirilecek dikey kalkınma aralarında hayat kalitesi farkı olmayan toplumları meydana getirebilecektir. Böylece yapısal şiddet ortadan kaldırılabilecek ve barış gerçekleşebilecektir (Galtung, 1971:64). Johan Galtung'a göre dünya, merkez ve çevre ülkelerden oluşur ve ayrıca her ülkenin kendi merkez ve çevresi vardır. Uluslararası düzeyde merkez ülkeler ile çevre ülkeler arasında ve her ülkedeki merkez-çevre arasında hayat şartları açısından eşitsizlik, dolayısıyla çıkar çatışması vardır. Çevre ülkelerde yönetici elitlerden oluşan merkez, merkez ülkelerdeki merkeze bağlı hareket eder ve bu iki merkez arasında menfaat birliği vardır. Çevre ülkelerdeki merkez-çevre arasındaki çatışma merkez ülkelerdeki merkez-çevre arasındaki eşitsizliğe nazaran daha yoğundur. Asıl çıkar çatışması ise merkez ülkelerdeki merkez ile çevre ülkelerdeki çevre arasında bulunmaktadır. Galtung, yapısal emperyalizm olarak adlandırdığı bu ilişki biçimlerini uluslararası barışın önündeki temel engel olarak görmektedir. Yapısal emperyalizm sadece ekonomik eşitsizlik olarak değil; siyasi, askeri, kültürel sahalarda, iletişim ve ulaşım teknolojilerinde de merkez ülkeler lehine işleyen bir sistemdir. Merkez-çevre ülkeleri arasındaki asimetric ilişkinin son bulması ve az gelişmiş devletlerin sosyal adaleti gözeterek kalkınmasıyla dünya barışı mümkün olabilecektir (Galtung, 1969:48).

1.2. Barış Kavramı ve Barış Gazeteciliğinin Doğuşu

Barışın niteliksel ayırımına bakıldığında ise, negatif ve pozitif farklılıklar bulunmaktadır. Barış çalışmaları literatüründe, genellikle savaş olmaması durumunu ifade eden negatif barış tanımlamasına rastlanılmaktadır (Galtung, 2007:172). Negatif barışın daha çok savaş ve diğer temel ihtilafların yokluğu gibi

dar anlamı vardır. Pozitif barış ise sadece savaşın ya da doğrudan şiddetin yokluğu olarak değil, aynı zamanda yapısal şiddetin yokluğu olarak geniş anlamda tanımlanır. Barış bu haliyle baskı, zulüm aşırı derecede eşitsizlik gibi kavramlara tamamen zıttır.

Barış gazeteciliği Galtung'un 70'lerde yaptığı "barış" çalışmalarının ardından Annabel McGoldrick ve Jake Lynch'in 90'ların ortalarında geliştirdikleri yapıyla ortaya çıkmıştır. Barış ve Çatışma alanlarının birlikte incelendiği bir alan olarak devam etmiştir. Barış gazeteciliği 'barışın haberleştirilmesi' demek değildir sadece. Aslında, 'barış ve çatışma incelemelerinin' içinden ortaya çıkarabilecek bir faydayı gösterir ve muhabirin günlük haber akışı içinde barışı içerisinde barındırabilecek şekilde haber editörlüğü ve haber yapmasını da kapsar(McGoldrick ve Lynch. 2007:74). Barış gazeteciliği üzerine çalışmaları derinleştiren ve uygulama alanları üzerinde duran Lynch ve McGoldrick özellikle taraflara dengeli yaklaşmayı, doğruluk ve adaletten ayrılmamayı, anlaşmazlıkları çözme hissine sahip olmayı önermektedirler. Lynch ve McGoldrick'e göre gazetecilik ahlakının gereklerini yerine getirirken çatışmasızlığı oluşturmaya çalışmak barış gazeteciliğine yol açacaktır (Lynch ve McGoldrick, 2005:18). Süleyman İrvan'ın bu konuda yaptığı katkı da çok önemlidir. İrvan, barış gazetecisinin çatışma ve anlaşmazlıkları şiddet dışı yöntemlerle çözebilme çabası gösteren bir yapıya sahip olmasını savunur. Lynch gibi İrvan da barış gazetecisinin çatışma ortamında her iki tarafı da göz önünde bulundurabilen, sorumluluk almaktan korkmayan ve etkili çözüm önerileri sunabilecek bir yapıya sahip olmasını söyler (İrvan, 2006:6). Daha önce de bahsettiğimiz şekilde normatif olarak konumlandırılan barış gazeteciliği çatışma ve savaş durumlarının sorumluluk bilinci dâhilinde haberleştirilmesidir. Barış gazetecisi her şartta barışı ve çatışmasızlığı hedeflemeli, bunu yaparken içinde varlık göstermeye çalıştığı patronaj sistemi, reklam piyasası ve diğer medya organlarının baskılarına karşı tavır koyarak onların da mevcut tavırlarını değiştirmelerini amaçlar. Tüm bunların gerçekleştirilmesi için eleştirel bir bakış açısına sahip olması gereken barış gazetecisi alternatif ve ana akım medya içerisinde eyleme dönüştürülebilecek kavramlar yaratabilmelidir (Shinar'dan aktaran İrvan, 2006:11). Böyle bir ortamda gazetecilik yapmaya çalışan, daha

doğrusu barış gazeteciliği yapmaya çalışanların durumunu Lynch ve McGoldrick “barış gazeteciliği bakımından editörler ve muhabirler, toplum için fırsat yaratan, çatışmalar yönünden şiddet içermeyen yanıtları dikkate alma, değerlendirme açısından hangi haberi verecekleri ve nasıl verecekleri tercihinde bulunmaktadır” sözleriyle özetlemişlerdir (Lynch ve McGoldrick, 2005:22).

1.3. Savaş Gazeteciliği

Savaş gazeteciliği ile birlikte düşünülen ve tartışılan barış gazeteciliğinin neden savaş gazeteciliği ile bir bağlantı içerisinde olduğu bu işin temelini oluşturan Johan Galtung tarafından açıklanmıştır. Galtung’un barış tartışmasına ve bu doğrultuda barış gazeteciliğine çizdiği yol haritası Lynch ve McGoldrick tarafından çok daha net ortaya konmuştur. Galtung’un açıklamasına değinmeden önce Lynch ve McGoldrick’in örneğine burada yer vermek gerekir. İngiliz medyasındaki savaş kışkırtıcılığını eleştirdikleri bu çalışmalarında 2005 yılında ABD Başkanı Bush’un İsrail’e yaptığı bir ziyarette ‘İran ile ilgili olarak bütün opsiyonlar masadadır’ açıklamasının ardından en büyük müttefiki İngiltere’ye gözler çevrilmiştir. Bu açıklamanın ardından Murdoch’un sahibi olduğu İngiliz ‘Sun’ gazetesinin editörü Trevor Kavanagh’ın köşe yazısında Tony Blair’e yönelik şu sözleri dikkat çekmektedir: “Şu an itibariyle bütün gayemiz ve çalışmalarımız İran ile savaşa yönelik olmalıdır” (Kavanagh’dan aktaran Lynch ve McGoldrick, 2007:57). Bu örnekten anlaşılacağı üzere gazeteciler savaş ve çatışma ortamına zemin hazırlayıcı etkide bulunabilirler. İran ile henüz bir savaş olmadı ancak devam eden gerilimde (zaman zaman azalsa da) gazetecilerin payı küçümsenemez (McGoldrick ve Lynch, 2007:57). Barış gazeteciliği, yukarıda verilen örnekten de yola çıkarak, savaş tamtamlığı yapmanın karşısında bir tavır ortaya koymakla mümkündür. Bu noktadan hareketle barış gazeteciliğinin neden önemli olduğu ve nasıl uygulanması gerektiği biraz daha önem taşımaya başlamaktadır. Galtung’un çerçevesini çizdiği şekilde; barış gazeteciliği, savaş gazeteciliğinin benzeri ve doğal sonucudur. Galtung’un klasikleşmiş barış gazeteciliği ile savaş gazeteciliğini karşılaştıran tablosu bu önermeyi biraz daha netleştirmektedir.

Barış Gazeteciliği	Savaş/Şiddet Gazeteciliği
<p>1.Barış Odaklı Gazetecilik</p> <p>Çatışmayı ortaya çıkaran tüm tarafları bulur. Genellikle ‘kazan-kazan’ odaklıdır. Geniş zamanlı ve kapsamlı, tarihsel nedenlere odaklıdır. Çatışmayı görünür kılar. Tüm taraflara söz hakkı tanır. Savaşı problem olarak görür, yaratıcıdır. Tüm taraflarda insani yöne dikkat çeker. Öngörülüdür, oluşabilecek çatışmaları engeller. Görünür olmayan şiddete odaklanır (travma, ruhsal sorunlar gibi)</p> <p>2.Hak Odaklı</p> <p>Tüm tarafların durumlarına odaklanır</p> <p>3.Halk Odaklı</p> <p>Acı çeken tüm tarafların sesini duyurmaya çalışır (kadınlar, çocuklar yaşlılar gibi) Suçluları açığa çıkarır. Barış yanlısı insanlara odaklanır</p> <p>4.Çözüm Odaklı</p> <p>Barış=şiddetsizlik+yaratıcılıktır. Barış girişimlerine öncelik verir, daha fazla çatışma çıkmasını engeller. Toplumdaki huzura, kültüre ve yapıya odaklanır. Sonuç olarak; uzlaşma, çözüm ve yeniden yapılanmaya odaklıdır.</p>	<p>1.Savaş Odaklı Gazetecilik</p> <p>Çatışmaya odaklı.İki taraf ve tek hedef bulur Sıfır sonuca odaklanır. Sınırlı zaman ve mekana odaklı, çatışmayı kimin başlattığına bakar. Savaşı bir sırra dönüştürür. ‘biz-onlar’a odaklı, propagandacıdır. Ötekileştiricidir. ‘karşı’ tarafın insani durumları görülmez. Haber yapmak için şiddetin oluşmasını bekler. Sadece görülebilir şiddete odaklanır.</p> <p>2.Propaganda Odaklı</p> <p>Sadece ‘onların’ durumlarına odaklanır</p> <p>3.Elit Odaklı</p> <p>Sadece ‘bizim’ tarafın sesini duyurur. Sadece ‘onların’ suçlularını açığa çıkarır. Bellir bir sınıfın barış çabasına odaklanır.</p> <p>4.Zafer Odaklı</p> <p>Barış=Zafer+ateşkestir. Barış girişimlerini zafer elde edilene dek gizler. Tehdit ve kontrol edilmiş bir toplumun oluşmasına odaklanır. Sonuç olarak; başka bir savaşın oluşmasını veya yeniden başlamasını bekler.</p>

Barış gazeteciliği çatışmanın ve savaşın arka planında gerçekleşen ve çatışmayı körükleyen olayları izleyicilere-okuyuculara şeffaf hale getirmeyi amaçlar (Galtung, 2000:153). Bununla birlikte çatışmayı sonlandıracak ve çözüm yollarını ortaya

koyacak ve bunu yaparken her kesimin sesini duyuracak bir ortamın sağlanmasını amaçlamaktadır. Temel olarak barış gazeteciliğinin felsefesi kendini, çatışmayı doğuracak koşulları engellemeye adanmıştır. Aynı zamanda barış gazeteciliği çatışmanın çözümüne, bu yolda gerekli olan yaratıcılığa ve barışı tesis etmeye odaklanmaktadır (Galtung, 2000:154). Barış gazeteciliği bunları amaçlarken çatışma ortamındaki yalanları da ortaya çıkarmaya çalışır ve bunu yaparken savaştaki her iki tarafa da aynı mesafede yaklaşır. Önemli olan yalanın ortaya çıkması ve çatışmasızlığın mümkün kılınmasıdır. Barış gazeteciliği tüm bu uyumu sağlarken barış girişimlerine de dikkat çekmeye çalışır ve savaş sonrası gelişmelere de rehberlik eder (McGoldrick, 2000:39). Annabel McGoldrick barış gazeteciliğini ‘yeni gazetecilik biçimi’ ve uygulamalı gazeteciliğin çözümün bir parçası olabileceği üzerine tanımlamıştır (McGoldrick, 2002:64). David Lynch de gazetecileri ‘katılımcı-gözlemci’ olarak konumlandırmakta ve bu bağlamda gazeteciliğe bazı uygulama önerileri getirmektedirler.

1.4. Barış Gazeteciliğinin Savaş Gazeteciliğinden Ayrıldığı Noktalar

Bu noktadan hareketle barış gazeteciliğinin yorumcu, tamamlayıcı ve savunmacı bir yaklaşımı benimseyici barış girişimlerini ön plana çıkaran etnik ve dini farklılıkların belirginliğini azaltan, birleştirici, yapıcı, uzlaşmazlıkları çözümleyici bir tavır takınan girişimci bir gazetecilik olduğunu söyleyebiliriz (Yıldız, 2011:283). Bu tanımlamayla Galtung’un barış gazeteciliğini sınıflandırmasını daha iyi açıklayabiliriz. Galtung, “barış gazeteciliği veya ihtilaf gazeteciliği (Conflict Journalism)” ve “savaş ya da şiddet gazeteciliği (War or Violence Journalism)” olarak ikiye ayırmıştır barış gazeteciliğini. Bu açıdan bakıldığında barış gazeteciliğinin geleneksel gazeteciliğin belli kalıplarına alternatif olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Geleneksel gazetecilikteki kazanan kaybeden, iyi-kötü gibi ikili karşıtlıkların barışın tesis edilmesinde bir işe yaramadığı iddia edilebilir (Hanitzsch, 2004:8). Barış gazetecisi aynı anda hem doğruyu hem insanı hem de çözümü odak noktası haline getiren bir gazetecilik yapmalıdır. Barış gazetecisi kullandığı dilden haber kaynağına kadar belli ilkeleri izlemelidir (Arsan, 2005:43). Galtung’un şemasından sonra Esra Arsan’ın da barış gazetecisinin pratikte ne yapması gerektiğini ortaya koyarken bazı zıtlıklardan faydalandığı görülür. Barış

gazetecisinin çatışmanın temellerini ortaya koyması gerektiği, çatışmayı şeffaflaştırması tam anlamıyla ortaya koyması gerektiği, her taraf eşit söz hakkı tanınması gerektiği ve bunları yaparken insan odaklı düşünmesi gerektiğini söyler. Şiddeti önlemeye yönelik haberler yapmalı ve şiddetin görünmez temellerine dikkat çekmelidir. Ancak savaş gazetecisi kazan-kaybet odaklı davranır ve sonuca dikkat çekmeye çalışır. Savaş dönemlerinde sır varmış gibi davranır ve savaşa gizem katar. İki taraf yaratır ve 'biz'-'onlar' ayrımına gider. Haber onun için şiddettir veya şiddet haberdur. Öteki'ye insan gözüyle bakmaz (Arsan, 2005:42). Savaş ve barış gazeteciliği arasındaki ayrım bize barış gazeteciliğinin uygulama alanlarında tam olarak nerede durması gerektiğini göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Alman sosyal psikolog Wilhelm Kempf (Kempf'ten akt. Hanitzsch, 2010:9) barış gazeteciliğini 'eleştirel barış gazeteciliği' olarak kavramsallaştırmıştır. Kempf'in bu yaklaşımı da diğer barış gazeteciliği çalışan akademisyen ve gazeteciler gibi Galtung'un çalışmasına dayanmaktadır. Onun çalışmasına göre gerek rekabetçi gerekse de dayanışmacı olsun tüm barış süreci çatışmayı sonlandırmaya yönelik olmalıdır (Kempf, 2002:36). Kempf'in yaptığı tanıma göre barış gazeteciliği ne düşmanın yaptığı propagandayı kabullenmektir ne de barış propagandası yapmaktır. Barış gazeteciliği savaşı ve ordu mantığını sorgular. Bu da düşmanın hakkına saygı duymayı ve onların niyetlerinin saptırılmadan sunulmasını gerektirir. Bunun gerçekleşmesi için özeleştirici ve gerçekçi bir değerlendirme yapılması gerekir (Kempf, 1996:23). Kempf, barış gazeteciliği yaklaşımının iki adımda oluştuğunu iddia eder (2003). Bunlardan ilki tansiyonu düşürmeye yönelik savaş haberleri yapma, bu da gazeteciye her kesime eşit mesafede durmaya ve nötr olmaya zorlar. İkincisi ise çözüm odaklı çatışma haberleri yapmak. Bu da ikili karşıtlık durumunu ortadan kaldırmaya yöneliktir (Kempf, 2003:23). Barış gazeteciliği son yıllarda birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Bunlardan biri de barış gazeteciliğinin medyanın kapsamında olduğu ve politika ile bir bağının olmadığı yönündedir (Grundmann'dan akt. Hanitzsch, 2000:37). Grundmann bu iddiasını da Galtung'un idealize edilmiş ve pratikte de savunduğu 'barış için haber yapma' fikrine dayandırmaktadır.

Barış gazeteciliği fikri oldukça ihtilafli bir şekilde işin uygulayıcıları tarafından da tartışılmaktadır. Alman yayın organı WDR (Westdeutscher Rundfunk) yayın yönetmeni Sonia Mikich barış gazeteciliği etik kurallarının normal gazetecilikten farkı olmadığını savunmaktadır. Savaş haberi yapmanın özel bir kategori olduğuna inanmamaktadır. BBC muhabiri David Loyn (2003) çalışma arkadaşı David Lynch'in aksine, muhabir olarak kendilerinin haber yaparken neler olup bittiğini aktarmaya çalıştıklarını onun dışında buna bir şey eklemenin veya anlam yüklemenin manasız olduğunu söylerken, ayrıca çatışmayı durduracak herhangi bir çözüm gördüklerinde bunu da haberleştirdiklerini belirtmektedir. Bununla birlikte yaptıkları işin geleneksel gazetecilik öğelerini barındırdığını yani tarafsızlık, dengelilik ve adaletin peşinde olduklarını eklemektedir (Loyn, 2003:75). Muhabirlerin askeri operasyonları ve şiddeti haberleştirdikleri genel varsayımının aksine Alman dış haberler muhabiri Simone Richter bu durumu farklı bir şekilde yorumlamaktadır. Richter, gazetecinin askeri operasyonları haberleştirmenin aksine önceliğinin sivillerin kötü şartlarını ve çektikleri acıları haberleştirmek olduğunu söyler (Richter, 1999:17). Bu noktada Seow Ting Lee'nin barış gazetecisinin yapması gerekenlerle ilgili yazdıkları daha açıklayıcı olabilir. Lee, barış gazetecisinin toplumsal durumları dikkate alıp, barış girişimlerine öncelik veren ve onları teşvik eden haberleri ön plana çıkararak her türlü ayrımcılık hissettiren bilginin dozunu düşürecek şekilde etkin ve girişimci haberler yapmalıdır, der (Lee, 2009:54). Galtung'un tablosunda da belirttiği gibi gazetecilik ile barış gazeteciliği arasında etik bir tartışma olduğu sonucu çıkarılabilir. Yukarıda yazılanlardan da anlaşılacağı üzere barış gazeteciliği, geleneksel gazetecilik uygulamaları arasından oluşan ve ona karşı alternatif bir tavır sergileyen işlevsel bir gazeteciliktir.

1.5. Çerçeveleme Kuramı ve Barış Gazeteciliği

Barış gazeteciliği ile ilgili başka bir yaklaşım da çerçeveleme kuramı tarafından desteklenmesidir. Çerçeveleme kuramı etrafında tam bir uzlaşım sağlanamamış olsa da alanın büyük bir bölümü haber çerçevelemenin haberin tematik, biçimsel, gerçeklere dayalı olması ve bunların tümünü organize etmesi yönünde fikir beyan etmişlerdir (Entman, 1993:872). Bu bağlamda bazı çalışmalar savaş haberlerinin çerçevenmesini konu almıştır. Örneğin; Arap-İsrail savaşında yapılan haberleri

inceleyen W.A. Gamson dört ana çerçeveleme ögesi bulmuştur: stratejik ilgi, komşu ülkelerin anlaşmazlıkları, Arap inatçılığı ve İsrail yayılcılığı. Bu bulgulardan hareketle Gamson savaşta aktörlerin olumsuz yönlerine dikkat çekildiği, daha çok savaşın dramatize edildiği ve özellikle Orta Doğu bölgesindeki çatışmanın radikaller tarafından gelen sesi daha fazla vererek barışa imkân yaratacak olanakların görmezden gelindiğini belirtmiştir (Lee, 2010:55). Gazetecilerin savaş dönemlerinde şiddeti haberleştirmeye daha fazla yöneldikleri ve 2002 Irak savaşında bu durumun ortaya çıkan embedded (iliştirilmiş) gazetecilikle iyice aşikâr olduğu ortaya çıkmıştır (Lee, 2010:55).

1.6. Uygulama Odaklı Barış Gazeteciliği

Barış gazeteciliğinin kavramsallaştırılma sürecinde yukarıda bahsedilen olaylardan da hareketle Galtung'un kavramsallaştırmasına değinebiliriz. Galtung barış gazeteciliğini kavramsallaştırırken barış ve savaş gazeteciliğinin birbirleriyle rekabet halinde olduklarını ve bu iki uygulama alanının haberleştirme sürecinde farklılaştıklarını iddia etmektedir. Galtung, barış gazeteciliğinin kavramsallaştırılması barış/ihtilaf, gerçek, insanlar, çözüm biçimi ve dilsel uyum öğelerinden oluşturmuştur. Tüm bu sayılanlar savaş gazeteciliğindeki elitizm yanlılığı, zafer, şiddet ve propaganda ile karşıtlık göstermektedir. Galtung'un bu barış gazeteciliği sınıflandırması çatışmayla tam bir zıtlık içindeymiş gibi görünse de aslında ilk önce bilinmesi gerekenin çatışmanın kabul edilmesi ve onun farkında olmaktır. Ancak bundan hareketle taraflar, hedefler ve sorunlar tanımlanabilir (Galtung, 1986:123). Bu sayede barış gazeteciliği yapanlar çatışmanın geçmişini ve nedenlerini anlar ve her iki tarafın da sesini duyurabilir. Gazeteci tüm bunları yaparak empati oluşturabilir ve tarafları anlayabilir. İstikrarlı, özgüvenli ve aktif bir uygulama yapan barış gazetecisi çatışmayı anlayacak ve o anki çevresel faktörleri de göz önüne alarak çözüm önerileri geliştirecektir (Lee, 2010:56). Diğer bir barış gazeteciliği pratiğinde ise “engelleme bir taraflılıktan” (prevention advocacy) bahsedilebilir. Engelleme taraflılık savaş anında veya sonrasında intikam ve öğrenme, ruhsal travma ve duygusal çöküntülerin (görünmez şiddettir bunlar) acil şekilde incelenmesidir. Bunu gerçekleştirilmeyen savaş gazeteciliği daha çok ikili

çatışma durumlarına odaklanmakta, biz ve onlar üzerine haber yapmakta, maddi zararları ve yıkıntıları ön plana alarak manevi sonuçları görmezden gelmektedir.

Galtung'un kavramsallaştırmasını genişleten McGoldrick ve Lynch gazetecilere farklılıklardan daha fazla çözüme odaklanmalarını, çok kısa dönemli maddi zararlı gösteren haberlerden ziyade uzun anlatılı manevi kayıpları/zararları gösteren haberler yapmalarını, elitist tavrı bırakıp sıradan insanların durumlarını haberleştirmelerini ve tüm yanları yansıtacak kesin bir dil kullanmalarını tavsiye etmektedirler (Lynch, 2006:21, McGoldrick, 2000:16). Diğer taraftan McMahan barış gazeteciliğinin çatışmanın dolambaçlı ve problemlili alanına girip mevcut sorunları daha görünür hale getirdiğini ve bunun da çözümü kolaylaştırabileceğini savunur (McMahon, 2011:34). Barış gazeteciliği haber üretiminin çatışma ortamını nasıl dönüştürdüğü ile ilgili bir çabayı da içermektedir. Bu barış gazeteciliği pratiği, sorunları halka görünür kıldığı gibi aynı zamanda siyasi seçenekleri de artırmaktadır. Barış gazeteciliğinin kendine yüklediği ve yukarıda bahsettiğimiz misyonlar doğrultusunda yapılan bazı çalışmalar bunu kanıtlar niteliktedir. Bu noktada Singapur Üniversitesinden SeowTing Lee'nin 2006'da yaptığı çalışmalara değinmek gerekir. Daha önce bahsettiğimiz 'önleyici taraflılık' (preventive advocacy) pratiği Lee'nin gerçekleştirdiği ampirik bir çalışmada savaş dönemindeki şiddetin medyada sunumu incelenmiş yer alan haber içeriklerinin önleyici taraflılık çizgisinde dönüştürülmeleri ve gazetecilerin ve köşe yazarlarının çözüme sevk edecek tavır takınmaları yönünde fikir verilmiştir. Lee ve Maslog 2006'da gerçekleştirdikleri 'Asianconflicts and the Iraq war. International Communication Gazette' isimli çalışmalarında yapılan haberlerin savaş gazeteciliği tarafından yani savaş dili tarafından domine edildiğini; buna karşın aynı gazetelerde yer alan savaş ile ilgili köşe yazıları ve yorumların barış gazeteciliği ve barış dili ile domine edildiği ortaya çıkmıştır. Haber çerçevelemenin de yine yapılan haberlerde savaş ve şiddet dili tarafından gerçekleştirildiği ve haberlerin bu yönde servis edildiği görülmüştür (Lee, Maslog, 2006:24). Yapılan bu çalışmanın hipotezi de barış gazeteciliğinin ancak köşe yazıları ve yorumlarda kendini gösterdiği yönünde ortaya çıkmıştır (Lee, 2010:57). Uygulamalı barış gazeteciliğinin bu örnekten de anlaşılacağı üzere sahada gerçekleşen haber yapma girişiminde savaşın ve şiddetin

farkındalığını artırdığı ancak medya organlarına bunu yansımadığı görülmektedir. Uygulama odaklı barış gazeteciliği hem akademisyenler için hem de aktivistler için bir rehber niteliği taşımaktadır ve çatışmanın çözümü için farkındalık yaratabilmektedir (Lynch and McGoldrick, 2005:18).

Savaş ve çatışma ortamlarında yapılmaya çalışılan gazetecilikle ilgili ortaya konan çalışmalar yukarıda da zaman zaman adı geçtiği gibi, barış gazeteciliği, önleyici gazetecilik, yapıcı çatışma gazeteciliği gibi isimlerle anılmıştır. İsimlendirmeler ne kadar çeşitli ise ortaya atılan yaklaşımlar ve çalışmalar da o kadar çeşitli olmuştur. Özellikle Galtung'un önerdiği bu isimler çatışma ortamlarını görmezden gelen, yok sayan veya büyüten, ateşleyen basın eylemlerine karşı/alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Lynch ve McGoldrick'in yaptıkları çalışmalar da bunları takip ederek büyümüş ve gelişmiştir (Blasi, 2014:41).

1.7. Barış Gazeteciliği Pratiğine Getirilen Eleştiriler ve Çözüm Önerileri

Barış gazeteciliği teorisi ile ilgili eleştiriler bazı çatışma türlerinin altında yatan ve eşit olmayan güç ilişkilerinin var olup olmadığı üzerinedir. Bu durum ırk ve ırkçılık üzerine mücadelelerin yürütüldüğü ve oldukça uzamış 'soğuk' çatışma dönemlerini kapsayan bir periyod'ta barış gazeteciliğini eleştirir. Özellikle medya organlarının ırk ve ırkçılığı kışkırtan, sınıfsal ayrım yapan, toplumu ırklara göre ayıran tarzda haber yapmaları, bunun da diğer kimlikleri görmezden gelerek ve problem odaklı ve negatif dil kullanarak yapılması medyanın çok önemli olan rolünün nasıl dönüştürüleceğini ortaya koymaktadır (vanDijk, 2009:26). Bunun çözüm yolu barış gazeteciliğinin bir gazetecilik pratiği olarak ve hem gündem belirleme hem de çerçeveleme teorisinin birbirlerini kapsayan ve birleştiren bir şekilde işlevselleştirilmesidir (McCombs, 1994:14).Gazeteciler bu bağlamda medyada yer bulmuş olay ve kişiler hakkında tutarsız ve anlamsız çerçeveleri benimsemeli/farkında olmalı ve açığa kavuşturmalı ve kimin/neyin haberde olup olmayacağına karar vermelidir (West, 1990:135). Tüm bu seçimler kamusal alanın ırkçılaştırılmış durumlarını ortaya çıkarmış ve onlara anlatmış olacaktır (Omi, Winant; 1994:17). Bir araya getirilerek düşünülebilecek bu teoriler (gündem belirleme ve çerçeveleme, eleştirel ırk teorisi) barış gazeteciliğinin

kuramsallaşmasına katkıda bulunacaktır ve soğuk savaş döneminde ortaya çıkabilecek ‘ırkçı’ medya temsiline karşı da bir eleştiri yapmayı sağlayacaktır (Lee, Maslog, 2006:21).

Bariş gazeteciliği genellikle çatışma ortamlarında direkt olarak şiddete ve çatışmaya yönelik çalışmalar yapan bir tür olmaktan ziyade bazı akademisyenler ve gazeteciler bunun savaş dönemi dışında da uygulanabilir olacağını ve etnik kimlik, din ve ırk üzerinden oluşacak medya içeriğine nasıl müdahale edileceğini tartışmaktadırlar (McMahon, 2011:19). Özellikle farklı etnik gruplardan oluşan bölgelerde uzun dönemli araştırmalarla barış gazeteciliğinin medyadaki içerikleri sorgulayabileceği de belirtilmektedir. Tüm bu anlatılanlardan hareketle barış gazeteciliğinin yalnızca savaşın devam ettiği dönemlerde değil aynı zamanda savaş öncesi ve sonrası dönemde medya içeriklerinde yapabileceği değişim ve dönüşümün mümkün olabileceği de görülebilir.

Bariş gazeteciliğinin uygulanabilmesi ve tam olarak pratikte ne olduğu ayrıca aşıağıda anlatılanların daha iyi anlaşılabilmesi için MajidTehraniannın sıraladığı “Bariş Gazeteciliğinin 10 Emri” diye adlandırdığı maddeleri buraya yazmakta yarar olduğunu düşünüyorum.

Bariş Gazeteciliğinin 10 Emri

- 1) İnsanlar arasında var olan çatışmaları taraflara ayırmamalı, iki grup oluşturmamalı.
- 2) Tüm tarafların görüşleri alınmalı ve üzerinde durulmalıdır. Çünkü tek doğru yoktur, birden fazla doğru vardır.
- 3) Hükümetlerin kaynakları kontrol ettiği önbilgisiyle tek kaynaktan kesinlikle faydalanılmamalı.
- 4) Şüpheli davranılmalı.
- 5) Zulüm altında olan ve barış girişimcilerinin sesine kulak verilmeli.
- 6) Çatışmacı durumların çözümü için yollar araştırılmalı.
- 7) Eğer öfke ve nefreti azdırıyorsa sizin medya temsilindeki durumunuz çatışmanın bir parçası olabilir.

- 8) Ortak zeminde şiddet dışı çözüm ararken tansiyon yükseliyorsa sizin çabanız çatışmanın bir parçası demektir.
- 9) Medya'daki adalet, kesinlik, doğruluk, saygı ve etik gibi kavramlar sürekli denetlenmeli.
- 10) Etnik, ulusal ve ideolojik önyargılar farkedilip bunlar net şekilde aşılmalı ve çatışmaların da bu şekilde aşılabileceği medyada gösterilmeli (Tehraniyan, 2012:23).

Yukarıda sayılan barış gazeteciliği uygulama kuralları ortak akıl ve geniş çaplı medya etik kodları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Her ne kadar emir olarak isimlendirilse de yukarıdaki her madde tartışılabilir ve eleştirilebilir. Kapsamlı bir uygulama çizelgesi olarak görülmesinden ziyade bir öneri olarak kabul edilmelidir. Barış gazeteciliğinin gerek ulusal gerekse uluslararası çatışmalarda oynayabileceği rolün nasıl işlevsel hale getirileceği yukarıda belirtilen maddeler ışığında daha kolay gerçekleştirilebilir. Amerika medyasının Vietnam savaşında ve Watergate skandalının ortaya çıkarılmasında oynadığı rol bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Tehraniyan, 2012:23).

1.8. Gazetecilik Etiği ve Barış Gazeteciliği

Barış gazeteciliği medyadaki kontrol-denge sistemiyle ilintili şekilde incelendiğinde halk, medya yapısı, hükümet üzerinde çok fazla etkili olduğu görülmektedir (Hanitzsch, 2002:28). Çoğulcu medya yapısı ve sürecinde kontrol-denge sistemi çıkarlarla rekabet halindedir. Bu da etik olarak 'Nedir?' ve 'Ne olmalıdır?' soruları arasındaki boşluğu doldurabilir. Bundan hareketle, yani çoğulcu medya sisteminden hareketle, barışı tesis etmek için barışı savaşa, anlamaya çalışmayı görmezden gelmeye, hoşgörüyü nefrete, farklılıkları kabul etmeyi yabancı düşmanlığına (zenofobia) tercih etmek daha da kolaylaşacaktır. Bu tarz bir barış gazeteciliği çabası içerikte ve yapıda çoğulcuğuluğu gerekli kılar. Ancak bunun da yeterli olmadığını belirtmek gerekir. Daha önce de bahsettiğimiz barış gazeteciliğinin normatif referansları bu noktada bireysel, kolektif, ulusal ve uluslararası seviyelerde önemli rol oynamaktadır (Tehraniyan, 2012:31). Bireysel seviyede barış gazeteciliği en basit şekilde tanımlansa da uygulamada oldukça güç olduğu görülür.

Çünkü medya ve toplum arasında barış gazeteciliğine zemin hazırlayacak, ona ortam sunabilecek çok önemli uzlaşma durumları mevcuttur (McGoldrick ve Lynch, 2000:23).

Kolektif seviyede gazeteci kendi vicdanı ve ait olduğu medya kurumunun zorunlulukları arasında karar vermek durumunda kalır. Bir çok gazetecinin özgürlüğü hem hükümetler hem bağlı buldukları medya şirketlerinin yaptığı baskı hem de reklam pazarının baskısıyla sınırlandırılmıştır.1980'lere dek Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'da medya organları üzerinde baskıları bir hayli fazlaydı. Batılı demokratik ülkelerde bile bunun örnekleri mevcuttur. Gerek dolaylı gerekse direkt olarak medya baskı altında tutulmaya çalışılmıştır. Ta ki Reagan ve Thatcher'ın yaptıkları radikal değişikliklere kadar durum böyleydi. Ancak bu değişim medya organlarının yapılan değişikliklerle ticari olarak büyümelerini sağlamış bunun sonucunda da hem hükümetler hem de ticari organlar medyayı kontrol altına almış ve propaganda aracı olarak kullanmaya başlamışlardır. Medya içerikleri bu doğrultuda yayınlar yapmaya başlamış ve hükümet propagandalarını daha fazla kişiye ulaştırmayı başarmışlardır. Bu belli dönemlerde hem medya organları için hem de hükümetler için kazanç oluşturmuştur. Barış gazeteciliği yapmak isteyen habercilerin bu ortamda ne oranda barış gazeteciliği yapabilecekleri tartışılır. Ulusal seviyede ise medya kamusal söylem ve 'demokrasi' için gündem belirlemektedir. Bu öncülden hareketle iç içe geçmiş medya sisteminin yönetim, piyasa, kamuoyunu da göz önünde bulundurarak bir konsensus oluşturması gerekir. Son olarak uluslararası seviyede ise medya etiğini tam olarak çözebilecek bir kesin öneri sunulamamaktadır. Büyük medya şirketleri dünyayı domine ederken basın özgürlüğünden bahsetmek, barış gazeteciliğinin şu veya bu yolla uygulanabilirliğini anlatmak ve etik kurallar belirlemek oldukça güçtür (Tehraniyan, 2012:36).

1.9. Barış Gazeteciliğinin İşlevsel Dönüşümü

Barış gazeteciliğinin uygun ortamda işlevsel hale getirilmesinden veya gazetecinin bu ortamı oluşturmasından bahsederken barış gazeteciliğinin sürekli değişen şartlar altında nasıl dönüştüğünü anlamak için farklı bölümlere ayırarak incelemek gerekir. Hayley Phillips tarafından üç farklı bölüme ayrılarak incelenmiş barış gazeteciliği

büyüyen ve genişleyen bir alan olduğu için daha net ve kolay anlaşılabilir bir hale gelmiştir. İlk önce barış gazeteciliğinin kavramsallaştırılması gerektiğini söyleyen Phillips, savaş gazeteciliği ile çelişir bu çalışmalar, barış gazeteciliğini mümkün kılacak incelemelerin yapılması ve bu sayede geleneksel paradigmanın da ötesine geçilmesini belirtir. Bu noktada insan hakları gazeteciliğinden de bahsetmekte yarar görmekteyiz. İnsan hakları gazeteciliği, insan haklarının korunması ve gündeme getirilmesinde, gazetecilerin görev yaptıkları yerlerde insanların yaşadıkları fiziksel, yapısal ve kültürel şiddet ve ayrımcılığa dikkat çekici haberler yapılmasını içerir (Shaw, 2012:25). Özellikle bu tür çalışmanın insan hakları gazeteciliği, alternatif medya ve halk medyası gibi alanları da kapsayabileceğini söyler. Barış gazeteciliği ile ilgili yapılan çalışmaların insan hakları çalışmaları kapsamına alınabileceğini de anlatmaktadır. İnsan hakları gazeteciliğini merkeze alan bir çalışma yapıldığı zaman barış gazeteciliğinin çerçevesinin daha fazla genişleyeceğini savunmaktadır. Barış ve insan hakları ile ilgili fayda gözeten bir çalışma yapılmak istendiğinde insan hakları ile ilgili sorunların çok daha fazla dile getirilmesi gerektiği ve insan haklarını gözeten, mağdurların durumlarını haberleştiren daha duyarlı gazetecilik yapılması gerekir. Barış gazeteciliği tüm bunları bir arada gerçekleştiren gazeteciliktir. Barış gazetecisi insan haklarının ihlal edildiği durumlarda bireysel mağduriyetleri haberleştirirken detaylara inmeli ve buna öncelik vermelidir. Kişisel mağduriyetleri derin bir duyarlılıkla aktaran barış gazetecisi bu sayede toplumsal ve siyasal çatışmaları daha sağlıklı şekilde anlar ve bir arada düşünüp çözüm önerileri geliştirebilir (Phillips, 2011:175). Barış gazetecisi bu tarz bir çalışma ile çeşitlilikleri ortaya koyacak, habere dikkat çekebilecek en marjinal durumu ekler. Özellikle savaş ortamlarında barış gazeteciliğinin ne denli zor olduğu embedded gazeteciliğin ortaya çıkmasıyla daha çok belirginleşmiştir. Embedded gazetecilerin etik sorumluluk ile ilgili durumları başka bir tez konusu olabileceği ve konumuzun kapsamında olmadığından daha fazla değinmiyoruz.

Diğer bir incelenmesi gerekenin ise savaş ve barış gazeteciliğinin haberleştirilme aşamasında ve yayınlamasındaki farklılıkların ortaya çıkarılması ve barış gazeteciliğine yeni çerçeveler kazandırabilecek yeni araştırma alanları oluşturabilecek, fırsatlar sunacak yeni bir yol çizme çabasıdır. Bu alanda çalışma

yapan akademisyenler barış gazeteciliğinin faaliyet alanını belirlemeye çalışırken çalışma alanını genişletecek şekilde hatta buna fotoğraf gazeteciliği de dahildir., barış gazeteciliğini ana akım medyaya alternatif oluşturacak şekilde konumlandırmışlardır (Phillips, 2011:42). Barış gazeteciliğinin çatışmayı haberleştirmek değil şiddeti var olduğu anda haberleştirmek ve her an çatışmaya odaklanmaya yönelik uygulanabileceğini tartışmışlardır. Barış gazeteciliği üzerine çalışma yapanların eleştirel söyleme önem vermeleri gerektiği ve barış gazeteciliğinin yalnızca savaş-çatışma zamanlarında faaliyet göstermeyeceği barış adına sürekli bir eylem halinde olması gerektiği savunulmuştur. Bunun da barış gazeteciliğini konumlandırırken barışı haberleştirmek üzerine değil sadece, barışı bir süreç olarak kabul etmek ve o yönde ilerleme kaydetmeyi gerektirdiği üzerinde durulmuştur (Lynch ve Hackett, 2011:75). Bu bölümde incelenen barış gazeteciliği üç yöntemin uygulanabileceği ortaya konmuştur. Bunlar eleştirel söylem analizi, niceliksel içerik analizi ve örnek olay incelemeleridir (Phillips, 2011:79).

Son olarak Phillips'in barış gazeteciliğinin işlevselleştirilmesi incelemesi barış gazetecisinin tüketici ve hükümet destekli ana akım medyaya karşı mücadele başlatması üzerinedir. Bu konuda eski BBC muhabiri ve barış gazeteciliği üzerine çalışmalar yürüten Jake Lynch'in bir çok uygulaması mevcuttur. Burada Phillips'in Lynch'in toplumsal hareketlerin barış gazeteciliği ile bir araya getirilip tüm toplumsal çeşitliliklerle birlikte bir medya aktivizmine dönüştürmesi aktarılmıştır. Avustralya medyasında yer alan İsrail-Filistin haberlerini inceleyen Lynch Müslüman toplum ile medya aktivistleri arasında ortak bir zemin oluştuğunu ve bunun medyada gelişime/yeniliğe zemin hazırladığını savunmuştur. Yine başka bir çalışma yapan Elissa J. Tivona cinsiyet çalışmaları ile barış gazeteciliği arasında köprü oluşturulabileceğini ortaya koyan bir çalışma yapmıştır. Tivona cinsiyet ayrımcılığına dikkat çekmek adına klasik ana akım medyadaki cinsiyetçi haberleri incelemiş ve bu haberlerin barış gazeteciliği kapsamında nasıl tekrar yapılabileceğini ve barış gazeteciliğinin cinsiyetçi çalışmalara uygulanabileceğini göstermiştir. Barış gazeteciliğinin uygulanması ile ilgili verdiğimiz önceki bilgilerden de hatırlanacağı üzere Tivona da kadınlar ile empati kurulabilecek tarzda haberler yapılabileceğini, insan odaklı haber dilinin yaygınlaştırılması gerektiğini

ve ayrıca tarihsel bir erkek egemen gazetecilik anlayışının bu şekilde kırılabileceğini göstermeye çalışmıştır (Phillips, 2011:47).

Barış gazeteciliğinin kapsamının genişletilmesi her alanda barış gazeteciliğinin uygulama alanlarının artırılması ve kolektif bir işlevsellikle uygulanabilir. Barış gazeteciliğinin cinsiyet çalışmalarından ülke savaşlarına, soğuk savaşlardan etnik çatışmalara eğitimden insan hakları çalışmalarına kadar her alanda uygulanabileceği araştırılmalıdır. Özellikle ana akım medyaya karşı alternatif bir yol çizilebileceği konusunda önemli bir misyon da yüklenmiştir barış gazeteciliğine. Geleneksel gazetecilik anlayışından kurtulabilmek için de barış gazeteciliği panzehir olarak kullanılabilir. Çözüme odaklı habercilik ile barış gazeteciliğinin kapsamı daha fazla genişletilebilir.

1.10. Barış Gazeteciliğinin Uygulanması Hakkında

Çatışma ve şiddetin ne olduğuna bakmadan önce barış gazetecilerinin ne yapmaları ve nasıl yapmaları gerektiği ile ilgili konuya değinmek gerekir. Bu bağlamda hazırlanmış Jake Lynch ve Annabel McGoldrick'in 17 maddelik uygulama önerileri bu alanda çalışma yapmış bir çok akademisyen tarafından kabul görmüştür. Özellikle çatışma ve savaş dönemlerinde, şiddetin belirginleştiği zaman aralıklarında veya bunlara zemin hazırlayacak ortamlarda bulunan gazetecilerin ne yapmaları gerektiği ile ilgili önemli bilgiler içermektedir. Hem uygulama açısından bilgilendirici hem de barış gazeteciliği, şiddet ve çatışmanın da anlaşılması adına burada değinmekte fayda görmekteyiz;

1. Bir çatışmayı sadece iki tarafın çatışması gibi göstermekten kaçının. Çünkü, iki tarafın çatışması gibi gösterildiğinde bunun mantıksal sonucu birinin kazanması ve diğerinin kaybetmesidir. Barış yanlısı bir gazetecinin yapması gereken, iki tarafı farklı amaçlar peşinde koşan pek çok küçük gruba ayırarak, yaratıcı çözümlere kapı aralamaktır.
2. 'Ben' ve 'öteki' gibi keskin ayrımlar yapmaktan kaçının. Böyle yapıldığında, diğer taraf bir "tehdit" ya da "düşman" olarak kurulacak ve bu da şiddeti haklılaştırmada kullanılacaktır. Bunun yerine, "ben" içinde

“öteki”ni, “öteki” içinde “ben”i arayın. Eğer bir taraf kendisini “iyi çocuk” olarak sunuyorsa, davranışlarının “kötü çocuğun” davranışlarından gerçekte ne kadar farklı olduğunu sorgulayın.

3. Çatışma sanki sadece şiddetin meydana geldiği zamanda ve yerde varmış gibi davranmayın. Bunun yerine, çatışmanın başka yerlerde şimdi ve gelecekte insanlar için sonuçlarını ve bağlantıların izlerini sürmeye çalışın. Sonuçtan kimler kazançlı çıkacak, kimler kaybedecektir?

4. Bir şiddet eylemini ya da şiddet politikasını sadece görünür etkileri açısından değerlendirmeyin. Bunun yerine, örneğin psikolojik tahribat ve travmanın uzun dönemli sonuçları gibi, şiddete maruz kalanların gelecekte başka insanlara ya da bir grup olarak başka gruplara veya başka ülkelere şiddet uygulayacağı ihtimali gibi, şiddetin görünmeyen etkileri hakkında da haber yapma yollarını arayın,

5. Tarafları, sadece liderlerinin ağzından bildik talepleri ya da pozisyonları içeren açıklamalarla tanımlamaktan kaçının. Bunun yerine, daha derinlikli hedefler güderek, gündelik hayatta insanların çatışmadan nasıl etkilendiğini, insanların neyin değişmesini istediklerini, arzulanan değişikliklerin gerçekleşmesinin tek ya da en iyi yolunun liderlerin vurguladığı yol olup olmadığını sorgulayın. Bu yöntem, tarafların amaçlarını daha iyi belirtmesine yardımcı olacak ve daha yaratıcı sonuçlar alınmasını kolaylaştıracaktır.

6. Sürekli olarak tarafları birbirinden ayıran farklılıklara, farklı taleplere odaklanmaktan kaçının. Bunun yerine, ortak zemin yaratabilecek sorular sormaya, bazı amaçların paylaşılabilirliğini gösteren haberler yazmaya çalışın.

7. Sadece şiddet eylemlerini haber yapmaktan ve “vahşet”i betimlemekten kaçının. Eğer başka her şeyi dışlarsanız, şiddetin tek açıklamasının daha önceki şiddet olduğunu ima etmiş olursunuz (intikam). Tek çare daha fazla şiddet uygulayarak düşmanı cezalandırmaktır.

8. Şiddetin sorumlusu olarak birisini suçlamaktan kaçının. Bunun yerine, ortak sorunların nasıl hiçbir tarafın arzulamadığı sonuçlara yol açabileceğini görmeye çalışın.

9. Sadece bir tarafın acılarına, korkularına ve üzüntülerine odaklanmayın. Böyle bir odaklanma, tarafları “caniler” ve “kurbanlar” şeklinde ayırır ve çözümün canileri cezalandırmaktan geçtiğini ima eder. Bunun yerine, tüm tarafların acılarının, korkularının ve üzüntülerinin eşit derecede haber değeri taşıdığı bir yaklaşımı benimseyin.

10. “Yoksun”, “perişan”, “savunmasız”, “acıklı”, “trajedi” gibi kurbanlaştırıcı sözcükler kullanmaktan kaçının, çünkü bunlar sadece insanlara ne olduğunu ve onlar için ne yapılabileceğini anlatır. Bu tür bir dil bu insanları güçsüzeleştirir ve değişim seçeneklerini sınırlar. Bunun yerine, insanların neleri yaptıklarını ve neleri yapabileceklerini haberleştirin. İnsanların sadece ne hissettiklerini değil, sorunla nasıl baş ettiklerini ve ne düşündüklerini de sorun. Varsa çözüm önerilerini dinleyin. Sıradan insanların da soyadları olduğunu unutmayın.

11. İnsanlara ne olduğunu betimlerken değer yüklü sözcükleri özensiz kullanmayın.

* “Soykırım” sözlük anlamıyla bir toplumun tamamının yok edilmesidir. Birleşmiş Milletler’e göre, yarım milyondan fazla insanın öldürülmesi soykırım sayılmaktadır.

* “Trajedi” bir dram biçimidir. Özgün Yunanca anlamıyla bir kişinin mahvolma nedeninin onun kusuru ya da zayıflığı olduğunu anlatır.

* “Suikast” devlet başkanının öldürülmesidir.

* “Katliam” silahsız ve savunmasız oldukları bilinen insanların bilinçli biçimde öldürülmesidir. İnsanların silahlı bir çatışmada ölüp ölmediklerini bilmek zorundasınız. Acıları önemsizleştirmeyin, ancak en sert sözcükleri en vahim durumlar için saklayın, aksi halde hem daha vahim olayları

açıklayacak sözcük bulmakta zorlanacaksınız hem de şiddeti tırmandıran orantısız tepkilerin meşrulaştırılmasına yardımcı olacaksınız.

12. “Saldırgan”, “zalim”, “cani”, “vahşi”, “barbar” gibi şeytanlaştırıcı sıfatlar kullanmaktan kaçının. Bu sıfatlar bir tarafın yaptığını diğer tarafın gözünden betimlemeye yarar. Gazeteci bunları kullandığında taraf haline gelir ve şiddetin tırmanışını haklılaştırmaya yardım etmiş olur.

13. “Terörist”, “aşırı” “fanatik”, “köktendinci” gibi sıfatlar kullanmaktan kaçının. Çünkü, bu sıfatlar daima “biz”im “öteki”lere ilişkin tanımlamalarımızdır. Hiç kimse kendisini tanımlamadığı sıfatları kullanmaz. Dolayısıyla bir gazeteci bu sıfatları kullandığında taraf tutmuş olur. Bu sıfatlar atfedilen kişinin mantıksız hareket ettiğini, dolayısıyla böyle bir kişiyle müzakere yapmanın anlamsız olduğunu ima eder. Bunun yerine, kişilerin kendilerine verdikleri isimleri kullanın ya da betimlemelerinizde daha özenli olun.

14. Sadece bir tarafın yaptığı insan hakları ihlallerine, işlediği suçlara odaklanmayın. Bunun yerine, çatışmada yanlış yapan tüm tarafları haberleştirin, tüm suçlamaları ve iddiaları aynı ciddiyetle değerlendirin. Suçlama ve iddiaları ciddiye almak, bunların doğru olduğunu kabul etmek değil, iddiaların varlığını kanıtlamak için eşit derecede çaba göstermek, kurbanlara eşit derecede saygı göstermek ve yanlış yapanları bulup cezalandırmaya eşit derecede önem vermek anlamına gelmektedir.

15. Fikirleri ve iddiaları olgusal doğrularmış gibi göstermekten kaçının. (Örnek: Doğu Timor’daki katliamdan sorumlu olduğu söylenen Eurico Guterres...). Bunun yerine, izleyiciye/okura kimin ne söylediğini söyleyin. (Örnek: Üst düzey Birleşmiş Milletler görevlisi tarafından Doğu Timor’daki katliamın sorumlusu olmakla suçlanan Eurico Guterres...). Böyle yaptığınız takdirde, çatışmada bir tarafın diğer taraf hakkında ileri sürdüğü iddialara katılmadığınızı gösterirsiniz.

16. Askeri zafer ya da ateşkes getirecek belgelerin liderler tarafından imzalanmasını, mutlaka barış getirecek şekilde değerlendirmekten kaçının. Bunun yerine, hala çözümlenmemiş ve gelecekte insanları şiddete başvurmaya yöneltebilecek sorunlar kalmışsa, onları haber yapın.

17. Sadece 'bizim' taraftaki liderlerin çözüm önerilerini beklemeyin. Bunun yerine, nereden gelirse gelsin tüm barış girişimlerini değerlendirin. Bakanlara, örneğin, sıradan insanlar tarafından kurulan örgütlerin fikirleri hakkında ne düşündüklerini sorun. Egemen konularla uyuşmuyor diye farklı öneriler sunan barış girişimlerini görmezden gelmeyin (McGoldrick ve Lynch, 2000:17).

Barış gazeteciliğini geleneksel kodlarından arındıran bu öneriler uygulama noktasında faydalı olabilir. Hem alternatif sunması bakımından hem de barış gazeteciliğine bir eşik atlatması açısından bakıldığında bu öneriler çok daha değerli görünmektedir.

1.11. Çatışma ve Şiddet

Yukarıda uygulama alanları anlatılmaya çalışılan barış gazeteciliğini daha iyi anlamak için çatışma ve şiddetin ne olduğunu bilmek gerekir. Barış ortamının sağlanması çatışmanın ve şiddetin kökenlerinin/sebeplerinin bilinmesiyle mümkün olabilir. Bu sayede barış ortamına zemin hazırlanabilir. Barış gazeteciliğinin çatışma ile olan ilişkisinin ne anlama geldiği ile ilgili birçok şey söylenebilir. Yukarıda bunlardan bahsetmeye çalıştık. Özellikle çatışmanın ne olduğu ve barış gazeteciliğinin daha doğrusu barış fikrinin ortaya çıkmasına nasıl zemin hazırladığını Johan Galtung çok iyi anlatmıştır. Galtung barış söyleminin ve barış tartışmalarının çok geniş bir düzlemde araştırılmasına çatışmaya neden olan faktörlerin incelenmesinin zemin hazırladığını belirtir (Galtung, 2004:132). Çatışma illa negatif olmak ya da şiddete sebebiyet vermek zorunda değildir. Yani bu şartları yerine getirince çatışma ortamı oluşur diyemeyiz. Bir sürece ve evrime de yol açabilir. Çatışma olarak anlayacağımız durumlar statüko ve değişimle de ortaya çıkabilir ve belki de pozitif sonuçlar da doğurabilir (Fransius, 2014:52). Galtung'un ikiye ayırdığı barış ve çatışmasızlık (güvenlik) söylemi şiddetin belirlenmesi

üzerine kuruludur. Genel olarak çatışma üzerine yaptığı araştırmalarda Galtung gerçekliğin anlaşılmasında bunların çok önemli ve gerekli olduğunu söyler.

Çatışma ve şiddetin birbirinden ayrı olarak incelenmesi gerektiğini söylemeliyiz. Nitekim Lynch ve McGoldrick de bu durumu şöyle özetler;

“Şiddet çatışmanın olası tek sonucudur. Kendi kendini engelleyebilir ve uzun vadede alınacak sonuçtan kimsenin kazançlı çıkamayacağı bir durumdur.” (Lynch ve McGoldrick, 2005:15)

1.12. Şiddet Ortamının Oluşması

Yukarıda Arsan'ın tanımını yaptığı çatışma ve şiddetin nasıl oluşabileceğini biraz daha incelemek gerekir. Galtung'un yukarıda az da olsa değindiğimiz şiddet sınıflandırmasını geniş bir şekilde vermek şiddetin sebeplerini anlama açısından önemlidir. Şiddet dolaylı/kültürel, dolaysız ve kurumlaşmış/yapısal olarak kendini gösterir demiştik.

1.13. Şiddet Türleri

Galtung iç içe geçmiş üç tür şiddet tarif eder; bunlar direkt, kültürel ve yapısal şiddettir. Direkt şiddet genel olarak herkesin bildiği asker gücüyle gerçekleşen, saldırı şeklinde olan şiddettir. Kültürel şiddet, bir grubun diğer grup ile ilgili olan düşünceleri ve bu bağlamda ortaya çıkan, büyüyen ve özellikle medya ve gazetecilik üzerinden gerçekleşen şiddettir. Yapısal şiddet ise kurallar ve geleneksel dayatmalarla oluşan şiddettir. Bu şiddet türünde şiddetin görmezden gelinmesi çok yaygındır. Bu sayılan şiddet türlerinin tümü yıkıcı ve zarar vericidir (Fransius, 2014:47).Şiddetin bu şekilde sınıflara ayrılması nasıl ortaya çıktığını veya çıkabileceğini öngörmek açısından önemlidir. Özellikle kültürel ve yapısal şiddetin kurumsallaşmış bir şekilde kendini göstermesi ve bunun önüne geçmek için olası önlemlerin alınmasına ortam hazırlaması da ayrıca önem arz etmektedir. Ayrıca bu sınıflandırma çatışma ortamlarında gerçekleştirilebilecek analizler için de bilgilendirici olması yönünden değer görebilir. Galtung'un barış söylemi üzerine yaptığı bu çalışma alternatif bir dünya görüşü sunması açısından çok önemlidir.

Galtung'un bu değerlendirmesini Esra Arsan'ın yaptığı katkıyla daha iyi anlayabiliriz. Arsan çatışma ve şiddetin birbirini beslediğini belirterek çatışmaya ve şiddete şöyle tanımlar getirmektedir;

“Çatışma, iki ya da daha fazla tarafın yer aldığı, karşılıklı çıkar ve hedeflerin gözetildiği ve her bir tarafın bir diğerinin hedef ve çıkarlarına ulaşmasını istemediği durumlardır. Şiddet isedolaylı ve/veya dolaysız ve yapısal olarak kendini gösteren, bireysel ve toplumsal yaşamda zarar veren her türlü yaptırımdır.” (Arsan, 2005:8).

1.13.1 Dolaylı Şiddet

Dolaylı şiddet, toplum ve birey üzerinde kendini direkt olarak göstermese de en tehlikeli şiddet türüdür diyebiliriz. Dolaylı şiddet belli bir süreç içerisinde gerçekleşir ve uzun zaman kendini gösterebilir. Dolaylı şiddetin bir diğer tehlikesi ise şiddeti gerçekleştiren tarafın ‘öteki’ne olan nefretini kökleştirmektir. Çünkü dolaylı şiddet nefret söylemi, yabancı düşmanlığı, yok edilme korkusu oluşturma, savaş kahramanlarını mitleştirme, dini kullanarak üstünlük kurma, cinsiyetçilik yapma ve kültürel üstünlük taslama şeklinde kendini gösterir. Görüldüğü üzere dolaylı şiddet türü toplum içinde ayrışmaya neden olacak neredeyse bütün etkenleri içinde barındırmaktadır. Dolaylı şiddet milliyetçilik ve faşizm olarak kendini gösterebilir.

1.13.2. Dolaysız Şiddet

Dolaysız şiddet ise, buna direkt şiddet de diyebiliriz, tahmin edileceği üzere birey ve toplum üzerinde her türlü yıkıma ve tahribata ve ölüme sebebiyet veren şiddettir. Bu işkence, tecavüz olarak gerçekleştiğinde ruhsal şiddete girer. Öteki türlü ise savaş döneminde bombalama, vurma, öldürme ve yaralama şeklinde ortaya çıkar. Sadece savaş döneminde değil uzun dönem çatışma içinde olan iki devlet/toplum arasındaki gerilimlerde de kendini gösterir.

1.13.3 Yapısal/Kurumlaşmış Şiddet

Yapısal/kurumlaşmış şiddette ise bunun devlet veya kurumları tarafından yapılabileceği akla gelmelidir. Hükümetler de bu şiddette pay sahibidir şüphesiz. Bu tarz bir şiddet kapsamına yoksulluk, gelir dağılımında adaletsizlik, soykırım, sistematik sömürü, kurumsallaşmış ırkçılık, cinsiyetçilik ve yolsuzluk girer (Arşan, 2005:25). Şiddet türlerini anlamak ve nasıl ortaya çıkacağını bilmek gazeteci için oldukça önemlidir. Çünkü şiddeti bilmek çatışmanın sebebini anlamayı da kolaylaştırır. Şiddetin neden ortaya çıktığını çözen gazeteci, ki biz artık buna barış gazetecisi diyebiliriz, duyarlı/sorumlu davranan olup bitene sessiz kalmayan bağımsız bir gazeteci olabilir. Bağımsız gazeteci tarafını mazlumdan yana koyabilecek kadar cesur olmalıdır. Şiddeti durdurmayı öncelik edinen barış gazetecisi alternatif yollar da aramayı aklına getirir. Engelleyici gazetecilik'ten (preventive journalism) de anlamamız gereken budur.

1.14. Savaş Gazeteciliği Karşısında Barış Gazeteciliğinin Öngördükleri

Savaş gazeteciliği ile birlikte anlatmaya çalıştığımız barış gazeteciliği sadece kendisinin odak noktası kabul edilerek anlatılması zor olacağından savaş gazeteciliği ile birlikte açıklanmaya çalışıldı. Nitekim savaş gazeteciliğine alternatif olan barış gazeteciliğini en azından karşıtıyla ortaya koymak daha anlamlı olacaktır. Savaş gazeteciliği çatışma durumunda gerilimi artırmaya ve tarafları birbirlerine kışkırtmaya yönelik bir gazetecilik pratiğiyken barış gazeteciliği Süleyman İrvan'ın tanımlamasıyla, eğer gazetecilik toplumsal bir olayda veya siyasi bir krizde olumsuz bir rol oynayabiliyorsa aynı zamanda barışı destekleyecek onu öne sürecek pozitif bir rol oynayabilir (İrvan, 2006:6).

1.15. Barış Gazeteciliği İçin Öncelikler ve Vaatler

Barış gazeteciliği alternatif sunarken bazı öncüller ve vaatlerle yola çıkar. Burada barış gazeteciliğinin bu rolünü daha iyi anlamak için öncelikleri ve vaatleri üzerinde durulacaktır. Bunlar barış gazeteciliğinin nasıl yol alacağını göstermesi açısından önemlidir. Barış gazetecisi için en önemli öncelik yukarıda bahsettiğimiz gibi barışa ulaştıracak şekilde pozitif rol oynamasıdır. Burada asıl sorulması gerekenin medyanın gerçek anlamda barışı öne taşıyıp taşıyamayabileceğidir. Eğer medya

barışı tesis etmeyi hedefliyorsa bunu yaparken tarafsızlığın kaybolabilme olasılığını (daha önce belirttiğimiz gibi barış gazetecisi tarafını barıştan ve çözümden yana belirlemeli), hangi tür barışın uygulamaya konulacağını, medya yapılanmasında ekonomik ve siyasi baskıların var olabileceğini umursamaksızın eyleme geçmelidir (İrvan, 2006:9).

Barış gazeteciliği her ne kadar yeni bir alan olarak görünse de UNESCO'nun 1978'te Pariste yayımladığı "Kitlesele Medya Deklarasyonu"nda (Mass Media Declaration) ve 1983'te yayımladığı "Uluslararası Profesyonel Gazetecilik Etik İlkeleri" (International Principles of Professional Ethics in Journalism) belgelerinde barış gazeteciliğine de çok yakın kabul edilen önemli kararlar alınmıştır. Bunlardan Kitlesele Medya Deklarasyonu'nun iki maddesi şu şekildedir;

"1-Kitlesele medya barışın güçlendirilmesi ve uygulamaya konulması adına önemli katkılar sunabilir ve her türlü ayrımcılık, ırkçılık ve savaş kışkırtıcılığına karşı durabilir.

2-Önyargı ve inkârla oluşmuş ayrımcılık, savaş kışkırtıcılığı ve ırkçılığa karşı durma, insan hakları çerçevesinde düşünme, hedefler doğrultusunda doğru bilgileri toplayıp ihtiyaç duyan tüm insanlara dağıtma, toplumlar ve insanlar arasında oluşmuş ya da oluşabilecek yanlış anlaşımaları ve bilgisizliği yok etme, bir ülkede yerleşmiş bulunan tüm ulusal/milli hassasiyetleri ayrımcılığa uğramış "diğerleri" için de önemli hale getirme, tüm halkların/milletlerin haklarına itibar kazandırmak için uğraşmak. Bunların tümünü yaparken ırk, dil, din, cinsiyet, etnik köken ayırmaksızın yerine getirmeli ve tüm dikkati yoksulluk, felaketler, hastalıklar ve yetersiz beslenmeye toplamalı ve devletlerin bu yönde politikalar üretmelerini sağlamalıdır."

Barış gazeteciliği yukarıdaki iki maddeye bakıldığında insani yönlerin ağır bastığı ve bir habercilik uzmanlık alanı olarak değerlendirilmekten daha çok içten gelmesi gereken bir davranışlar bütünü olarak değerlendirilebilir. Buradan hareketle UNESCO'nun 1983'te yayımladığı ikinci belge olan "Uluslararası Profesyonel Gazetecilik Etik İlkeleri"ninsekiz ve dokuzuncu maddelerine değinelim;

“VIII. Evrensel değerler ve kültürel çeşitliliğe saygıyı öngören bu madde gerçek bir gazetecinin evrensel değerler olarak kabul edilen barış, demokrasi, insan hakları, ulusal özgürlük ve toplumsal gelişmenin yanında durmalıdır. Gazeteci toplumsal dönüşüm ve değişimlere aktif olarak katılmalı ve toplumun daha fazla demokratikleşmesine katkıda bulunmalıdır. Her yerde barış ve adaletin tesis edilmesi için uluslararası ilişkilerde bulunmalı ve bunu yaparken diyalog yolunu seçmelidir.

IX. İnsanlığın karşısında engel olarak duran savaş ve diğer büyük tehlikeleri yok etme başlıklı bu maddede ise etik kurallara referans yapılmaktadır. Evrensel insani değerlere bağlılık için gazeteci her türlü tahrik ve savaşa neden olacak davranışlardan uzak durmalı. Bunlar arasında ayrımcılık, şiddet türleri, ırkçılık ve nefret önde gelmektedir. Gazeteci, toplumlar ve insanlar arasında oluşmuş ya da oluşabilecek yanlış anlaşımaları ve bilgisizliği yok etmelidir.” (İrvan, 2006:13).

Yukarıda maddeleriyle belirttiğimiz barış gazeteciliği öncüllerini ‘profesyonel barış gazeteciliği öncülleri’ olarak adlandıran DovShinar gazetecilerin ortaya konan bu etik kodları ihtilafli/çelişkili durumları haberleştirirken barış gazeteciliğine uyumlu hale getirmelerini ve bunu kendilerine rehber olarak kullanmalarını önermektedir (Shinar, 2004:22). Shinar’ın bu katkısının üzerine ve yukarıda verilen bazı evrensel gazetecilik etik kurallarına birçok ülkenin basın dernekleri/cemiyetleri destekler nitelikte bildiriler yayınlamışlardır. Buna Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin “Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi” başlıklı yayınının 3. maddesi barış gazetecilerinin yapması gerekenleri kapsayan bir öneri metnidir;

“Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu

yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz”(Türkiye Gazeteciler Cemiyeti).

Görüldüğü gibi ulusal seviyede kuralları belirlenmiş uygulama alanı çizilmiş barış gazeteciliği evrensel düzeyde de benzer etik kurallar ile yapılandırılmıştır. Bu öncüllerin barış haberciliği yapmak isteyen gazeteciler için en azından evrensel anlamda destek bulabilecekleri kurumsal bir yapı olduğunu bilmeleri ve kendilerini güven içerisinde hissedebilme olanağı sunması açısından değerli görülebilir. Barış gazeteciliğinin bu öncüller ile hareket ederken ortaya koyduğu bazı vaatlerin de var olduğu iddia edilmektedir. Yine DovShinar’ın sınıflandırmasıyla aktaracağımız barış gazeteciliğinin vad ettikleri bir anlamda başta barış haberciliği yapanlara ve dolayısıyla da topluma, bireylere, akademiye ve basına da büyük kazanımlar sağlamayı ön görmektedir.

Gazeteciliğin özellikle de barış gazeteciliğinin sadece ‘iyi’yi aktaran bir görevi olmadığını daha önce aktarmıştık. Barış gazeteciliği çatışmanın nasıl haberleştirilmesi gerektiğini bilen, barış için olanaklar sunan, profesyonel gelişime fayda sağlayan, medyada insanlığı, ahlaki ve etik değerleri yücelten, akademiye ve medya dünyasına yeni ufuklar açan ve medyanın daha iyi kamusal hizmet sunmasını sağlayan bir alandır (Shinar, 2007:36). Dört başlık altında barış gazeteciliğinin vaatlerini inceleyen Shinar bu vaatlerin gerçekleştirilme olanağı buldukları dönemlerde ciddi fayda sağlayacaklarını da savunmaktadır.

Profesyonel gelişim olarak adlandırdığı bölümde çatışma ve savaş ortamlarının çok karmaşık dönemler olması ve bilgi kirliliğinin fazla olması sebebiyle habercilik işinin zorlaştığı ve profesyonel haber üretiminin yapılmasının oldukça zor olması barış gazeteciliğinin kilit noktada durabileceğini açıklamaya çalışmıştır. Bu tarz durumlarda barış gazeteciliği destekli haber üretimi daha iyi haber yapılmasına ve yorumlar gerçekleştirilmesine neden olacaktır. Ayrıca barış gazetecisi haberlerini yaparken takip edilme, izlenme ve satış kaygısında olmadan, toplumsal ve insani farkındalık yaratma peşinde olacaktır. Nihayetinde tüm bu çabalar barış gazeteciliği

ile gazetecilikten beklenen profesyonel talepler arasındaki karşıtlık durumunu değiştirecek ve barışın haber değerini artıracaktır (Shinar, 2003:62).

Medyada insani, ahlaki ve etik değerleri irdeleyen ikinci vaatde ise bu değerlerin reyting kültürü tarafından aşındırıldığı ve içinin boşaltıldığı savunulmakta. Yine bu tür değerlerin hak ettikleri yeri almaları gerçek gazetecilerin barış haberciliği yapmaları sayesinde mümkün olabileceği tahmin edilmektedir. Tabii bunun mümkün olabilmesi barış gazeteciliğinin kamusal alana yapacağı katkı sayesinde gerçekleşebilir. Bunu da dördüncü vaat olarak inceleyen Shinar barış gazeteciliğinin izleyicinin gördüğü görüntüleri geliştirebileceğini ve kamera objektifi ile çerçeve arasında bulunan ikilem arasındaki farklılıkla başa çıkabileceğini söylemektedir (Shinar, 2007:24). Bu sayede toplumsal olarak farkındalık yaratma ve değer görmeyi kolaylaştırmaktadır.

1.16. Barış Gazeteciliği Önündeki Engeller

Barış gazeteciliğinin yukarıda aktarmaya çalıştığımız görev sınırları, öncelikleri ve vaatlerinin yazıldığı gibi kolayca uygulamaya geçemediği rahatça tahmin edilebilir. Özellikle gazeteciliğin faaliyet alanlarında gerek reklam piyasası gerek sahiplik sistemi ve gerekse siyasi baskıların altında gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülebilir. Gazetecilerin zamanla sisteme uyum sağladıkları ve etik kural ve prensiplerden uzaklaşabildikleri de örnekleriyle ortaya konabilir. Gazetecilik bu kadar zorken bir de barış gazeteciliğinin nasıl yapılabileceği ile alakalı birçok tartışma vardır. Barış gazetecisinin genel gazetecilik ahlak ve ilkelerine uymaktan ziyade kendi içinde, vicdanıyla hesaplaşıp bu işi yapabileceği çıkarımında bulunabiliriz. Bu nedenle barış gazetecisinin muhalif, eleştirel tavrı gereği çeşitli engellerle karşılaşabileceği öngörülebilir. Barış gazetecisi bireysel, medya yapılanması seviyesinde ve ideolojik seviyede engellerle karşılaşabilir. Bu sayılan engelleri ortaya çıkaranlar aynı zamanda barışı da ön plana çıkarabilirler. Burada bu engellerin neden ortaya çıktığına dikkat çekmeye çalışacağız.

1.16.1 Bireysel Engeller

Bireysel seviyede ortaya çıkabilecek engeller iki bölümde kendini gösterir. Profesyonel mesleki engeller ve haber değerleri. Gazetecilik ilkelerinden

bahsederken gazetecinin ırk, dil, din ve cinsiyet farkı gözetmeksizin haber yapmalarını öngören maddeler olduğunu görmüştük. Ancak gazeteci bağlı bulunduğu medya yapısı ve kodlanmış profesyonel kodlar nedeniyle çoğunlukla barış gazeteciliğinden uzak uygulamalar sergileyebilmektedir (Shinar, 2006:34). Barış gazetecisinin tarafsız olması ile ilgili Lynch ve McGoldrick'in katkılarına daha önce yer vermiştik (McGoldrick, Lynch, 2007:23). Johan Galtung ise bu noktada 'barış gazetecisinin tarafsız olmasını ancak bu tarafsızlığın çatışmanın tüm taraflarını haberleştirmek ile gerçekleştirilmesi' gerektiğini belirtmiştir (Galtung, 2000:134). Bunu gerçekleştirirken barış gazetecisi 'haber değeri' ile ilgili bir git-gel yaşayabilir. Tarafsız davranma ve barış haberciliği pratiği konusunda sorun yaşayan gazetecilerin genelde olaylarla ilgili 'haber değeri' var mı yok mu çelişkisi yaşarlar (Wolfsfeld, 2004:173). Barış gazeteciliği refleksi oluşmuş gazeteci için haber değerinden önce haberin ne sonuç doğuracağı üzerinde durmak önemlidir. Birazdan da bahsedeceğimiz kurumsal engellerde bağlı bulunduğu kurumun baskısı ile haber eleyen gazeteciden barış gazeteciliği yapması beklenemez. Bu konuda Ayşe İnal'ın gazetecilerin etik kurallar bağlamında yapmaları gerekenlerle ve yaşadıkları çelişkileri aktardığı satırlar bu durumu daha iyi anlatacaktır;

“Bu dönemin gazetecilik etiğine ilişkin eğitici kitaplarda, gazetecilik öğrencilerine ilerde karşılaşacakları sorunlu durumlar için iki farklı yaklaşımdan birini benimsemeleri önerilmektedir. Bunlardan ilki Kant'ın deontolojisi, ikincisi ise faydacıların teleolojisi. Diğer bir deyişle, gazeteci, her durum için geçerli olabilecek normlar mı geliştirilmeli, yoksa her özgül durumda sonuçların ne olacağını tartarak mı karar vermelidir? Konu bu düzlemde tartışılmaya başlanınca, gazetecilerden beklenen, haber odasına en kısa zamanda en fazla okuyucuya satacak bir ürünü yetiştirmek telaşını aşıp, bir “insan” olarak diğerlerine sorumlu davranmanın yollarını bulmaya yönelik pek de kolay olmayan bir düşünsel ölçüp biçme ve buna göre karar verme alışkanlığı geliştirmek olacaktır. Coşkun Aral'ın medya etiği konusunda yazılan kitaplarda da tartışılan örnek davranışı, Lübnan'da çapraz ateş altında yaralı bir kişiyi hiç düşünmeksizin yerinden fırlatarak kurtarması, diğer gazetecilerin ise “görevlerini yaparak” görüntü almaya

devam etmeleri hangi etik yaklaşım içinde kendine yer bulabilir? Gazeteciler için “insani” davranışın sınırlarını bu biçimde zorlayan bir deontoloji geliştirmek mümkün müdür? Yoksa bu anlıksal, duygusal “kahramanlık” girişimlerini gazetecilik etiği dışında tutmak mı gerekir?” (İnal, 2010:3).

1.16.2. Yapısal ve Kurumsal Engeller

Barış gazeteciliği için yaşanan ikinci önemli engel medya yapılanması ve sermaye ilişkisidir. Medya yapılanmaları kâr odaklı olduklarından barış gazeteciliği için engel oluştururlar. Çünkü barış kâr getiren bir süreç değildir. Rekabete, yüksek haber değeri ve reytinge, ve ekonomik getirisi fazla olan savaşın sunumuna önem verilen bir ortamda barış gazeteciliği yapmak oldukça zordur (Shinar, 2004:54). Medya yapılanmasında oluşan bu ekonomik dayatma dışında barış gazeteciliğine bir engel de ideolojik altyapılardır. İdeolojik engel denince akla ilk olarak milliyetçi eğilimi ağır basan medya kurumları gelir. Özellikle gazetecilerin haber yaparken en çok maruz kaldıkları ve zamanla aynı yönde haber yaptıkları etki ‘resmi ideoloji’ baskısıdır. Bu da gazetecileri eleştirel tavırdan uzak durmaya, haber çerçevelemeye itmektedir (Wolfsfeld, 2004:176). İkinci bir medya yapılanması etkisi ise yine milliyetçilik odaklı ırk üstünlüğüne dayalı dünya görüşüne sahip olunmasıdır. Wolfsfeld’in belirttiği gibi ‘ethnocentric’ bir bakışla haberlerin ‘biz, bizimkiler ve biz iyiyiz’ tarzı dille yapılmasıdır. Aynı zamanda karşı tarafı da ‘kötü ve öteki’ olarak adlandırmak milliyetçi eğilimli haberciliğin yapısını oluşturur (Wolfsfeld, 2004:176).

1.16.3. Uygulamada Yaşanan Engeller

Barış haberciliği için engel oluşturan durumlara değinmişken dolaylı olarak barış gazeteciliğini pratikte ne tür zorluklarla karşılaşabileceğine de yer vermekte yarar var. Dov Shinar’ın özetlediği şekliyle özellikle uygulama noktasında karşılaşılan problemlerin en dikkat çekenini barış gazeteciliğinin sağlayacağı faydanın dış dünyaya/topluma/medya’ya anlatılmasıdır. Haber üretiminin barış gazeteciliği seviyesinde önemi, haber değeri ve geçerliliği konusunda ikna edici kanıtlar üretilmesinin zorluğu en sık karşılaşılan sorundur. Bu problemin çözümüyle ilgili son yıllarda üniversitelerde, medyada, profesyonel kurumlarda, akademik yayınlarda ve akademisyenler tarafından ve konuyla ilgili konferanslarda sıkça

çözüm önerileri araştırılmaktadır (Shinar, 2007:38). Bir diğer problem ise gazetecilerin karşılaşılan sıkıntılar sebebiyle barış gazeteciliği yapmayı reddetmeleridir. Özellikle ekonomi odaklı medya yapılanmasında barış gazeteciliği yapacak muhabirlerin bu sorumluluğu almaları oldukça güçtür.

Shinar'ın değindiği bir diğer zorluk ise muhabirlerin editörler ile aralarında bulunan ilişki sebebiyle haberleri manipüle edememekten kaçamamaları. Shinar bu durumu barış gazeteciliğinin kendi kendini kısıtlaması olarak yorumlamaktadır (Shinar, 2007:38). Son olarak barış gazeteciliğinin medyadaki 'barış söylemi'ni öne çıkarmasını ve geliştirilmesinin engellenmesi barış haberciliğinin pratikteki zorluğudur. Barış sürecinin var olduğu ortamlarda, medya (barış medyası) mevcut kültür ve yapı ve medyadaki barış söyleminin yoksunluğu tarafından kısıtlanmıştır. Bu baskının altından kalkmanın en yaygın en bilinen yolu savaş içeren haberlerin çerçevelenmesidir. Barış gazetecisi bunu yaparken şiddet terminolojisini, liderlerin ağzından çıkan militarist sözleri barış yönünde çerçeveyerek kullanabilir.

1.17. Barış Gazeteciliği ve Etik Kodlar

Yukarıda aktarmaya çalıştığımız barış gazeteciliği etik kodları ile ilgili birçok akademisyen farklı görüşler ortaya koysa da biz burada Süleyman İrvan'ın derlemesiyle oluşturulan sınıflandırmayı uygun görüyoruz. Barış gazeteciliğinin geleneksel medyaya alternatif olabileceği fikrinden hareketle haberlerdeki yaftalama, şeytanlaştırma/kötücüleştirme ve suçlama söylemi içeren haberlere odaklanılması gerektiği düşüncesindeyiz. Buradan yola çıkarak daha önce de araştırmalarına atıfta bulunduğumuz Tehranian, (2002), Galtung, Vincent, (1992), Lynch, McGoldrick, (2005) den esinlenerek hazırlanmış etik kodlar genel anlamda şu şekilde kategorize edilebilir;

Temel haber toplama-yazma derslerinde de anlatıldığı üzere habere giden süreç 3 aşamada gerçekleşir. “olay anı gözlem-haber toplama-haber yazma” süreci. Burada olay anında yapılan gözlemi “görev odaklı ilkeler” olarak aktaran İrvan (2006:5) 3 alt başlıkta şunları belirlemiştir;

“a-Gazeteci barışçıl çözümler için araştırma yapmalıdır.

b-Barış gazeteciliği gerçek odaklı bir gazeteciliktir. Gazeteci gerçek dışı durumları ortaya çıkarmalıdır.

c-Gazeteci problemin bir parçası olmaktan uzak durmalıdır. Çözümün bir parçası olmayı denemelidir.” (İrvan, 2006:3)

Barış gazetecisinin bir nevi sahip olması gereken özellikleri aktaran İrvan, Ayşe İnal’ın bahsettiği gazetecilik etik ilkeleri ile büyük bir yakınlık göstermektedir (İnal, 2010:4). Haber toplama aşamasında yerine getirilmesi gereken ilkeler Galtung’un meşhur savaş ve barış gazeteciliğini karşılaştırdığı tablosundan hatırlayacağımız maddelerin özeti gibidir (Galtung, 2000:183).

“a-Gazeteci elit olmayan kaynakları araştırmalı.

b-Gazeteci arabuluculara/barışı kovalayanlara daha fazla dikkat çekmeli.

c-Gazeteci ortaya atılan tüm iddiaları ciddiyetle araştırmalı. Şüphencilik sağlıklı gazeteciliğin en önemli ögesidir.

d-Gazeteci çatışmanın tüm taraflarının gerçekleştirmiş olabileceği haksızlıkları soruşturmalı.

e-Gazeteci sürece odaklanmalı, sadece belli başlı olaylara değil.” (İrvan, 2006:10).

Haber toplama sürecinde barış gazeteciliğinin gerektirdiği bu reflekslere sahip olması gereken gazeteci haberi yazarken hiç şüphesiz daha dikkatli olmalıdır. Çünkü söylemler ve sözcükler hedef göstermeden çatışmayı kızıştırmaya kadar birçok soruna sebep olabilir. Ancak barış gazetecisi haber diline yapabileceği olumlu katkı ile barışa müsait bir zemin hazırlayabilir ve çözümün imkânlarını artırabilir. Son olarak haber yazma sürecinde barış gazetecisinin uymasında fayda göreceği tahmin edilen ilkeler şu şekilde özetlenmiştir;

“a-Gazeteci barış girişimlerini ön plana çıkarmalıdır.

b-Gazeteci şiddet ve çatışmanın görülebilir ve görülemeyen etkileri üzerinde durmalıdır.

c-Gazeteci perde arkasında olanları gözden kaçırmamalıdır.

d-Gazeteci her zaman insan hakları adına doğruluk, dürüstlük ve adaleti tesis edebilecek şartları araştırmalı ve kendini bu yönde geliştirmelidir.”

Elbette yukarıda aktarmaya çalışılan maddeler kapsamlı olmadığı gibi tartışmaya ve önerilere de her zaman açıktır. Gazetecilerin doğrudan barışı getiremeyecekleri mevcut şartlar göz önüne alındığında çok zor görünmektedir hatta imkânsızdır bile diyebiliriz. Ancak barış gazetecisi doğru ve adaletli habercilik yaptığı sürece en azından barışa bir şans vermiş olacak ve en büyük katkısı da bu olacaktır.

1.18. Barış Gazeteciliği İşlevselliğinin Artırılması

Barış gazetecisi için önerilen birçok şey barışa bir fırsat verilmesi ona imkân yaratılması açısından önemlidir. Barış gazetecisinin sürekli bu yönde haber kovalaması, kendini geliştirmeye çalışması çok da kolay olmasa gerek. Hiç şüphesiz barış gazetecisinin uygulama esnasında karşılaşacağı zorluklar performansını da etkileyecek ve bu da diğer gazetecilerden daha fazla sorumluluk yüklenmiş olan barış gazetecisinin mesleki olarak zayıflamasına sebep olacaktır. Tam da bu noktada barış gazeteciliğinin işlevselliği ve performansını artıracak bazı önerilere değinmek gerekir. Barış gazeteciliğinin karşılaşabileceği zorlukları da göz önünde bulundurarak karşılaşabileceği gizli tuzakların farkında olması gereken barış gazetecisi çatışmanın gerçek ve gizlenmiş nedenlerini ortaya çıkarmalıdır. Özellikle adalet mekanizmasını sorgulamaya özen göstermesi gereken barış gazetecisi tek taraflı adalet sistemine karşı eleştiri getirebilmelidir. Medyada hâkim yapısal, ekonomik, profesyonel ve normatif kısıtlamalara karşı şeffaflık ve esneklikle özeleştirici getirebilmeli ve bu yönde yeni çalışma alanları oluşturmayı denemelidir (Shinar, 2007:78). Politik iklim, izleyici ve lobilerin de içinde bulunduğu, aynı zamanda medyanın yapısal ve çatışma durumunu farklı boyutlarda inceleyebilmelidir barış gazetecisidir. Barış gazetecisi bu incelemeleri yaparken Hanitzsch'in (2004) belirlediği üç farklı boyutta yapabilir. Öncelikle savaş gazeteciliği yapma eğilimli, çatışma dili kullanan karakteristiğinin bunun üzerine kurmuş savaş gazetecileri ile mikro-seviyede analizler yapmalıdır. Onlarla başa çıkabilme yolunu araştırmalıdır. Gazetecilerin modern toplumda kendilerine nasıl

bir rol biçtikleri ve iletişimsel hedeflerini nasıl belirlediklerini incelemelidir. Yukarıda bahsettiğimiz yapısal sınırlılıklarla nasıl mücadele edebileceğini araştırmalıdır. Ayrıca savaş ve barış odaklı haberlerin yaş, cinsiyet, din, eğitim, sınıf ve etnik kimlik üzerinde ne tür bir etki yapabileceğini de araştırmalıdır. Bölgesel düzeyde yapılan haberlerin kalitesinin önceden sipariş edilmiş haberler çerçevesinde editoryal etki altında kalması incelenmelidir. Bununla beraber önceden yapılandırılmış ve sınırlandırılmış haber metinlerinin haber muhabirliğini ne ölçüde etkilediği araştırılmalıdır. Son olarak makro-seviyede incelenmesi gerekenin gazetecilik işlevinin toplumsal ve çevresel etkenlerle nasıl başa çıkabileceğidir. Gazetecilik ile diğer toplumsal sistemlerle ilişkisinin ne olduğu ve ekonomik ve sahiplik yapısı altında günlük haberciliğin nasıl gerçekleşebileceği soruşturulmalıdır. Politik sistem içerisinde barış ve savaş gazeteciliğinin bağımsız davranabileceği tartışılmalıdır. Barış ve savaş odaklı haberlerden okuyucu/izleyicilerin ne ölçüde etkilenebileceği araştırılmalı ve incelenmelidir (Hanitzsch, 2004:31).

Barış gazeteciliğinin işlevselliğinin artırılması için yukarıda yapılabilecek araştırma ve incelemelerle ilerleyebilecek bir taslak çizebilir. Ancak gazeteciliğin özellikle akademide tartışılıp pratikte de yöntemler ortaya koyması bu ilerlemeyi hızlandırabilir. Medyadaki barış söyleminin gündeme taşınması, gündemden düşmemesi ve gelişmesi için gazetecilerin cesaretlendirilmesi yeni barış imkânlarına ortam hazırlayabilecektir. Ayrıca bu sayede savaş söyleminin ortadan kaldırılması bunun yerine barış söyleminin inşasına imkân da sağlanacaktır (Shinar, 2004:39). Barış gazeteciliğinin değerini artırabilmek medyanın da değerini artırmaya doğru orantılı olarak ivme kazanabilir. Barış diliyle yapılacak haberler elde edilebilecek uluslararası barış ortamıyla medyanın olumsuz savaş söylemine karşı üstünlük sağlayabilir. Rekabetçi medya yapıları arasında barış eksenli haberlerin haber değerlerinin artırılmaya çalışılması bunun da savaş söylemi içeren haberlerin ikinci planda kalmasına neden olması ön görülmektedir. Galtung'un *barış=şiddetsizlik+yaratıcılık* (Galtung, Webel 2007:47) formülü yaratıcılığın barış ve barış gazeteciliğinin tanıtımının yapılması ve bu sayede barış söyleminin bilinilirliğinin artırılmasını sağlaması şeklinde Hanitzsch tarafından

zenginleştirilmiştir (Hanitzsch, 2007:36). Barışın reklamının yapılması ve gündemde tutulması ile ilgili eleştiriler yapılabilir. Nitekim ekonomik medya yapılanmasının eleştirildiği barış gazeteciliğinde barış ile ilgili ne tür bir gündem oluşturulacağı ucu açık bir tartışma alanıdır.

1.19. Haber Metinlerinde Barış Dilinin İncelenmesi

Barış gazeteciliğinin uygulama alanı, işlevselliği, öngörülebilecek faydaları ve karşılaşılabileceği engelleri aktarmaya çalıştıktan sonra barış gazeteciliğinin haber incelemesinde nasıl bir yöntem izlediğine bakmak gerekir. Açıkça söylemek gerekir ki haber metinleri veya görüntüleri incelenirken yaygın yöntemlerin dışında, konu bağlamında bunların içine içerik analizi, eleştirel söylem analizi girebilir, barış gazeteciliği kendine has bir yöntem geliştirmiştir. Hem sözcükler üzerinde yapılan inceleme hem de genel haber dilinin ve muhabirin tavrının incelendiği yöntemlerde kilit nokta barış gazeteciliği incelemelerinde ‘çözüm’ önerileri üzerinde durulmasıdır. Yeri geldiğinde savaş diliyle yazılmış haberi barış gazeteciliği kapsamında tekrar yazmayı gerekli gören bu inceleme aynı zamanda muhabirlere tavsiyelerde de bulunmaktadır. Barış gazeteciliğinin akademide tartışılmasına ve ciddi bir yer bulmasına en büyük katkıyı sunan Jake Lynch ve Annabel McGoldrick yaptıkları analizlerde özellikle araştırma sorularının önemi üzerinde durmuşlar ve mutlaka her haber incelemesi sonrasında barış gazeteciliği çerçevesinde çözüm önerileri dile getirmiş, gerektiği yerde de savaş diliyle yazılmış haberin barış söylemi kapsamında tekrar yazmışlardır.

Burada Lynch ve McGoldrick’in barış haberciliği incelemesi sırasında sordukları bazı araştırma sorularına yer vermek gerekir; a-Şiddet nasıl dile getirilmiştir? Bu ilk soru McGoldrick ve Lynch için şiddetin nasıl sunulduğu, şiddetin üzerinde ne kadar çok durulduğu ve ajitasyon unsurlarının kullanılıp kullanılmadığını, ayrıca hangi tarafın şiddet gördüğünü öğrenmek açısından cevaplanması gereken en elzem soru olarak belirlenmiştir. “A course in Peace Journalism” (Lynch, 2007) isimli makalelerinde yer verdikleri bu soruların ikinci ise b-Problem olarak sunulan şeyin ne olduğu ve şiddet için suçlanması gereken ne ve kim olduğu sorusudur. Daha önce de dile getirdiğimiz barış gazeteciliği ilkelerinden gazetecinin hangi

tarafıta yer tutması gerektiği ve Şiddeti nasıl lanse etmesi ile ilgili maddeden de hatırlanacağı üzere barış gazetecisinin problemin tüm yönlerini öğrenmesi, Şiddeti araŐtırması ve gizli Şiddet olarak adlandırılan (ırkçılık, ayrımcılık ve sonunda yaşanan travma ve ruhsal sorunlar) etkileri de ortaya çıkarması gerekir. Bu da barış gazetecisinin cevap vermesi elzem sorulardandır. Son olarak c-Ortaya çıkarılan haberde izleyici çözümler olması muhtemel durumlara ikna edilebilmiŐ mi? Bu cevaplanması en zor soru olsa gerek. Çünkü izleyicinin tepkisini ölçmek son derece güç olacaktır. Ancak barış bir süreç olduğu için zamanla ortaya çıkabilecek barış giriŐimleri bir anlamda cevap verebilir bu soruya. İzleyici/okuyucu için barış haberciliği adına son derece somut adımlar atılmalı ve çatışmanın doğurabileceği kötü sonuçlar üzerinde durulmalıdır (Lynch, 2007:18).

1.20. Barış Gazeteciliği Kapsamında Haber İnceleme Örneği

Haberlerin barış gazeteciliği kapsamında incelenmesinden anlamamız gerekeni tam olarak kavramak için Lynch'in McGoldrick ile gerçekleştirdiği bir haber analizi örneğine yer verelim. Filipinlerde sevgililer gününde meydana gelmiŐ bir bombalı saldırı haberini hem savaş hem de barış gazeteciliği penceresinden haberleŐtirmiŐlerdir. Jake Lynch, savaş gazeteciliği diliyle patlamayı haberleştirirken Şu tarz ifadelere yer miŐti; "AŞk gecesi olabilecekken nefret gecesine dönüştü, 3 kişi öldü düzinelerce insan da yaralandı" yine tanıkların ifadelerine yer verirken nefret ve Şiddeti son derece sivri bir Şekilde anlatanları tercih etmiş; "İnanılmaz bir patlama oldu, bir anda her tarafın yerle bir olduğunu gördüm ve ortalığı duman sarmıŐtı. Daha önce böyle bir Şey görmemiŐtim" Daha sonra Lynch haberi aktarırken Şu ifadelere yer veriyor; "Bundan birkaç zaman önce Mindanao'nun güney adalarında gerçekleşen patlamaları gerçekleştiren Abu Sayyaf örgütü bu patlamadan da sorumludur." Ve "Abu Sayyaf örgütü sevgililer gününde gerçekleştirdiği bu patlamayla Başkan Gloria Arroyo'ya Filipin'in güneyinde Müslümanlara karşı yapılan militarist baskıların intikamının alındığı mesajı vermiştir. Ayrıca bu İslamcı örgütün El-Kaide ile de bağlantısı olduğu biliniyor. Buna karşın Başkan Gloria Arroyo bu saldırı karşısında hiç tereddüt etmeksizin tüm önlemleri alacaklarını ve sağlam bir duruŐ sergileyeceklerini belirtti." Bunlara ek olarak Lynch yaralılarla gerçekleştirdiği röportajlarda durumun vahametini

artıracak şekilde tercihlerde bulunmuştur. Özellikle şiddeti ön plana çıkaracak patlamanın etkilerini çokça gösterecek röportajlar yapması dikkat çekicidir. Jake Lynch'in bu haberi sonradan yorumladığı şekliyle aktarmaya çalışalım. Haberde özellikle nefret ve kışkırtma dilinin kullanıldığı ilk cümleden anlaşılmaktadır. 'Aşk gecesi olabileceken nefret gecesine dönüştü'. Bu cümlede özellikle 'nefret' sözcüğünün kullanılması ilerleyen cümlelerde bir suçlamanın yapılacağına işaret etmektedir. Nitekim haberin ilerleyen aşamalarında Abu Sayyaf isimli örgütün direkt olarak suçlandığı görülmektedir. Yine net sayı verilmeden 'düzinelerce insan yaralandı' cümlesi olayı abartmaya ve felakete çevirmeye yönelik bir tavır göstermektedir. Oysa barış gazeteciliği şiddetin nedenleri üzerinde durmayı daha fazla önemsemektedir. Şiddetin üstünde durmak nefreti ve çözümsüzlüğü körükler. Bu doğrultuda Lynch, görgü tanıklarını da şiddeti en zirvede gösterebilecek insanlar arasından seçmiş ve onların röportajlarını yayınlamıştır. Son olarak gazeteci olarak haberi aktaran Lynch, olay ile ilgili geçmişte yaşanmış bir patlamayla bağlantı kurarak intikam, çözümsüzlük ve çatışmayı özendirilmiş, körüklemiştir. Herhangi bir doğrulatma yapmadan Abu Sayyaf isimli İslamcı örgüt suçlanmıştır. Yine barış gazeteciliğinde intikam ve çatışmaya sebep olacak her türlü söylemden uzak durulması gerektiğini hatırlatmakta fayda var. Lynch'in deyimiyle bu savaş gazeteciliği tarzı haberde Müslümanlar üzerine komplo teorisi içeren söylemler mevcuttur. Bu söylemler İslam ve terör sözcüklerinin yan yana kullanılmasıyla desteklenmiştir (Lynch, 2007:16). Şimdi bu haberi barış gazeteciliği gözüyle inceleyelim.

Aynı haberi meslektaşı Annabel McGoldrick barış gazetecisi gözüyle yazmıştır. 'Mutsuz sevgililer günü' başlığıyla yazdığı haberde 'bombacılar işten evine giden insanlara saldırdı ve 11 kişi yaralandı' cümlesiyle giriş yapıyor. Daha sonra görgü tanıkları ve yaralılara yer vermiştir. Tanıklarla röportaj arasına saldırıyı yapanlarla ilgili bilgi veren McGoldrick, 'Saldırı Abu Sayyaf örgütü tarafından üstlenildi. Örgüt saldırının Güney Filipinde halka yapılan askeri baskılara karşı gerçekleştirildi açıklaması yaptı. Saldırı ile ilgili insan hakları örgütleri kampanyalar başlattı ve muhalif gruplar olayın soruşturulması için girişimlerde bulundular' açıklamaları yapmıştır. Haberin devamında muhabir McGoldrick, vurulan bir askerle röportaj

yapma girişiminde bulunuyor ancak reddediliyor. Haberin sonunda ise muhabir Başkan Arroyo'nun İslamcı örgütle görüşmelere başlamak üzere olduğunu belirtiyor ve bazı analistlerin şiddetle karşılık verilmesinin barış için oluşabilecek tüm olanakları yok edeceğini de aktarıyor (Lynch, 2007:17).

Sondan başa doğru incelemeye başladığımızda bu haberde McGoldrick'in, Başkan Arroyo'nun örgütle görüşme arifesinde olduğunu aktarması ve saldırı ile alakalı olarak insan hakları örgütlerinin kampanyalar başlattıklarını ön plana çıkarması arabulucu bir tavır sergilediğini ve uzlaşmacı barış gazetecisi davranışı ortaya koyduğu rahatlıkla söylenebilir. Yine saldırıya ilişkin örgütün 'üstleniyoruz' açıklamasını aktarıp önyargıyla davranmayıp direkt suçlamaması hedef göstermeden uzak durması da önemli bir barış gazeteciliği refleksidir. Özellikle saldırıya uğrayan askerlere ve örgüt açıklamasına yer vermesi barış gazeteciliğinin gerektirdiği 'her tarafın sesini duyurma' ilkesine denk gelmektedir. Haberin en başında ölü ve yaralı sayısını kesin olarak vermesi de önemli bir noktadır. Lynch'in yaptığı haberde 'düzinelerce insan yaralandı' bilgisinin aksine '11 yaralı var' diye kesin bir bilgi veren McGoldrick bilgiyi doğrulayıp güven veren bir habercilik yapmıştır. Ayrıca 'mutsuz sevgililer günü' haber başlığını da son derece naif olarak değerlendirebiliriz.

Barış gazeteciliğinin uygulanabilme olanaklarını gösterebilmesi açısından iyi bir örnek olarak gördüğümüz Lynch ve McGoldrick'in haber deneyimleri aslında barış temelli haberlerin nasıl sonuçlar doğurabileceğini de ortaya koymaktadır. Bir olayın/sürecin haberleştirilmesi öncesinde önümüzde en azından iki yol olduğu ve bunlardan birinin çatışmaya, nefrete, ayrımcılığa götüreceği diğerinin de uzlaşmacı, barışçıl ve bütünleştirici olabileceğidir. Barış haberciliği üzerine çalışanların da üzerinde durduğu nokta ve hedefledikleri asıl yer de bunları önceleyerek haber dili oluşturma ve haber seçimi yapmaktır. Bunu yaparak da oluşabilecek nefret, ırkçılık, düşmanca his ve ayrımcılığa engel olmak, buna benzer duyguların kamuoyunda oluşma zeminine izin vermemektir. Çünkü toplumdaki ayrışma herhangi bir kurum, yapı ve toplumsal dinamiğin neye göre değiştiğinin, bunların hangi sonuca sebebiyet vereceğinin sonucuna göre değişebilir. Buna hız vermek veya engel olmak da basın emekçilerinin, gazetecilerin eylemlerine bağlıdır. Hedef gösterme,

nefret söylemi, ayrımcılık, ırkçılık, sporda holiganizm/fanatizm gibi tehlikeli sonuçların medya eliyle nasıl oluştuğu birçok örnekte mevcuttur. Nitekim yukarıda iki gazetecinin farklı dilde yazdıkları iki haberin insan zihninde oluşturabileceği hislerin neler olabileceği konusunda güzel örnekler olduğunu düşünüyoruz. Buradan hareketle nefret söyleminin haber dilinde kullanılmasının doğuracağı sonuçlar üzerine yapılan araştırmadan önce nefret söylemi ve ayrımcılığın ne olduğuna bakmakta fayda var.

1.21.Nefret Söylemi ve Televizyon Spor Haberleri

1.21.1. Nefret

Her şeyden önce nefret'in ne olduğu ve nasıl tanımlandığı ile ilgili bir ön bilgiyi vermekle nefret söyleminin ne olduğuna başlamakta yarar görmekteyiz. Nefret, başka kimsenin kötülüğünü isteme hissi, tikslenme ve sevmeme, ayrıca başkasının kötülüğünü istemeye varan aşırı tutku gibi tanımları mevcuttur (Karadeniz, 2012:43). Bu tanımdan yola nefretin nefret söylem ve suçuna dönüşmesi yukarıda belirtilen hislerin var olmasıyla ilk belirtilerini gösterir.

1.21.2. Nefret Söylemi

Belli bir gruba veya halka karşı ayrımcı, ırkçı ve saldırgan ifadeleri sık sık yazılı ve görsel basında görmekteyiz. Yapılan her haberin altında belli bir nefret veya ayrımcı söylem aramak belki fazla şüpheli olmaktır ancak kullanılan dilin çok da masum olmadığı da kolayca okunabilir. Şunu da söylemek gerekir ki nefret dili sadece politika haberlerinde değil aynı zamanda spor haberlerinde de varlığını göstermektedir. Hatta daha sert bir dilin de kullanıldığını söyleyebiliriz. Nefret dili ve nefret söyleminin sıkça dile getirildiği medya organlarında, nefret söylemi'nin tam olarak ne olduğu, nasıl gerçekleştiği ve net bir tanımı ortaya konmamıştır. Burada öncelikle nefret söylemi'nin ne olduğuna bakmakta fayda görmekteyiz.

“Nefret söylemi” kavramı, ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini

kapsayacak şekilde anlaşılacaktır. Bu anlamda “nefret söylemi” muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır” (Weber, 2009:3).

Bu tanıma ek olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin de yaptığı çalışmalar üzerine geliştirdiği bir tanıma da yer vermek gerekir: *“ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan dinsel hoşgörüsüzlük dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka ret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılacaktır. Bu anlamda ‘nefret söylemi’ muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır.”* (CMMS, 1997).

Yukarıdaki tanımlardan da hareketle nefret söyleminin her alanda kendini gösterebileceği çıkarımında bulunabiliriz. Nefret söyleminin gerçekleşmesi belli konularda ve mutlaka belli kesimlere karşı ayrımcı bir dil kullanılmasını gerektirir. Ayrımcılık da kendini farklı şekillerde ortaya koyabilir. Bunlar psikolojik de olabilir sosyolojik de. Ancak nefret söylemini gerçekleştiren grup diğerlerine göre daha güçlü ve baskın pozisyonadadır. Gücü elinde bulunduran ve baskıyı artıran aynı zamanda nefret söylemini de gerçekleştirendir. Bu Toplumsal Baskınlık Kuramının da savunduğu durumdur (Çayır, 2010:47).

Nefret söylemi kendini yaftalama ile ortaya çıkarır. Öncelikle kendinden farklı olana karşı bir isim takma ile başlayan süreç ona karşı önyargıların oluşması ile devam eder. Türkiye’de ‘onlar’ üzerinden örnekleyebileceğimiz bir çok alan mevcuttur. Spor’da taraftarlık bilinciyle hareket eden insanlar, taraftarlığın doğası gereği var olan “rakip”e karşı hoşgörü barındırmayan hislerle kendilerini temsil edeceklerdir. Tıpkı siyasi duruşun insanda yarattığı bazı hisler gibi. “Ermeniler, Kürtler, Başörtülüler, Çingeneleler” gibi adlandırmalar en başta ismi geçen toplumlari ve grupları kendinden dışarıda tutma ile nefrete kapı açmaktadır zaten (Çayır, 2010:49). bunlar kalıpyargılar olarak adlandırılır ve kalıp yargılarla uğraşmak ve onları yok etmek oldukça güçtür. Çünkü ‘Romanlar hırsızdır’ dendiğinde yapılan acımasız genelleme Romanlar hakkında kötü intiba oluşturmaktadır. Bu kalıp

yargıyı yok etmenin güçlüğü ise Romanlar içinde bulunan hırsızların –varsa eğer- ‘işte bakın hırsız bunlar’ savunusuna kapı aralamasıdır. Bunlar haberleştirilmeye de başlanınca artık kalıp yargı kendini ‘sağlama almış’ ve yıkılması da güçleşmiştir (Çayır, 2010:50).

Nefret suçları artık uluslararası boyutlarda kabul görmüş bir saldırı niteliği taşıyan suçtur. İnsan hakları eşitlik ilkesine de aykırı olan bu suç çeşitli kurumlarca engellenmeye çalışılmaktadır. Bunun önde gelen çalışmalarını yapan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı özellikle soğuk savaş döneminden kalan bölünmüşlüğe son vermek ve güvenlik ve istikrarı sağlamak amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmuştur (Karadeniz, 2012:38). Bu amaçla AGİT: “A) Nefret Suçu, mağdur, mülk ya da suçun hedefi B şıkında tanımlandığı gibi bir grupta gerçek ya da varsayılan bağlantısı, ilgisi, ilişkisi, destekçisi ya da üyesi olduğu için seçilerek, mülke ya da kişiye karşı işlenen herhangi bir suçu kapsamaktadır. B) Grup üyelerinin genel özellikleri gerçek ya da varsayılan ırk, ulus ya da etnik orijin, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, fiziksel ya da zihinsel engellilik, cinsel kaynaklı ya da benzer unsurlara dayandırılabilir.” Gibi düzenlemeler yapmıştır (Organization for Security and Co-Operation in Europe, 2006:10).

Tüm bu anlatıların üzerine nefret söyleminin kendi başına suç teşkil edemeyeceği ancak belli bir içeriğe sahip olduğunda suç kapsamına alınacağını da belirtmek gerekir (Karadeniz, 2012:39).

Nefret söyleminin altında yatan başka bir neden ise ayrımcılık olarak kabul edilebilir. Ayrımcılık kendi başına veya nefretle birlikte varlık gösterebileceği gibi nefret suçunun da bir nedeni olabilir. Bu sebeple ayrımcılığa burada bir alt başlık açmak gerektiğini düşünüyoruz.

1.21.3. Ayrımcılık

Ayrımcılık ile ilgili olarak Birleşmiş Milletler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin ortaya koyduğu bazı tanımlar mevcuttur. AİHM’e göre: “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14. maddesi bakımından bir muameledeki farklılık, objektif ve makul bir haklılığa sahip değilse, yani meşru bir amaç izlemiyorsa veya kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık

ilişkisi bulunmuyorsa, ayrımcılık oluşturur.” (AİHM 1984 tarihli karar) şeklinde tanımlarken BM ise şu şekilde tanımlamaktadır: “bütün hak ve özgürlüklerin herkes tarafından eşit biçimde tanınmasını ve kullanılmasını engelleme veya tanınmasını ve kullanılmasını hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu etkiye sahip ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statülere dayalı olarak gerçekleştirilen ayırma, dışlama, kısıtlama ve tercih” (BM 1989 tarihli karar). Yukarıda verilen ayrımcılık tanımlarına bakıldığında tarafsızlık ve eşitlik kavramlarının geçtiği ve en çok da bunun üzerinde durulduğu görülmektedir. Eşitlik ve tarafsızlık ilkeleri doğrultusunda ayrımcılık, nefret söylemi ve nefret suçunun birbirleriyle ilintili ve etkileşim halinde oldukları da görülebilir.

Ayrımcılığın ve nefret söyleminin medyada çeşitli şekillerde temsil edildiği ile karşılaşmak çok zor rastlanacak bir durum olmadığı görülebilir. Özellikle politika, kadın cinayetleri, spor haberlerinde sıkça karşılaşılan cinsiyetçilik, ayrımcılık, nefret söylemi ve milliyetçilik kavramları, sonrasında ve/veya öncesinde yaşanan toplumsal infial ve olaylara da bakılınca etkisinin tartışılabileceği bir sonuca varılabileceği görülebilir. Gerek yazılı basında gerekse görsel basında/televizyonlarda bu doğrultuda haberlerin olduğuna biz de tanık olduk. Ancak televizyon haberlerinin görsel güçlerinin de etkisiyle daha fazla akılda kalıcı olması yukarıda bahsedilen tarzda nefret suçlarına yüksek oranda neden olmaktadır. Bununla birlikte kullanıldığı takdirde bu görsel gücün “iyi gazeteciliğe” (Alankuş, 2016:24) evrilebileceği, bunun da barış gazeteciliği aracılığıyla tv haberlerinde “pozitif” bir haber dili oluşturabilir (Alankuş, 2016:24). Bu bağlamda tv spor haberlerinde kullanılan dilin nasıl oluştuğu, görüntünün ne anlama geldiği ve spordaki nefretin neden oluştuğu ile ilgili bilgilerin konunun daha net anlaşılması için gerekli olduğunu düşünüyoruz.

1.22. Haber ve Habercilik

İnsan doğasında olan “merak etme” ve buna bağlı olarak “bilme” ve “öğrenme” isteği, “haber” kavramını da beraberinde getirmiştir (Kazaz, 2007:101). Haber ve haberleşme konusunda Roshco’nun öne sürdükleri bu noktada önemlidir. Roshco,

haberinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu belirtmiş ve “haber, sosyal değişim değeri olan bir meta olması nedeniyle sosyal iletişim ilişkileri içinde sürekli olarak arz ve talep konusu olmaktadır” diyerek özetlemiştir (Roshco’dan akt. Kazaz, 2007:101).

Haberle ilgili olarak yapılan bazı tanımlamalar konunun daha iyi anlaşılması bakımından önemli görülmektedir. “Haber, haberciler tarafından üretilendir” (Schudson’dan akt. Kazaz, 2007:102) tanımından “haber, olan şeyler değil, birilerinin olduğunu söylediği şeydir” (Schudson’dan ve Manoff’dan akt. Kazaz,2007:102) özetlemesine kadar tüm açıklamalar haberin tek başına oluşmadığını mutlak bir aracıya ihtiyaç duyduğunu aktarmaktadır. Haberinin sadece ne olduğu nasıl olması gerektiği kim tarafından üretildiği konusu üzerine birbirine yakın tanımlamaların dışında haberin ne olmadığına da değinmekte fayda görülmektedir. Gazeteci Nurcan Akad haberin ne olmadığı ile ilgili olarak “haber mucize değildir, kucağınıza düşmez. Mucize olsa da kucağıma haber düşse diye bekleyemezsiniz. Bazen böyle mucizeler olur, bindiğiniz uçak kaçırılabilir. Ama bu hayat boyu hiçbir zaman olmayabilir de. Yani böyle mucizeler bekleyerek kendimizi ünlü, iyi gazeteciler yapmamız mümkün değildir. Ayrıca haber ilham da değildir, aniden otururken kafanızda bir şimşek çakıp, haber haline dönüşmez. Bunun dışında habere kurgu da diyemeyiz. Olmamış bir şeyi kurgulayarak haber haline getiremezsiniz. Getirdiniz diyelim, bir süre sonra mutlaka o kendisini ele verir (Akad’tan akt. Alankuş, 2013:273)

Haberinin ne olup olmadığı üzerine bir kaç açıklama getirdikten sonra haberinin sanıldığından farklı bir şekilde algılanması gerektiği üzerine bir kaç eleştiriye de yer vermekte yarar vardır. Haberinin gerçeğin aynası olması yaygın kabulünün aksine Çiler Dursun, haberinin gerçek dünyada bir yerlerde meydana gelen olaylar, kişiler ya da şeyler hakkındaki en son, en yeni ve ilgi çekici enformasyondur, (Dursun, 2005:69) demektedir. Bu tanımlamayı getiren Dursun, haberinin buradan hareketle düz bir aktarım olarak algılanmaması gerektiğini de belirtmektedir. Habercinin gerçeğin aynası olamayacağı habercinin de ayna görevi göremeyeceğini savunmaktadır. Liberal haber anlayışının savunusunun bu olduğunu aktaran Dursun bunun gerçek habercilik olamayacağını da eklemektedir (Dursun, 2005:70).

Liberal yaklaşımların hareket noktasını, haber değerlerinin ve gazeteciliğin profesyonellik kodlarını içeren bir kavramlar seti oluşturmaktadır. Zamanlılık, yakınlık, önemlilik, sonuç ve insanın ilgisini çekme gibi temel haber değerlerine sahip olayların öyküleri, gerçeği yansıttığı düşünülen nesnel ve tarafsız profesyonellik pratikleri içinden özetlenir (Tokgöz'den akt. Dursun, 2005:71). Bu özetlemenin Liberal haber anlayışının eksiklerini ortaya koyması açısından önemli bir çıkarım olduğu söylenebilir. Haberciliğin yaygın bu anlayışının aksine başka türde yaklaşımlarla da değerlendirilebileceğini de aktaran Dursun eleştirel habercilik yaklaşımının daha önemli ve gerçekçi sonuçlar ortaya dökebileceğini belirtmektedir.

Eleştirel yaklaşımlar, özellikle başlangıcında, medyanın kapitalist bir toplumda iş görmesinden ötürü, belirli sınıfsal çıkarları yansıtması nedeniyle “nesnel ve tarafsız haberciliğin de olmayacağını” vurgulamaktadırlar (Dursun, 2005:73). Bununla birlikte eleştirel yaklaşımlar içindeki bir başka değerlendirmeye göre ise haberin ve habercinin gerçeği yansıtması olanaklı değildir; ancak bu olanaksızlık medyanın kapitalist bir toplumsal yapıdaki sınıfsal sömürüyü gizleme ve sürdürmeye aracılık etme işleviyle ilgili olduğu kadar, bir başka konuyla daha yakından ilgilidir. Yaşadığımız gerçeğin yaşandığı haliyle yansıtılabilmesinin güçlüğüyle, bir bakıma gerçeğin doğasına ilişkin sorunlarla ilgilidir (Dursun, 2005: 75).

Bu bağlamda eleştirel haber tanımlarına ek olarak olayın ve haberin ne olduğunu aktaran Ayşe İnal “haber olayın kendisi değil ama belli bir süreç içerisinde, belli kıstaslara göre seçilen ve yine belli bir süreç içerisinde belli kriterlere göre sunulan olgudur” (İnal'dan akt. Kazaz, 2007:103) çıkarımıyla konu daha iyi özetlemektedir. Tüm bu haber tanımları ve yorumlamalarıyla haberin kendi başına oluşan ve izleyici/okuyucuya olduğu gibi aktarılan bir şey olmadığı sonucuna ulaşabiliriz.

1.23. Spor Haberciliğinin Tarihçesi

Spor haberciliğine olan ilgili Cumhuriyet'in ilanıyla paralel gelişim gösteren bir olgu olarak kabul edilir (Arık'tan akt. Kazaz, 2007:90). Özellikle olimpiyatlara Türkiye'den katılımın artması bununla birlikte halkın da spora ilgisinin görece yükselmesi spor haberciliğinin gelişmesinde önemli motivasyon oluşturmuştur.

Ulusal ve yerel gazetelerin de spor haberleri yapmaya başlaması hem halkın spora ilgisini artırmış hem de haber sayısı fazlaşmıştır. Özellikle Sedat Simavi'nin Hürriyet gazetesinde yer verdiği spor fotoğrafları bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Simavi'nin Londra 1948 olimpiyatlarına gönderdiği muhabir bir foto muhabiridir ve Türk sporcuların başarılarını fotoğraflamak amacıyla görevlendirilmiştir. Bilal Arık'ın Altan Öymen'den aktardığı gibi sporu fotoğraflamak bu alanda haberciliğe önemli bir ilerleme sağlamıştır. Özellikle uzun vadede spor haberciliğinin geldiği noktayı da düşünürsek spor haberciliğinde görüntünün ne anlama geldiği daha fazla önem kazanacaktır. Simavi'nin bu girişimi şöyle aktarılır: “Hürriyet, olimpiyatları, bir kişiyle izleyecekti. Bir foto muhabiriyle... Usta fotoğrafçı Ali Ersan'la. Londra'ya asıl işi haber ve yazı yazmak olan muhabirler ve yorumcular yerine, asıl işi ‘fotoğraf çekmek’ olan bir gazeteciyi göndermek, Sedat Simavi'nin kararıydı. Fotoğrafi, ‘haber delili, ispatı’ diye niteleyen Simavi şunu iyi biliyordu: Zamanın televizyonsuz dünyasında herkesin Londra'dan ilk görmek istediği şey sporcularımızın ve yarışmaların fotoğraflarıydı. Hürriyet, olimpiyat öncesindeki tirajını üçe katladı. 50-55 bin satmaya başladı. Bununla artık Türkiye'nin açık farkla, birinci gazetesiydi. Daha da önemlisi hemen o birinci durumunu koruyup pekiştirmek için hem spor alanında, hem başka alanlarda atılımlar yapmaya başladı. Ama şu basın tarihine geçen bir gerçektir: 1948 olimpiyatlarında, Türk güreşçileri gibi Türkiye'nin yeni gazetesi Hürriyet de büyük bir zafer kazanmıştı. Tirajını daha da yükseltip ‘birinci’liğini pekiştirmesi, bu zaferle başlamıştı (Kaplan'dan akt. Arık, 2013:91-92). Spor haberlerinin günümüzde geldiği son noktayı düşündüğümüzde aslında Simavi'nin bu girişiminin Türkiye spor haberciliği tarihinde ne denli önemli olduğunu daha iyi anlayabiliriz.

Türkiye’de sporun fetret dönemi olarak adlandırabileceğimiz dönem oldukça uzun süren 1950 ve 70’ler olmuştur. Bu dönemde dış dünyaya ayak uydurmakta güçlük çeken Türkiye sporda da gerekli teknolojiye sahip olamamanın eksikliğini yaşamış ve vasatın altında bir görüntü çizmiştir. Tek bir çim sahanın bile olmadığı ülkede, altyapıdan da söz edilemezdi. Dış rekabette de oldukça başarısız olan Türkiye sporu 1970’lerin sonuna kadar bu vaziyette yaşamaya devam etmiştir (Sönmez’den akt.

Arık, 2013:92-93). Yaklaşık 30 yıl oldukça dipte bir görüntü sergileyen spor dünyası 1980'lerde atılım gerçekleştirmeye başlamıştır.

80'lerin ikincisi yarısında özellikle Turgut Özal'ın girişimleriyle tesisleşme ve altyapı konusunda önemli adımlar atılmıştır. 90'lara yaklaşırken Türkiye birinci liginde toprak sahanın kalmaması bu gelişimin önemli bir göstergesi olarak sayılabilir. Bu girişimlerin gerçekleşmesinin altında hiç şüphesiz Özal'ın futbola getirdiği 'özerklik' yapısı yatmaktadır (Gökçe'den akt. Arık, 2013:93). Özal'ın Türkiye'ye serbest ekonomiyi sokması ve yatırımı kolaylaştırmasının futboldaki gelişmişliğe dolaylı da olsa önemli katkı sağlamıştır. Serbest ekonominin getirdiği olumsuz şartların üzerinde konumuza uzak olması sebebiyle durulmayacaktır.

1980 sonrası dönemde artık dünya ile iyice entegre olmaya başlayan Türkiye, kapitalist sermayenin getirdikleriyle çeşitli alanlarda gelişmeye de başlamıştır. Bu gelişim futbolda da kendini göstermiş ve futbol kulüpleri şirketleşmeye başlamıştır. Şirketleşmeyle birlikte dünya futboluyla ilişkisi de artan Türkiye futbolu artık ekonomide de söz sahibi olmaya başlamıştır. Bu yıllarda futbolcular ve teknik adamlar artık hatırı sayılır paralar kazanmaya başlamış ve magazin dünyasında da yer almaya başlamışlardır. Diğer bir deyişle 'yıldız futbolcu' kavramı ve olgusu yavaş yavaş kendini göstermeye başlamıştır (Sönmez'den akt. Arık, 2013:94). 90'lara yaklaşırken yıldız futbolcu kavramıyla daha sık karşılaşılan spor basınında TRT'de yayınlanmaya başlanan birinci lig maçları bu futbolcuların kahraman olmasına ve daha fazla dikkat çekmelerine sebep olmuştur.

TV kanallarının sayısının artması ve futbolun artık iyice görünür olması ekonomik olarak da kulüplerin zenginleşmesini sağlamış 90'lı yıllarda yabancı futbolcu transferlerinde artış olmuştur. Bu sayede futbol daha fazla ilgi görmeye başlamıştır. Futboldaki bu endüstrileşme ile birlikte tesisleşmede önemli gelişmeler sağlanmış ve altyapının da gelişmesi paralellik arz etmiştir. Bu sayede yerli futbolcuların kalitesi artmış ve doğal olarak milli takıma da olumlu yansımaları olmuştur. Artık halk tarafından hep kulüp taraftarlığı hem de milli takım taraftarlığı daha ciddiye alınır olmuş ve her maç (özellikle büyük maçlar daha fazla heyecan uyandırmıştır) büyük bir istek ve heyecanla beklenir hale gelmiştir (Çakır'dan akt. Arık, 2013:95).

Özellikle adı geçen dönemlerde yaşanan taraftarlık tecrübeleri ile günümüzde yaşananları karşılaştırdığımızda arada geçen dönemde futbolun neleri nasıl temsil ettiği ayrı ve ciddi bir tartışma konusu olabilir.

“Televizyonun spora daha doğrusu futbola en önemli etkisi, futbolun en önemli gelir kaynağı olmasının altında yatmaktadır. Futbolun, televizyon ekranlarına taşınmasıyla birlikte gitgide ‘özne’ olma özelliğini yitirip, bu ortaklığın ‘nesne’si haline geldiği çeşitli platformlarda tartışılmıştır” (Arık’tan akt. Kazaz, 2007:89). Yıllar ilerledikçe özel televizyon kanalları sayısı arttı. Futbola olan ilgi de bununla paralel şekilde yükseldi. Bu ilgiyi büyük bir fırsata dönüştürmek isteyen –nitekim dönüştüren- büyük medya şirketleri artık birinci lig maçlarını hem de birkaç sezon yayınlayacak kadar astronomik paralar ödeyip satın aldılar. Maçlar artık şifreli özel kanallarda yayınlanmaya başladı. Taraftarlar için ekstra bir külfet getirirse de aksine kulüpler için müthiş bir gelir kaynağı oldu. Cine5 ile başlayan bu dönem futbolun Türkiye’de büyük bir endüstriye dönüşmesine neden oldu. Televizyonun futbolun yeni ve zengin yuvası haline gelmesi ikisini birbirinden ayrı düşünülemez hale getirdi.

Televizyon ile sporun –Türkiye’de daha çok futbol dememiz gerekir- bu kadar iç içe geçmişiği yukarıda da söylendiği gibi futbola olan ilgiyle doğru orantılıdır. Batılı ülkelerdeki gibi spor deyince daha geniş yelpazede bir çeşitlilik ortaya konamayan Türkiye’de medyanın da spor’dan ziyade futbol medyasına dönüştüğü söylenebilir. “Basının kâr etmeyi merkeze aldığı bir dönemde sporun diğer dallarına sırt çevirip sadece futbola yönelmesi son derece anlaşılır bir ticari karardır. Uygulanan strateji, üç büyük kulüp olarak bilinen, Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray ağırlıklı spor sayfaları hazırlamak ve bu bağlamda kamuoyu oluşturmak ve alıştırmaktır. Spor basınının ‘futbol basını’ olarak ifade edildiği bu dönemde, tiraja yönelik yaptığı olumlu katkılar nedeniyle futbola abartılı, ölçüsüz ve yoğun bir ilgi gösterilmiştir” (Arık, 2004:91). Gazetelerde tiraj yaptıran bu olgu hiç şüphesiz televizyonlarda da reytinglere tavan yaptırmıştır. Özellikle televizyon futbol için çok önemli özellikleri bünyesinde barındırması –tekrarlar, yorumlar, farklı açılardan izleme imkanı sunması vb.- bakımından daha fazla dikkat çekmiş ve futbol artık neredeyse her televizyon kanalı için vazgeçilmez olmuştur. Tematik

haber kanallarından tecimsel kanallara kadar geniş bir yayın ağında futbol yayını yapılmaktadır. Diğer spor dallarının neredeyse hiç konuşulmadığı –basketbol hariç- canlı yayınlarının bile nadiren verildiği –bir turnuvada önemli bir aşamaya gelinmediği sürece o da yapılmıyor- bültenlerde 10-15 saniyelik görüntülerle geçirildiği ülkemizde futbol artık tek güç olarak görülmektedir. Özetle “Futbolun kayıtsız şartsız egemenliğine kafa tutabilen tek dal, basketbol oldu” (Bora ve Uluğ’dan akt. Arık, 2013:104).

Son dönemlerde yaşanan gelişmelerin –passolig, şike davası, büyük kulüpler arasındaki sert atışmalar, çarşı grubuna açılan davalar vs.- aksine futbola olan ilginin azalmadığı – taraftarların maçlara olan ilgisinin tersine- bunun sportif ilgi dışına kaydığı ve herkesin bir ‘taraf’ın ateşli destekçisi ve partizanı olduğu düşünülmektedir. Televizyon kanalları bu nedenle spor haberlerinden çok tv programlarına ağırlık vermekte, bu programlarda son derece sert kimi zaman oldukça seviyesiz tartışmalar yapılmaktadır. Haber bültenlerinde de artık sportif bilgilerden ziyade kulüp başkanlarının birbirlerine karşı yaptıkları açıklamalar, futbolcuların yaptıkları sert çıkışlar, taraftar grupları arasındaki sataşmalar yer bulmaktadır. Bu çalışmada da spor medyasının bu çatışmada etkisinin ne olduğu ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Biz kendi çalışmamızda TV Spor haberlerinde kullanılan nefret ve barış dilinin ne oranda kullanıldığını ortaya koymak amacındayız. Bu nedenle yukarıda anlatmaya çalıştığımız içerik analizi avantajlarının çalışmamız kapsamında bize net sonuçlar sunacağını da göz önünde bulundurarak bu yöntemi kullanacağız. Çatışmacı ve barışçıl dilin haberi yazarlarla habere konu olan şahıs ve/veya kurumların ne oranda kullanıldığını tespit etmek için en uygun yöntem olduğunu düşünmekteyiz

1.24. TV Spor Haberleri

Televizyon yapısı gereği basılı medyadan daha fazla ilgi çeken bir yayın organı olduğu için kendi içinde de daha çok malzeme barındırmaktadır. Televizyonun izlenmesi de açık durduğu evlerde ve işyerlerinde insanlar sürekli olarak istemeseler de televizyon’un aktardığı medya içeriklerine maruz kalmaktadırlar. Televizyon sürekli hareket barındıran içeriklere sahip bir mecra da olduğu için –en

azından diğerk yayın organlarından daha fazla harekete sahiptir- dikkat çekiciliği o oranda fazladır.

Televizyon'un sahip olduğu bu imkânlar izleyici üzerinde yaratacağı etkinin de artmasına sebep olmuştur. Televizyon'un özellikle haber sunmadaki 'cambazlığı' izler kitleyi manipüle etmede son derece etkili olabilmektedir. Televizyon haber yayıncılığının özellikleri ile ilgili olarak birçok bilim insanı Şu görüşleri paylaşmaktadır: "Günümüzde giderek yaygınlaşan ve teknolojisi gelişen televizyonda farklı haber değerleri bulunduğu açıktır. Bu yeni değerler televizyonun teknik özellikleri, doğası, yaygınlığı, kâr kaygısının birincil sorun oluşu gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır. Haber üretim sürecinin ana ilkeleri televizyon için de aynı olmakla birlikte, uygulamada farklı haber seçimi öncelikleri ve sunum sırasında farklı yöntemler ortaya çıkmaktadır. Televizyon'un görüntüye bağımlı oluşu ve görüntünün gücünü kullanabilmesi, sözlü anlatıma dayanması, özet ve yüzeysel habercilik yapmayı zorunlu kılması, canlı yayın yeteneği, eğlence ve gösteri önceliğinin belirleyiciliği, izleme oranı ve kâr kaygısı, fiction (öykükurmaca) türsel özelliklerin haber üretimi ve sunumu sürecinde etkili olması gibi faktörler televizyon için haber üretiminde yeni haber değerleri ortaya çıkarmıştır" (Şeker'den akt. Kazaz, 2007:107).

İKİNCİ BÖLÜM

TV SPOR KANALLARININ HABER İNCELEMESİ VE BULGULAR

Bu bölümde örneklem kapsamında elde edilen bulgular içerik analizi yöntemiyle sayısal verilere dönüştürülmüş ve haber kahramanı-haber metni olarak inceleme yapılmıştır. Her TV spor kanalı 3'er hafta boyunca incelenmiş ve burada da tablolar halinde eklenmiştir. Her haftanın sonunda mevcut kanala ait kategoriler toplam sayı olarak da sunulmuştur. Bu sayede öngörülen sonucun net bir şekilde ortaya konması amaçlanmıştır.

2.1. Metodoloji

2.1.1. İçerik Analizi

İçerik analizi yöntemi birçok araştırmacı ve bilim insanı tarafından sıkça kullanılmıştır. Verilerin sayısal sonuçlara dayanması bakımından ortaya daha net incelemeler koymaktadır. Tek başına kullanılabilmesi gibi başka yöntemlere de yardımcı olması bakımından başka yöntemlerle birlikte de kullanılabilir (Gülşen'den akt. Kaptangil, 2009). İçerik analizinin 20. yüzyılın başında, Columbia Gazetecilik okulunun gazetelerin nicel analizine ilişkin çalışmalarıyla ortaya çıktığı; bu alandaki ilk önemli kişinin de H. Lasswell olduğu kabul edilmektedir (Alkan, 2014:4). İçerik analizi diğer uygulamalı yöntemlere göre daha tasarruflu olması, geriye dönük bilgilere rahatça ulaşılabilmesi ve kullanılabilmesine izin verilmesi bakımından avantajlara sahiptir. Elde edilen veriler adeta işlenerek işe yarar bir veriye dönüştürülür (Kaptangil, 2009). İçerik analizi, iletişim açık içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel tanımlanmasına yönelik bir araştırma tekniğidir (Berelson'dan akt. Gökçe, 2006:35). Buraya kadar içerik çözümlemesine belli bazı tanımlarla açıklama getirmeye çalıştık. İçerik analizi hakkında bir çok tanım olmasına rağmen kesin bir tanımının şudur diye sunulması neredeyse imkansızdır. Bu bağlamda içerik analizi ile ilgili olarak şu da söylenebilir: *“İçerik çözümlemesinin herkes tarafından kabul edilen bir tanımını yapmak çok zordur. Zira; yeni sorunlar, farklı materyaller, teknolojik gelişmenin sonucu olarak yeni iletişim araçlarının ortaya çıkması ve ham verileri işlemede kolaylıklar sağlayan bilgisayarların gelişmesine bağlı olarak içerik çözümlemesinin tanımı da değişmektedir.”* (Öğülmüş, 1991). Bu

nedenle içerik çözümlemesini tanımlamak yerine belli tanımlardan yola çıkıp uygulamadaki yararlarına odaklanmak daha anlamlı olacaktır.

İçerik analizinin yukarıda değinmeye çalıştığımız bazı avantajları olabileceği dezavantajları da vardır. Burada hem avantajlarına hem de dezavantajlarını karşılaştırmalı olarak değinelim. Genel anlamda çok az zayıf yönü olan içerik analizinde tablo ile yapılacak karşılaştırma daha net bir bilgi verecektir.

AVANTAJLARI	DEZAVANTAJLARI
Finansal yönden ve süre yönünden tasarruf sağlaması	Sadece kayıt altına alınmış verilerle hareket edebilmesi. Veri yoksa çalışma da olmaz.
Geriye dönük araştırmayı tekrar yapmaya imkan sağlaması.	Geçerlilik konusunda bazı tartışmalı yönlerinin bulunması.
Çok uzun zamanlı (eski tarihten günümüze vb.) araştırma yapmaya imkan sağlaması.	
Araştırma kapsamında denek olanların çok az etkilenmesi ya da hiç etkilenmemesi.	
Diğer yöntemlere nazaran daha güvenilir olması.	

İçerik analizinin yukarıda saymaya çalışılan pozitif ve negatif yönleri tabloda da görüldüğü üzere çokça tercih edilmesine neden olmuştur. Olumlu yönlerinin fazla olması, çeşitli tasarruflar sağlaması ve imkanların geniş olması yine tercih sebebi olmuştur (Babbie, 2007:330).

İçerik analizinin ne olduğu üzerine kısaca değindikten sonra temel özelliklerini de açıklamak faydalı olacaktır. İçerik analizi üç temel özelliği bünyesinde barındırmaktadır. Bunlar nesnellik, sistemlilik ve genelliktir. Nesnellik, farklı gözlemcilerin ya da çözümlemecilerin aynı doküman üzerinde aynı sonuçları gözleyebilmesi ile mümkündür. Sistemlilik, araştırmacının yalnızca kendi araştırmasının amaçlarına uygun olan verileri çözümleyerek, diğer verileri ihmal

etmesini önler. Son olarak genellik ise bulguların kuramsal bir temele sahip olmasını gerektirir (Alkan, 2014).

2.1.2.Araştırma Soruları

Bu çalışmada amaç çatışma unsurlarının ne oranda ve kim tarafından kullanıldığını ortaya koymak ve kimin buna daha fazla sebep olduğunu sunmaktır. Daha önce de belirttiğimiz gibi haber metinlerinin ve haber kahramanlarının kullandıkları dil karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu verilere dayanarak;

- Haberlerin hangi sırada verildiği. Ne kadar sürelerle verildiği incelenmiştir.
- Haberlerin spor kulüplerine göre dağılımı ne yöndedir?
- Haberlerin dili ne yöndedir?
- Haberde yine metin ile kahramanın kullandıkları çatışmacı dilin oranı nedir?
- Haberde yer alan kavramların dağılımı ne yöndedir?
- Bu kavramların haber kahramanı ve metnine göre dağılımı nedir?
- Hangi spor kulüp sorumlusu veya sporcusunun daha fazla çatışmacı dili kullandığı?

Şeklindeki sorulara yanıtlar aranmaya çalışılmıştır.

2.2.Bulgular Ve Yorum

Çalışmanın bu kısmında elde edilen bulgular, excel’de oluşturulmuş tablolar aracılığıyla yorumlanmaktadır. Her tv kanalı 3 farklı hafta içerisinde tablolaştırılmış ve kategorilere bölünerek incelenmiştir. Ayrıca her TV kanalı’nın toplam kavram kullanma sayılarını içeren bir tablo da çalışma sonuna eklenmiştir.

2.2.1.A SPOR

2.2.1.1.1.Hafta

Şekil 1: ASPOR kanalı militarist kavram dağılımı

ASPOR	Kavram	Hafta 1							
		Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	n(haber)	15	n(haber)	15
Militarist	Asker	0	0,00%	0	0,00%	n(kavram)	26	n(kavram)	5
	Ordu	0	0,00%	0	0,00%	kavram/haber	1,73	kavram/haber	0,33
	Saldırı	0	0,00%	0	0,00%				
	Yok Etmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Cephe	2	7,69%	0	0,00%				
	Hırs / Azim	6	23,08%	0	0,00%				
	Savaş	0	0,00%	0	0,00%				
	Zafer	1	3,85%	1	20,00%				
	Hedef	2	7,69%	4	80,00%				
	Rakibi boğmak	12	46,15%	0	0,00%				
	Pes Etmek	1	3,85%	0	0,00%				
	Devirmek	1	3,85%	0	0,00%				
	Strateji	0	0,00%	0	0,00%				
	Hücum	0	0,00%	0	0,00%				
	Savunma	0	0,00%	0	0,00%				
	Mücadele	1	3,85%	0	0,00%				
Direnme	0	0,00%	0	0,00%					

Sporda nefret, çatışma, saldırganlık, hedef göstermenin haber dili üzerinden incelendiği bu çalışmada ele alınan ilk çözümleme kategorisi militarist kavram kullanımıdır. Bu kategori dahilinde ele alınan kavramlar Tablo 1’de gösterildiği gibidir. Bu kavramlar haber kahramanı haber metni olmak üzere iki ana çözümleme ekseninde ele alınmaktadır.

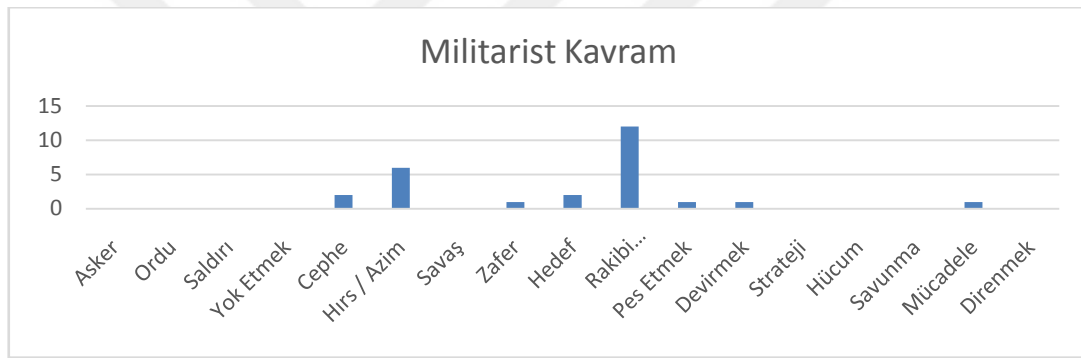
ASPOR adlı kanalda yayınlanan spor ana haberlerinde incelenen toplam haber sayısı 15’tir. Tablo 1’de görüldüğü üzere kahraman düzleminde toplam 26 militarist kavram ve metin düzleminde toplam 5 militarist kavram ile karşılaşılmaktadır.

Kahraman düzleminde haber başına düşen militarist kavram sayısı 1,73 iken bu oran metin düzleminde 0,33 olmaktadır.

ASPOR adlı kanalda yayınlanan 1. Haftaya dair militarist kavram kullanım verileri Tablo 1’de görüldüğü gibidir. En yaygın kullanılan militarist kavram haber kahramanı düzleminde toplam 12 atıf ile haftanın toplam militarist kavram sayısının %46,15’ini oluşturan “rakibi boğmak”tır.

Metin düzleminde ele alındığında en yaygın kullanılan militarist kavram ise toplam 4 atıf ile haftanın metin özelinde toplam militarist kavram sayısının %80’ini oluşturan “hedef”tir.

Şekil 2: ASPOR kanalı militarist kavram dağılımı

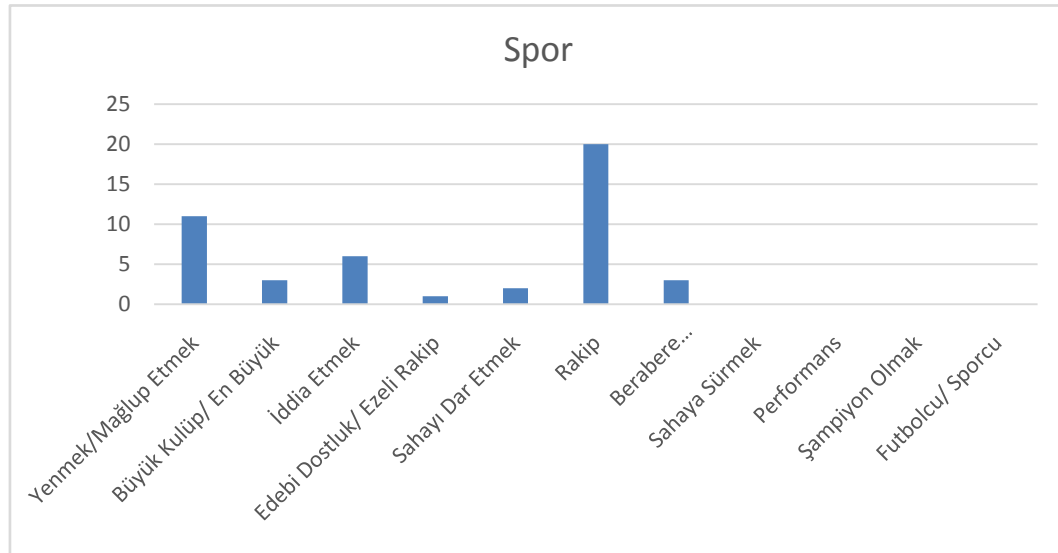
Şekil 3: ASPOR kanalı spor kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin		
Spor	Yenmek/ Mağlup Etmek	11	23,91 %	12	30,00%	n(haber)	15	n(haber)	15
	Büyük Kulüp/ En Büyük	3	6,52%	0	0,00%	n(kavram)	46	n(kavram)	40
	İddia Etmek	6	13,04 %	9	22,50%	kavram/ haber	3,07	kavram/ haber	2,67
	Edebi Dostluk/ Ezeli Rakip	1	2,17%	0	0,00%				
	Sahayı Dar Etmek	2	4,35%	0	0,00%				
	Rakip	20	43,48 %	16	40,00%				
	Berabere Kalma/ Yenişememe	3	6,52%	3	7,50%				

Sahaya Sürmek	0	0,00%	0	0,00%
Performans	0	0,00%	0	0,00%
Şampiyon Olmak	0	0,00%	0	0,00%
Futbolcu/ Sporcu	0	0,00%	0	0,00%

Spor dilinde, doğası gereği rakip kavramının varlığı olayın merkezinde durmaktadır. Ancak rakibin düşmanlaştırılması ve bir önceki tabloda da gördüğümüz gibi saldırılması ve yok edilmesi gereken bir obje olarak görülmesi özellikle futbol kahramanları tarafından sıkça kullanılmaktadır. ASPOR kanalına ait ilk hafta haber incelemesinde kullanılan spor kavramlarının da içerik olarak çatışmacı nitelikler barındırması göze çarpmaktadır. Haber kahramanlarının sıklıkla kullandığı rakip sözcüğünün yenmek/üstün gelmek veya mağlup olmak ile yan yana kullanılması haber metinlerine göre oransal olarak daha azdır. Haber metinleri incelenen haberlerde de karşılaşıldığı üzere alıntı veya karşılaşma tahmini üzerinden bahsi geçen sözcükleri kullanılmaktadır. Haber kahramanları ise üstün gelme motivasyonu ile sözcükleri seçmektedirler.

Şekil 4: ASPOR kanalı spor kavram dağılımı

Tabloda dikkati çeken bir diğer kavram ise “berabere kalma/yenişememe” üzerinden kurulan üstünlük durumudur. Futbolda berabere kalmanın üçüncü bir

olasılıkla bunu birbirleri üzerinde hakimiyet kuramama yani “yenişememe” kavramı üzerinden anlatılması taraf olmanın getirdiği “doğal” bir sonucu olarak görülmektedir. Bu nedenle rakip kavramının ardından yenişememe kavramının daha sık kullanıldığını görebiliyoruz.

Şekil 5: ASPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin
Ekonomi	Sahip Olma	2	0,22222 2222	0	0	n(haber) 15	n(haber) 15
	Para	0	0	0	0	n(kavram) 9	n(kavram) 16
	Mal/Elemen	0	0	0	0	kavram/ haber 0,60	kavram/ haber 1,07
	Maliyet	4	0,44444 4444	7	0,43 75		
	Alacak/Verecek	0	0	1	0,06 25		
	Sponsor	2	0,22222 2222	3	0,18 75		
	Transfer/ Transfer Teklifi	1	0,11111 1111	4	0,25		
	Antlaşma	0	0	1	0,06 25		
	Tasarruf	0	0	0	0		
	Satmak/ Almak	0	0	0	0		
	Yaptırım	0	0	0	0		

Spor haberlerinde ekonomi kavramlarında ilginç bir sonuçla karşılaşılakta. Ekonomi kavramlarının habere özne olmuş şahıslar tarafından baskın olarak sahiplenmenin, sporculara ürün gözüyle bakmanın öne çıktığını görmekteyiz. Futbol sermayesinin mevcut yapılanmasında kimi terimlerin piyasaya hakimiyeti kolaylıkla fark edilse de özellikle futbol kulüp başkanlarının konuya hangi gözden baktıkları kavram dağılımına bakılınca çok daha rahat anlaşılacaktır. Aspor’a ait ilk hafta incelemesinde ekonomi kavramlarında yukarıda bahsi geçen kavramların sıklığı çok seyrek olsa da diğer kanal ve haftalarda daha yoğun karşılaşılacaktır.

Şekil 6: ASPOR kanalı argo kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin		
Argo	Şerefsizler	1	0,25	0	#DIV /0!	n(haber)	0	n(haber)	0
	Namert	0	0	0	#DIV /0!	(kavram)	4	(kavram)	0
	Köpekler	0	0	0	#DIV /0!	kavram/ haber	#DI V/0!	kavram/ haber	#D IV/ 0!
	Haddini Bilmek	1	0,25	0	#DIV /0!				
	Hesabını Vermek	2	0,5	0	#DIV /0!				
	Kepazelik	0	0	0	#DIV /0!				
	Utanmazlık	0	0	0	#DIV /0!				
	Sahtekarlık	0	0	0	#DIV /0!				

Öncelikle argo kavramlar ile ilgili şunu belirtmek gerekir ki; haber metinlerinde argo kavrama rastlanmamıştır. Bu doğal olarak beklenen bir sonuçtu. Ancak haber kahramanlarında argo kavramların dağılımı çok yoğun olmasa da incelenen haftaların gerilim düzeyine göre değişkenlik göstermiştir. Aspor'un ilk hafta argo kavram incelemesinde “şerefsizler” kavramı dışında iki defa haber kahramanları tarafından üst dilin hakimiyetini gösterecek şekilde “hesap verecekler” kavramına rastlanması spordaki tehdit jargonunun delili olarak kabul edilebilir.

Kategori	Kavram	n(kahraman)	%(kahraman n)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin		
Deyim	Ciddi/Zorlu Sınav Vermek	5	0,227 27272 7	2	0,4	(haber)	0,6 haber	0,6	
	İddia Etmek	6	0,272 72727 3	0	0	kavram	22	kavram	5
	Kriz/Belirsizlik/Anlaşmazlık Yaratmak	3	0,136 36363 6	1	0,2	kavram/haber	36,6 7	kavram/haber	8,3 3
	Nefes Aldırmamak	3	0,136 36363 6	0	0				
	Baskı Altına Almak	5	0,227 27272 7	2	0,4				
	Kötülük Yapmak	0	0	0	0				
	Kızdırmak/ Küplere Bindirmek	0	0	0	0				
	Güç Göstermek	0	0	0	0				
	Gözden Çıkarmak	0	0	0	0				
	Yangın Yerine Çevirmek	0	0	0	0				

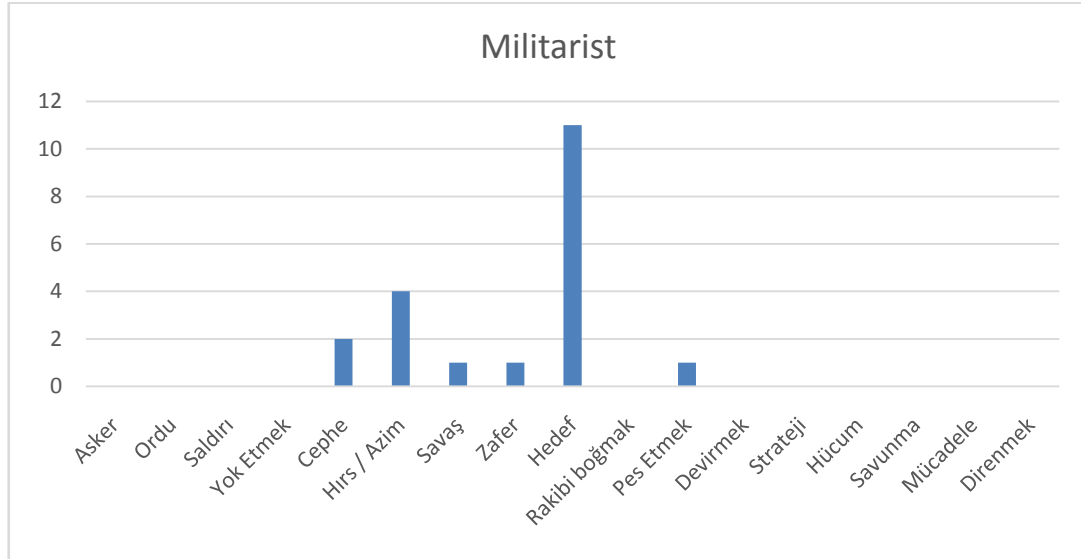
Şekil 7: ASPOR kanalı deyim kavram dağılımı

Çalışmada çatışma ve saldırı oluşturacak kavramların üzerinde durulduğu daha önce belirtilmişti. Kavram ana başlıkları da bu bağlamda ele alınmaya çalışılmıştır. Deyimlere de dikkat ederken kavramların bu amaca hizmet etmesine öncelik verildi. Yine ilk hafta Aspor incelemesine baktığımızda haber kahramanlarının haber metinlerine göre çok daha fazla sayıda saldırgan, çatışmacı deyimler kullandığını görebiliriz. İddia etmek kavramının “iddialı olma” motivasyonu dışında haberlerde demeç veren kahramanların asıl anlamı dışında karşı tarafı baskı altına alma niyetleri olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü nefes aldırmamak, baskı altına almak veya anlaşmazlık çıkarmak kavramlarının da aynı cümlede kullanıldığına rastlanmıştır. Buna karşın haber metinlerinin Aspor ilk hafta incelemesinde

kahramanlara göre neredeyse %50 oranında daha az bu kavramlara yer verdikleri görülmektedir.

2.2.1.2.2.Hafta

Şekil 8:ASPOR kanalı militarist kavram dağılımı

İkinci hafta haber incelemelerinde bir önceki haftaya nazaran dilin biraz daha yumuşadığını görmekteyiz. Ancak bunu tamamen saldırgan dilin yok olduğu şekilde yorumlamak da mümkün değil tabii ki. İlk hafta haber incelemesinde militarist kavramlar arasında en sık kullanılan “rakibi boğmak” deyimini mevcut haftada yaşanan Trabzonspor kulüp başkanı İbrahim Hacıosmanoğlu’nun hakemleri soyunma odasına kilitleme olayının meydana gelmesi gerekçe olarak gösterilebilir. İkinci hafta Aspor haberlerinde ise “hedef” kavramı ile Trabzonspor başkanı İbrahim Hacıosmanoğlu’nun hakemleri maç sonrasında soyunma odasına kilitlemesi olayının öncesi ve sonrasında hem Hacıosmanoğlu’nun açıklamalarının içeriği hem de diğer kulüp başkanları tarafından “doğal hedef” olarak görmelerinden kaynaklandığı zorlama bir yorum olmayacaktır. Yine kulüp başkanları başta olmak üzere “hedef, cephe, zafer” gibi kavramların kullanımı haber metinlerinde neredeyse hiç kullanılmamış ya da alıntı olarak verilmiştir.

Şekil 9: ASPOR kanalı spor kavram dağılımı

Kategori	kavram	(kahraman)		n(metin)		Kahraman		Metin	
Spor	Yenmek/Mağlup Etmek	9	25,71%	9	25,71%	haber	15	(haber)	15
	Büyük Kulüp/ En Büyük	2	5,71%	0	0,00%	kavram	35	Kavram	35
	İddia Etmek	4	11,43%	2	5,71%	kavram/ haber	2, 33	kavram/ haber	2, 33
	Edebi Dostluk/ Ezeli Rakip	1	2,86%	3	8,57%				
	Sahayı Dar Etmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Rakip	14	40,00%	15	42,86%				
	Berabere Kalma/Yenişememe	3	8,57%	4	11,43%				
	Sahaya Sürmek	2	5,71%	1	2,86%				
	Performans	0	0,00%	1	2,86%				
	Şampiyon Olmak	0	0,00%	0	0,00%				
	Futbolcu/ Sporcu	0	0,00%	0	0,00%				

Spor kavramlarında dikkati çeken bir başka kullanım “rakip” sözcüğünün yoğunluğu olarak yorumlanabilir. Ancak bu kullanım haber kahramanlarından ziyade haber metinlerinde kullanılması basın mensuplarının da spora yaklaşımlarının rekabet ve rakip olguları üzerinden kodlandığı gerçeğini ortaya koymaktadır. Yine mevcut hafta da dahil olmak üzere diğer haftalarda da haber metinlerinin zaman zaman “yenmek/mağlup etmek” kavramlarını haber kahramanlarından fazla veya eşit oranda kullanması beklenen/arzu edilen üstünlük kurma hayalinin yansıması olabilir. Fenerbahçe-Galatasaray derbisine denk gelen bu hafta içerisinde spor kavramlarından daha önce de üzerinde durduğumuz berabere kalma terimi yerine “yenişememe” sözcüğünün kullanımı haber

metinlerinde kahramanlara nazaran daha sık kullanılmıştır. Mutlak bir galibiyet ve üstün gelme motivasyonu ile yazılmaya çalışılan haber metinleri yenişememenin berabere kalmaktan daha üst bir dil olduğunu ortaya koymaktadır.

Şekil 10: ASPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı

Kategori	Kavram	(kahrama kahraman	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin	
Ekonomi	Sahip Olma	2	0,11764 7059	0	0	n(haber) 15	n(haber) 15
	Para	1	0,05882 3529	0	0	(kavram) 17	(kavram) 11
	Mal/Eleman	0	0	0	0	kavram/ haber 1, 13	kavram/ haber 0, 73
	Maliyet	4	0,23529 4118	6	0,54545 4545		
	Alacak/Verecek	1	0,05882 3529	1	0,0909090 91		
	Sponsor	2	0,11764 7059	0	0		
	Transfer/ Transfer Teklifi	5	0,29411 7647	3	0,2727272 73		
	Antlaşma	0	0	1	0,0909090 91		
	Tasarruf	2	0,11764 7059	0	0		
	Satmak/ Almak	0	0	0	0		
	Yaptırım	0	0	0	0		

Ekonomi kavramlarının spor haberlerinde kullanımının sıklığı genellikle kulüp başkanlarının açıklama yaptıkları dönemlere denk gelmesi şaşırtıcı olmamıştır. Ancak haber metinlerinde ekonomi terimlerinin sık kullanımı –bazı dönemlerde haber kahramanına göre daha fazla rastlanmakta- sporun (futbolun) ekonomiden bağımsız düşünülmediği ve kullanılan kavramların da sporcuları metalaştırma alt anlamı ile yapılandırıldığı görülmektedir. Özellikle “maliyet” kavramının kullanımı kulüp başkanları –incelemeye konu olan haftada Fenerbahçe başkanı Aziz

Yıldırım'ın kullanımlarına rastlanmıştır- ile habercileri tarafından sık kullanılması sermaye-spor-medya dilinin ortaklaştığını da gözler önüne sermektedir.

Aspor ikinci hafta haber incelemelerinde beklenildiği üzere argo kavramlara rastlanmamıştır. Haber metinleri dışında haber kahramanlarının da argo kullanmamaları olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Şekil 11:ASPOR kanalı deyim kavram dağılımı

Kategori	kavram	n(kahraman)		n(metin)		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)				
Deyim	Ciddi/Zorlu Sınav Vermek	4	0,2105 26316	2	0,2857 14286	n(haber)	15	n(haber)	15
	İddia Etmek	6	0,3157 89474	2	0,2857 14286	(kavram)	19	(kavram)	7
	Kriz/Belirsizlik/Anlaşmazlık Yaratmak	3	0,1578 94737	1	0,1428 57143	kavram /haber	1,27	kavram /haber	0,47
	Nefes Aldırmamak	2	0,1052 63158	0	0				
	Baskı Altına Almak	4	0,2105 26316	2	0,2857 14286				
	Kötülük Yapmak	0	0	0	0				
	Kızdırmak/ Küplere Bindirmek	0	0	0	0				
	Güç Göstermek	0	0	0	0				
	Gözden Çıkarmak	0	0	0	0				
	Yangın Yerine Çevirmek	0	0	0	0				

Kullanılan deyimlerin dağılımı genel olarak dengeli görünse de haftalar arasında çok büyük farklılıklar göze çarpmamaktadır. Ancak kriz/anlaşmazlık yaratmak deyiminin hemen her hafta için hem haber kahramanı hem de gazeteciler tarafından kullanılması dikkati çeken başka bir noktadır.

2.2.1.3.3.Hafta

Şekil 12:ASPOR kanalı militarist kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Hafta 3							
		Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		kahraman	kahraman	n(metin)	%(metin)	n(haber)	10	n(haber)	10
Militarist	Asker	0	0,00%	0	0,00%	n(kavram)	22	n(kavram)	9
	Ordu	0	0,00%	0	0,00%	kavram/ haber	2,2 0	kavram/ haber	0,9 0
	Saldırı	0	0,00%	0	0,00%				
	Yok Etmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Cephe	0	0,00%	0	0,00%				
	Hırs / Azim	1	3,85%	0	0,00%				
	Savaş	1	3,85%	0	0,00%				
	Zafer	0	0,00%	0	0,00%				
	Hedef	7	26,92 %	3	60,00%				
	Rakibi boğmak	0	0,00%	0	0,00%				
	Pes Etmek	1	3,85%	0	0,00%				
	Devirmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Strateji	2	7,69%	0	0,00%				
	Hücum	5	19,23 %	2	40,00%				
	Savunma	1	3,85%	1	20,00%				
	Mücadele	4	15,38 %	2	40,00%				
Direnme	0	0,00%	1	20,00%					

İnceleme altına aldığımız son haftada Fenerbahçe başkanı Aziz Yıldırım'ın Fenerbahçe'nin Gaziantepspor'a kaybettiği karşılaşma sonrasında hakemler başta olmak üzere Galatasaray ve diğer kulüpler hakkında sarf ettiği sert sözler militarist kavram kullanımını oldukça artırmış ve diğer kavram başlıklarının da yoğunlaşması sonucunu doğurmuştur. Özellikle başta hedef olmak üzere hücum mücadele gibi kavramların benzer sıklıkta kullanılması durumu anlamak için yeterli sebepler

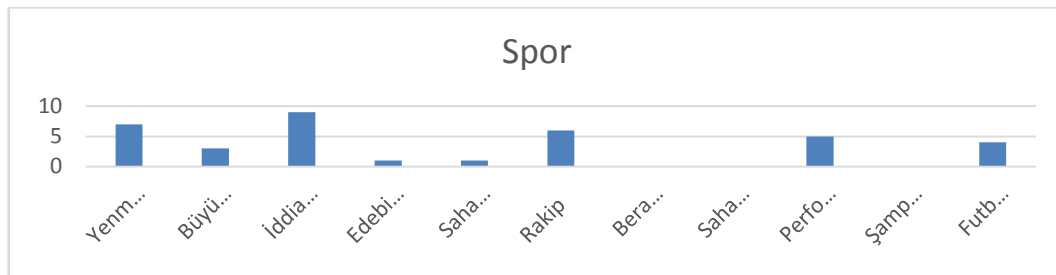
sunmaktadır. Haber kahramanlarının militarist kavram kullanımı incelenen hafta içinde haber metinlerinin iki katından fazla olduğu gözlenmiştir.

Şekil 13: ASPOR kanalı spor kavram dağılımı

Kategori	kavram	kahraman)	kahraman	n(metin)	%(metin)	Kahraman		Metin	
						n(haber)	10	n(haber)	10
Spor	Yenmek/Mağlup Etmek	7	19,44 %	6	24,00 %	n(haber)	10	n(haber)	10
	Büyük Kulüp/ En Büyük	3	8,33%	1	4,00%	(kavram)	36	(kavram)	25
	İddia Etmek	9	25,00 %	1	4,00%	kavram/ haber	3,6 0	kavram/ haber	2,5 0
	Edebi Dostluk/ Ezeli Rakip	1	2,78%	1	4,00%				
	Sahayı Dar Etmek	1	2,78%	0	0,00%				
	Rakip	6	16,67 %	6	24,00 %				
	Berabere Kalma/Yenişememe	0	0,00%	1	4,00%				
	Sahaya Sürmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Performans	5	13,89 %	6	24,00 %				
	Şampiyon Olmak	0	0,00%	1	4,00%				
	Futbolcu/ Sporcu	4	11,11 %	2	8,00%				

3. haftanın inceleme kapsamına alınan Aspor kanalına ait haberlerde bir önceki tabloda bahsettiğimiz Fenerbahçe başkanı Aziz Yıldırım'ın militarist kavram kullanımına paralel seyirde izleyen spor kavram kullanımı gözlenmiştir. Özellikle iddia etmek ve mağlup etmek kavramlarının birlikte kullanımı rakipler karşısında konumlanan yerin hangi söyleme ait olduğu rahatça görülebilir. Nitekim rakip kavramı da bu hafta adı geçen haber kahramanı tarafından ilk defa bu kadar sık kullanılmıştır.

Şekil 14: ASPOR kanalı spor kavram dağılımı

Yine bu hafta inceleme altına alınan haberlerde herhangi bir argo sözcüğe rastlanmamış ayrıca deyimlerin kullanımında da bir önceki haftayla net bir benzerlik göstermiştir.

2.2.1.4 ASPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı

Şekil 15: ASPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı

Kategoriler			
Militarist			
Kahraman		Metin	
n(haber)	40	n(haber)	40
n(kavram)	68	n(kavram)	23
kavram/haber	1,70	kavram/haber	0,58
Spor			
Kahraman		Metin	
n(haber)	40	n(haber)	40
n(kavram)	117	n(kavram)	100
kavram/haber	2,93	kavram/haber	2,50
Ekonomi			
n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)
n(haber)	40	n(haber)	40
n(kavram)	39	n(kavram)	32
kavram/haber	0,98	kavram/haber	0,80
Argo			
n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)
n(haber)	40	n(haber)	40
n(kavram)	4	n(kavram)	0
kavram/haber	0,10	kavram/haber	0,00
Deyim			
n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)
n(haber)	40	n(haber)	40
n(kavram)	61	n(kavram)	23
kavram/haber	1,53	kavram/haber	0,58

Şekil 15’te görüldüğü üzere ASPOR kanalının incelenen 3 hafta içerisinde haber kahramanlarının militarist kavram kullanımı haber metinlerine göre yaklaşık 3 kat fazladır. Yine argo kavramların haber kahramanları tarafından 4 kez kullanıldığı görülürken, haber metinlerinde hiç yer verilmemiş olması da dikkat çekicidir.

2.2.2.NTV SPOR

Yapılan 3 haftalık haber incelemelerinde sırasıyla ASPOR, NTVSPOR ve TRTSPOR’un kullandıkları kavramların aynı sırada kademeli olarak artış gösterdiği tespit edilmiştir. Aynı hafta karşılaştırması dahil olmak üzere NTVSPOR’un ASPOR’dan TRTSPOR’un da her ikisinden daha fazla çatışmacı kavramlara yer verdiği görülmüştür. (bkz. Grafik 43)

NTVSPOR ilk hafta haber incelemesinde militarist kavramların çok daha fazla olduğu görülmektedir. Diğer iki spor kanalına göre kavram kullanım artışı kolaylıkla gözlemlenmektedir.

2.2.2.1.1.Hafta

Şekil 16: NTVSPOR kanalı militarist kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Hafta 1							
		Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	n(haber)	20	n(haber)	20
Militarist	Asker	0	0,00%	0	0,00%	n(kavram)	64	n(kavram)	16
	Ordu	0	0,00%	0	0,00%	kavram/ haber	3,20	kavram/ haber	0,80
	Saldırı	1	1,56%	0	0,00%				
	Yok Etmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Cephe	0	0,00%	0	0,00%				
	Hırs / Azim	7	10,94%	0	0,00%				
	Savaş	0	0,00%	0	0,00%				
	Zafer	5	7,81%	1	6,25%				
	Hedef	9	14,06%	3	18,75%				
	Rakibi boğmak	1	1,56%	0	0,00%				
	Pest Etmek	1	1,56%	0	0,00%				
	Devirmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Strateji	6	9,38%	0	0,00%				
	Hücum	6	9,38%	3	18,75%				
	Savunma	2	3,13%	2	12,50%				

Mücadele	25	39,06%	7	43,75%
Direnmek	1	1,56%	0	0,00%

Kavramların incelenen TV spor kanalları arasındaki kullanım sayısı farklılığına sonraki sayfalarda yer verilmiştir.

Aynı haftanın militarist kavram incelemesinde NTVSPOR'un genel kavram sayısındaki artışın nedenleri arasında haberlerin uzun tutulması, görüntü-ses'in süre fazlalığı olarak tespit edilmiştir. Kanallar arasındaki farklılığın çeşitli nedenleri olabileceği gibi, perfore süresi ve kurgu aşamasında editörün haber çerçeveleme ile haber kahramanının süresini seçmesi bunlar arasında gösterilebilir. Bunların kasıtlı yapıp yapılmadığı ile ilgili kesin bir yorumda bulunmak mümkün olmasa da tahmin yürütmek de olasılık dahilindedir.

Özellikle mücadele, hırs ve hedef kavramlarının NTVSPOR ilk hafta haberlerinde sık kullanılması ASPOR'a nazaran daha fazla uzun haber süresi kullandıklarını ortaya çıkarmaktadır. Bunun başka bir yönü de uzun görüntülerde haber kahramanlarının kullandıkları kavramların net şekilde ortaya çıkması ve öngördüğümüz çatışmacı dilin hangi odak tarafından baskın olarak kullanıldığını kanıtlamasıdır.

Şekil 17: NTVSPOR kanalı spor kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahraman)		n(metin)		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)
Spor	Yenmek/Mağlup Etmek	7	9,09 %	9	15,79 %	n(haber)	20	n(haber)	20
	Büyük Kulüp/ En Büyük	4	5,19 %	0	0,00 %	n(kavram)	77	n(kavram)	57
	İddia Etmek	2	2,60 %	1	1,75 %	kavram/ haber	3,8	kavram/ haber	2,8
	Edebi Dostluk/ Ezeli Rakip	3	3,90 %	0	0,00 %				
	Sahayı Dar Etmek	0	0,00 %	0	0,00 %				
	Rakip	2	31,17 %	2	36,84 %				

	4	%	1	%
Berabere Kalma/Yenişememe	3	3,90%	3	5,26%
Sahaya Sürmek	4	5,19%	0	0,00%
Performans	10	12,99%	6	10,53%
Şampiyon Olmak	9	11,69%	4	7,02%
Futbolcu/ Sporcu	11	14,29%	13	22,81%

Futbol haberlerinde belki de futbolun veya sporun doğası gereği bazı terimlerin yerleşmiş olduğu kabul edilebilir. Yukarıdaki tabloda bu terimlerden “performans, rakip, şampiyon olmak, büyük/en büyük kulüp” rekabetin hangi noktalarda başladığı, kulüp üyeleri için ne ifade ettiği ve bunun haberlere nasıl yansıdığı görülmektedir. Özellikle adı geçen kavramların haber kahramanları tarafından daha fazla kullanılması –ki bunun derbi öncesindeki kullanımıyla gerilimin aşama aşama arttığını da söyleyebiliriz- tek başına çok anlamı olmasa da sık ve birlikte kullanılmasıyla çatışmayı artırıcı bir unsur olduğu görülmektedir. Nitekim buna derbi öncesinde Fenerbahçe Başkanı Aziz Yıldırım’ın “mutlaka kazanacağız. Kimse başka bir beklenti içinde olmasın. Fenerbahçe bu ülkenin en büyük kulübüdür.” şeklindeki açıklaması örnek olarak da gösterilebilir.

Şekil 18: NTVSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin		
Ekonomi	Sahip Olma	6	0,272727273	0	0	n(haber)	20	n(haber)	20
	Para	0	0	0	0	(kavram)	22	n(kavram)	7
	Mal/Eleman	4	0,181818182	0	0	kavram/haber	1,10	kavram/haber	0,35
	Maliyet	2	0,090909091	2	0,285714286				
	Alacak/Verecek	0	0	0	0				
	Sponsor	1	0,045454545	2	0,285714286				

		4545		4286	
Transfer/ Transfer Teklifi	2	0,09090 9091	1	0,14285 7143	
Antlaşma	0	0	1	0,14285 7143	
Tasarruf	3	0,13636 3636	1	0,14285 7143	
Satmak/ Almak	2	0,09090 9091	0	0	
Yaptırım	2	0,09090 9091	0	0	

Spor kavramlarına paralel olarak NTVSPOR’da incelediğimiz haberlerde göze çarpan başka bir nokta spor kavramlarında kullanılan “futbolcu, performans” kavramlarının yanında “sahip olma, maliyet, mal/eleman” kavramlarının da kullanılmasıdır. Her iki kavram grubunun da birbirlerini destekler ve besler ağırlıkta olduğunu söyleyebiliriz. Yine aynı açıklamalar içinde “satmak, almak, yaptırım” kavramlarının haber kahramanı tarafından kullanılması da bir önceki kavramları iter nitelikte olduğu görülmektedir. Bunların haber metinlerinde kullanılmaması da yine öngörülen bir sonuçtur.

Şekil 19: NTVSPOR kanalı argo kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin		
Argo	Şerefsizler	0	0	0	#DIV/0!	n(haber)	20	n(haber)	20
	Namert	0	0	0	#DIV/0!	n(kavram)	8	n(kavram)	0
	Köpekler	0	0	0	#DIV/0!	kavram/ haber	0,40	kavram/ haber	0,00
	Haddini Bilmek	3	0,375	0	#DIV/0!				
	Hesabını Vermek	5	0,625	0	#DIV/0!				
	Kepazelik	0	0	0	#DIV/0!				
	Utanzmazlık	0	0	0	#DIV/0!				
	Sahtekarlık	0	0	0	#DIV/0!				

Sadece TV haberlerinde değil gazete haberlerinde de kullanılmasını beklemediğimiz argo kavramlara incelediğimiz hiçbir kanalın haber metninde rastlamadık. Haber kahramanları tarafından kullanılabileceğini tahmin etsek de belli

bir yoğunluğun üzerine çıkacağını öngörmemiştik. Derbi haftasına denk gelen bu ilk hafta haber incelemesinde haber kahramanlarının 8 kez bu tarz kavramlara başvurdukları görülmektedir. Haber metinlerinde rastlanmasa da görüntü-ses olarak bu anların haberlerde yer bulması da ayrıca dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

Şekil 20: NTVSPOR kanalı deyim kavram dağılımı

Kategori	Kavram	(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin
Deyim	Ciddi/Zorlu Sınav Vermek	6	0,1666 66667	7	0,1891 89189	n(haber)	20 n(haber)
	İddia Etmek	6	0,1666 66667	2 3	0,6216 21622	kavram	36 kavram
	Kriz/Belirsizlik/Anlaşmazlık Yaratmak	2	0,0555 55556	1	0,0270 27027	kavram /haber	1, 80 kavram /haber
	Nefes Aldırmamak	2	0,0555 55556	0	0		
	Baskı Altına Almak	9	0,25	4	0,1081 08108		
	Kötülük Yapmak	0	0	0	0		
	Kızdırmak/ Küplere Bindirmek	0	0	0	0		
	Güç Göstermek	9	0,25	0	0		
	Gözden Çıkarmak	2	0,0555 55556	1	0,0270 27027		
	Yangın Yerine Çevirmek	0	0	1	0,0270 27027		

Tüm kavram ana başlıklarının birbirini destekleyen bir doğrultuda ilerlediğini gördük. Deyim ana başlığı altında da “baskı altına almak, güç göstermek, nefes aldırmamak” gibi kavramların bir önceki kavram başlıklarına tekrar bakıldığında haber kahramanlarının hangi amaçla demeç verdiği görülecektir. Çatışma ve gerilimi artırma niyetiyle yapılmış açıklamalar olarak yorumlayamasak da doğal sonuç olarak bunları doğurduğunu belirtebiliriz.

2.2.2.2.2. hafta

Şekil 21: NTVSPOR kanalı militarist kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Hafta 2							
		Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	n(haber)	12	n(haber)	12
Militarist	Asker	1	1,56%	0	0,00%	(kavram)	41	n/kavram	4
	Ordu	0	0,00%	0	0,00%	kavram/ haber	3,4 2	kavram/ haber	0,3 3
	Saldırı	0	0,00%	0	0,00%				
	Yok Etmek	0	0,00%	1	6,25%				
	Cephe	0	0,00%	0	0,00%				
	Hırs / Azim	1	1,56%	0	0,00%				
	Savaş	1	1,56%	0	0,00%				
	Zafer	0	0,00%	0	0,00%				
	Hedef	7	10,94%	1	6,25%				
	Rakibi boğmak	0	0,00%	0	0,00%				
	Pest Etmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Devirmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Strateji	0	0,00%	0	0,00%				
	Hücum	11	17,19%	1	6,25%				
	Savunma	4	6,25%	0	0,00%				
	Mücadele	16	25,00%	1	6,25%				
Direnmek	0	0,00%	0	0,00%					

İkinci hafta haber kavramlarını incelerken yine NTVSPOR'un ilk haftada olduğu gibi daha fazla görüntü-ses kullandığı ve bunun da haber kahramanının kavram

kullanım sayısını artırdığını görmekteyiz. Haber metinlerinin daha kısa tutulduğu NTVSPOR'da bu hafta Trabzonspor eski Başkanı İbrahim Hacıosmanoğlu'nun takımının Gaziantepspor ile 2-2 berabere kaldığı karşılaşmanın ardından kendi iddiasıyla “hakemlerin güvenliği için” soyunma odasına kilitletiği ve ardına yaptığı açıklamalara yer verilmiştir. Oldukça uzun verilen demeçte tabloda da görüldüğü üzere “Mücadele, Hücum, Hedef, Asker, Savaş” gibi kavramlar neredeyse haber metinlerinde hiç yer alamayacak şekilde Hacıosmanoğlu tarafından kullanılmıştır. Haber kahramanı tarafından yoğunlukla kullanımı göze çarpan bu kavramların haberin süresi ile ilintili olduğuna genel karşılaştırma da daha fazla değinilecektir.

Şekil 22: NTVSPOR kanalı spor kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin	Kahraman	Metin
Spor	Yenmek/Mağlup Etmek	8	15,38 %	8	26,67 %	n(haber)	12	n(haber)	12
	Büyük Kulüp/ En Büyük	2	3,85 %	0	0,00 %	n(kavram)	52	n(kavram)	30
	İddia Etmek	2	3,85 %	0	0,00 %	kavram/ haber	4,3 3	kavram/ haber	2,5 0
	Edebi Dostluk/ Ezeli Rakip	1	1,92 %	1	3,33 %				
	Sahayı Dar Etmek	0	0,00 %	0	0,00 %				
	Rakip	13	25,00 %	13	43,33 %				
	Berabere Kalma/Yenişememe	7	13,46 %	2	6,67 %				
	Sahaya Sürmek	2	3,85 %	1	3,33 %				
	Performans	4	7,69 %	0	0,00 %				
	Şampiyon Olmak	5	9,62 %	2	6,67 %				
	Futbolcu/ Sporcu	8	15,38 %	3	10,00 %				

Spor kavramlarında dikkati çeken nokta kavramların diğer hafta ve kavramlara göre haber kahramanları ve haber metinleri tarafından birbirine yakın sayıda

kullanılmasıdır. Genellikle yerleşmiş bir spor haber dili olarak bu durumu yorumlamak daha doğru olacaktır. Örneğin “rakip” sözcüğünün üstteki tabloda olduğu gibi hem haber kahramanı hem de haber metni tarafından 13 defa kullanılması bunu kanıtlar niteliktedir. Yine diğer haftalara göre “yenmek/mağlup etmek” kavramı da iki grup tarafından da eşit sayıda kullanılmıştır. Diğer kavramlar arasında da büyük bir farktan söz etmek mümkün görünmemektedir. “şampiyon olmak” haber kahramanı tarafından 5 defa kullanılırken haber metninde 2 defa yer verilmiştir. Sadece “performans” kavramı haber kahramanı tarafından 4 kez kullanılırken haber metninde hiç yer verilmemiştir.

Şekil 23: NTVSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı

	Kavram	Kahraman		Metin		Kahraman	Metin		
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)		n(kahraman)	%(metin)	
Ekonomi	Sahip Olma	0	0	0	#DIV/0!	n(haber)	12	n(haber)	12
	Para	2	0,666666667	0	#DIV/0!	n(kavram)	3	n(kavram)	0
	Mal/Eleman	0	0	0	#DIV/0!	kavram/haber	0,25	kavram/haber	0,00
	Maliyet	0	0	0	#DIV/0!				
	Alacak/Verecek	0	0	0	#DIV/0!				
	Sponsor	0	0	0	#DIV/0!				
	Transger/ Transfer Teklifi	0	0	0	#DIV/0!				
	Antlaşma	0	0	0	#DIV/0!				
	Tasarruf	1	0,333333333	0	#DIV/0!				
	Satmak/ Almak	0	0	0	#DIV/0!				
	Yaptırım	0	0	0	#DIV/0!				

Genellikle ekonomi kavramlarının saha içi (stad) geriliminin çokça konuşulduğu haftalarda daha az kullanıldığına rastladık. Mevcut haftada hakemlerin soyunma odasına kilitleme olayı üzerine odaklı incelemede ekonomi kavramlarında haber

metinlerinde hiç rastlanılmadı. “para, tasarruf” sözcüklerinin başka bir haberde Fenerbahçe başkanı Aziz Yıldırım tarafından toplamda 3 defa kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca ekonomi kavramlarının en fazla Aziz Yıldırım tarafından kullanıldığı sonucuna da ulaşılmıştır.

İkinci hafta NTVSPOR incelemesinde haber kahramanı veya haber metninde argo kavramlara rastlanmamıştır. Bu hafta daha önce de sıkça bahsi geçen gerilimin sebebi olan olaydan sonra hiç argo söze rastlanmaması da değinilmesi gereken bir noktadır. Elde edilen başka bir sonuç da gerilimin militarist kavram kullanımıyla doğru orantılı şekilde artmıştır.

Şekil 24: NTVSPOR kanalı deyim kavram dağılımı

Kategori	Kavram	(kahraman)	(kahraman)	(metin)	(metin)	Kahraman		Metin	
Deyim	Ciddi/Zorlu Sınav Vermek	1	0,03448 2759	2	0,08333 3333	n(haber)	12	n(haber)	12
	İddia Etmek	8	0,27586 2069	2	0,83333 3333	kavram	29	kavram	24
	Kriz/Belirsizlik/Anlaşmazlık Yaratmak	2	0,06896 5517	1	0,04166 6667	kavram/ haber	2, 42	kavram/ haber	2, 00
	Nefes Aldırmamak	1	0,03448 2759	0	0				
	Baskı Altına Almak	6	0,20689 6552	1	0,04166 6667				
	Kötülük Yapmak	0	0	0	0				
	Kızdırmak/ Küplere Bindirmek	0	0	0	0				
	Güç Göstermek	1 1	0,37931 0345	0	0				
	Gözden Çıkarmak	0	0	0	0				
	Yangın Yerine Çevirmek	0	0	0	0				

Deyimlerde dikkat ettiğimiz bir nokta ise “iddia etmek” kavramı oldu. Haber kahramanları ile habercilerin kullandığı iddia etmek kavramı birbirinden farklı anlamlar içermektedir. Haber kahramanlarının kullandıkları “iddia etmek” deyimini

hem cümle içindeki anlamıyla hem tavırlarıyla “iddialı olmak” anlamı barındırmaktadır. Diğer taraftan haber metinlerinde kullanılan deyim ise haber kahramanının “iddia etti” şeklinde, bir anlamıyla aktarma yüklemi olarak kullanılmıştır. Özetle diğer kavramlar gibi çatışmacı bir anlam yüklenerek kullanılmadığı görülmüştür.

2.2.2.3.3.hafta

Şekil 25: NTVSPOR kanalı militarist kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Hafta 3							
		Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	n(haber)	12	n(haber)	12
Militarist	Asker	1	1,56%	0	0,00%	n(kavram)	35	n(kavram)	4
	Ordu	0	0,00%	0	0,00%	kavram/ haber	2,9 2	kavram/ haber	0,3 3
	Saldırı	0	0,00%	0	0,00%				
	Yok Etmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Cephe	0	0,00%	0	0,00%				
	Hırs / Azim	0	0,00%	0	0,00%				
	Savaş	0	0,00%	0	0,00%				
	Zafer	0	0,00%	0	0,00%				
	Hedef	5	7,81%	0	0,00%				
	Rakibi boğmak	0	0,00%	0	0,00%				
	Pest Etmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Devirmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Strateji	2	3,13%	0	0,00%				
	Hücum	5	7,81%	0	0,00%				
	Savunma	4	6,25%	0	0,00%				
	Mücadele	18	28,13%	4	25,00%				
	Direnmek	0	0,00%	0	0,00%				

Bu çalışmada öngörüldüğü şekliyle çatışma, nefret ve saldırganlık oluşturacak kavramların haber kahramanları tarafından daha sık kullanıldığını kanıtlar nitelikte NTVSPOR 3.hafta haber incelemesinde militarist kavramların habere konu olan

şahıslar tarafından haber metnine göre neredeyse 9 kat daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Özellikle “mücadele ve hedef” kavramlarının belirgin şekilde haber kahramanları tarafından çok sık kullanıldığı, aksine haber metninde hiç yer verilmediği görülmüştür. Militarist kavramlara haber kahramanlarının açıklamalarında 35 defa rastlanırken, haber metinlerinde yalnızca 4 defa rastlanmıştır.

Şekil 26: NTVSPOR kanalı spor kavram dağılımı

	Kavram	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman		Metin	
						n	%	n	%
Spor	Yenmek/Mağlup Etmek	5	10,20 %	5	16,67 %	n(haber)	12	n(haber)	12
	Büyük Kulüp/ En Büyük	3	6,12 %	1	3,33 %	n(kavram)	49	n(kavram)	30
	İddia Etmek	1	2,04 %	1	3,33 %	kavram/ haber	4,08	kavram/ haber	2,50
	Edebi Dostluk/ Ezeli Rakip	0	0,00 %	0	0,00 %				
	Sahayı Dar Etmek	1	2,04 %	0	0,00 %				
	Rakip	1	24,49 %	8	26,67 %				
	Berabere Kalma/Yenişememe	2	4,08 %	4	13,33 %				
	Sahaya Sürmek	0	0,00 %	0	0,00 %				
	Performans	6	12,24 %	4	13,33 %				
	Şampiyon Olmak	8	16,33 %	3	10,00 %				
	Futbolcu/ Sporcu	1	22,45 %	4	13,33 %				

Spor kavramlarının 3.hafta NTVSPOR incelemesinde dikkati çeken ilk noktanın kavram kullanım sayısının önceki haftalara göre haber kahramanı ve haber metni farkının görece az olmasıdır. Toplamda haber kahramanları tarafından 49 kez spor kavramı kullanılırken haber metinlerinde de 30 defa yer verilmiştir. Neredeyse 3/5 oranında haber metninde spor kavramına yer verilmiştir. Birbirine en yakın oranda

kullanılan kavramlar arasında da “performans, rakip,yenmek/mağlup etmek” gelmektedir. Haber kahramanları tarafından 11 kez kullanılan futbolcu/sporcu kavramının adı geçen kavramlarla birlikte kullanıldığı düşünülünce daha farklı yorumlanabileceği görülecektir. Sporcu üzerindeki baskının “performans ve mutlak galibiyet” motivasyonu üzerinden kurgulandığı ve bunun da doğal bir gerginlik yarattığı görülebilir. Nitekim haberlerde haber kahramanlarının karşılaşma öncesi ve sonlarında yaptıkları açıklamalar ve kullandıkları kavramların yerleri oldukça dikkat çekicidir.

Şekil 27: NTVSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	% (kahraman)	n(metin)	% (metin)	Kahraman	Metin	Kahraman	Metin
Ekonomi	Sahip Olma	0	0	0	0	n(haber)	12	n(haber)	12
	Para	2	0,181818182	0	0	(kavram)	11	(kavram)	3
	Mal/Eleman	0	0	0	0	kavram/haber	0,92	kavram/haber	0,25
	Maliyet	1	0,090909091	2	0,666666667				
	Alacak/Verecek	0	0	0	0				
	Sponsor	0	0	0	0				
	Transger/Transfer Teklifi	2	0,181818182	0	0				
	Antlaşma	1	0,090909091	0	0				
	Tasarruf	3	0,272727273	1	0,333333333				
	Satmak/ Almak	0	0	0	0				
	Yaptırım	2	0,181818182	0	0				

Tablodaki ekonomi kavramları arasında haber kahramanları tarafından birlikte kullanılmış “para, maliyet, tasarruf ve yaptırım” kavramlarının finansal bir baskı unsuru olarak kullanıldığı yapılan açıklamalardan da anlaşılabilir. Nitekim bazı futbolcuların finansal sorunlar sebebiyle kulüplerinden ayrıldıkları, bunun da yaptırımın başka bir sonucu olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Haber

kahramanları tarafından bu hafta içerisinde ekonomi kavramları 11 defa kullanılırken haber metinlerinde sadece 3 defa yer verilmiştir. Ekonomi kavramlarının çatışma, saldırı ve nefrete sebep olduklarına kullanıldıkları yere göre ve sonuçlarına değerlendirmek gerekmektedir. Günlük hayatta bile ekonominin ne sonuçlar doğurduğu düşünülünce bu verilerin önemi biraz daha artmaktadır.

Şekil 28: NTVSPOR kanalı argo kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahrama)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin		
Argo	Şerefsizler	0	0	0	#DIV/0!	n(haber)	12	n(haber)	12
	Namert	0	0	0	#DIV/0!	n(kavram)	5	n(kavram)	0
	Köpekler	0	0	0	#DIV/0!	kavram/ haber	0,42	kavram/ haber	0,0 0
	Haddini Bilmek	1	0,2	0	#DIV/0!				
	Hesabını Vermek	1	0,2	0	#DIV/0!				
	Kepazelik	2	0,4	0	#DIV/0!				
	Utanmazlık	1	0,2	0	#DIV/0				
	Sahtekarlık	0	0	0	#DIV/0				

Argo kavramlara haber metinlerinde rastlanmadığını daha önce belirtmiştik. Ancak haber kahramanları tarafından da çok sık kullanılmadığını da söylemek gerek. Bir önceki hafta incelemesinde gerilimin zirve yaptığı, militarist kavramların çok yoğun kullanıldığı günlerde dahi argoya hem haber kahramanları tarafından hem de haberciler tarafından yer verilmediğini görmüştük. Bununla birlikte mevcut hafta içerisinde Fenerbahçe-Gaziantep karşılaşması sonrası Aziz Yıldırım'ın argo sözcüklere yer verdiğine rastlandı. Bunlar arasında “utanmazlık, kepezelik, hesabını vermek, haddini bilmek” kavramlarının toplamda 5 defa kullanıldığı görülmüştür. Yine haber metinlerinde kavramlar tekrar edilmemiş, bunun yerine sadece aktarma yüklemeleri ile bahsi geçen açıklamalar görüntü-ses olarak sunulmuştur.

Şekil 29: NTVSPOR kanalı deyim kavram dağılımı

	Kavram	Kahraman			Metin				
		Kahraman	Metin	Kahraman	Metin	Kahraman	Metin		
Deyim	Ciddi/Zorlu Sınav Vermek	1	0,03703 7037	0	0	n(haber)	12	n(haber)	12
	İddia Etmek	9	0,33333 3333	1 1	0,64705 8824	(kavram)	27	kavram	17
	Kriz/Belirsizlik/Anlaşm azlık Yaratmak	1	0,03703 7037	1	0,05882 3529	kavram/ haber	2, 25	kavram/ haber	1, 42
	Nefes Aldırmamak	1	0,03703 7037	0	0				
	Baskı Altına Almak	6	0,22222 2222	4	0,23529 4118				
	Kötülük Yapmak	0	0	0	0				
	Kızdırmak/ Küplere Bindirmek	1	0,03703 7037	0	0				
	Güç Göstermek	6	0,22222 2222	0	0				
	Gözden Çıkarmak	0	0	1	0,05882 3529				
	Yangın Yerine Çevirmek	2	0,07407 4074	0	0				

Aynı haberlerde deyimlerin kullanımı özellikle argo kullanımının yaygın olduğu haftada paralel bir “çatışmacı” dile dönüşmüş durumda. Önceki haftalarda çok sık kullanılmayan “baskı altına almak, küplere bindirmek, güç göstermek, yangın yerine çevirmek” gibi deyimlerin kullanımı hafta içinde yaşanan yüksek dozda gerilimin seviyesini anlatabilmektedir. Argo sözcüklerle birlikte deyimlerin de sertleştiği haftada yine haber kahramanlarının habercilere göre çok daha fazla çatışma yüklü kavramları kullandıkları görülmektedir. Yine bu hafta haber kahramanları deyimlere 27 defa haberciler ise 17 defa başvurmuşlardır.

2.2.2.4. NTVSPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı

Şekil 30: NTVSPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı

Kategoriler			
Militarist			
Kahraman		Metin	
n(haber)	44	n(haber)	44
n(kavram)	140	n(kavram)	24
kavram/haber	3,18	kavram/haber	0,55
Spor			
Kahraman		Metin	
n(haber)	44	n(haber)	44
n(kavram)	178	n(kavram)	117
kavram/haber	4,05	kavram/haber	2,66
Ekonomi			
Kahraman		Metin	
n(haber)	44	n(haber)	44
n(kavram)	36	n(kavram)	10
kavram/haber	0,82	kavram/haber	0,23
Argo			
Kahraman		Metin	
n(haber)	44	n(haber)	44
n(kavram)	13	n(kavram)	0
kavram/haber	0,30	kavram/haber	0,00
Devim			
Kahraman		Metin	
n(haber)	44	n(haber)	44
n(kavram)	92	n(kavram)	78
kavram/haber	2,09	kavram/haber	1,77

Çalışmada öngörülen şekilde çatışmacı kavramlara haber kahramanlarının daha fazla değindiğinden hareketle bu tabloda NTVSPOR haberlerinde özellikle militarist kavram kullanımında haber metinlerine göre yaklaşık 7 kat fazla yer

verildiği görülmektedir. Aynı şekilde diğer kategorilerinde benzer doğrultuda sonuç verdiği göz çarpmaktadır.

2.2.3. TRTSPOR

2.2.3.1.1. Hafta

Şekil 31: TRTSPOR kanalı militarist kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Hafta 1							
		Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	n(haber)	15	n(haber)	15
Militarist	Asker	0	0,00%	0	0,00%	n(kavram)	40	n(kavram)	14
	Ordu	0	0,00%	0	0,00%	kavram/ haber	2,6 7	kavram/ haber	0,9 3
	Saldırı	0	0,00%	0	0,00%				
	Yok Etmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Cephe	0	0,00%	0	0,00%				
	Hırs / Azim	5	12,50%	0	0,00%				
	Savaş	0	0,00%	0	0,00%				
	Zafer	4	10,00%	1	7,14%				
	Hedef	14	35,00%	1	7,14%				
	Rakibi boğmak	2	5,00%	0	0,00%				
	Pest Etmek	1	2,50%	0	0,00%				
	Devirmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Strateji	1	2,50%	1	7,14%				
	Hücum	4	10,00%	5	35,71%				
	Savunma	2	5,00%	3	21,43%				
	Mücadele	6	15,00%	3	21,43%				
	Direnme	1	2,50%	0	0,00%				

Öncelikle TRTSPOR kanalı ile ilgili olarak haber sayısının diğer iki kanala göre daha az olduğunu söylemeliyiz. ASPOR'a göre 6, NTVSPOR'a göre de 8 haber daha az yapılmıştır. Çok büyük bir fark gibi görünmese de içerik olarak bunun daha

anamlı bir sonuç doğurduğunu gördük. İlk hafta militarist kavram incelememizde en göze çarpan kavramın “hedef” olduğunu görebiliriz. 14 kez hedef sözcüğü haber kahramanları tarafından kullanılmış olsa da haber metinlerinde buna sadece 1 kez yer verilmiştir. Yine “mücadele” kavramı 6 kez haber kahramanı tarafından kullanılmış ancak metinde 3 kez yer verilmiştir. Dikkati çeken başka bir nokta ise “hücum” kavramının kullanımınıdır. Bu kavram ilk kez haber kahramanları tarafından haber metnine göre daha az kullanılmıştır. Fark 1 sayı olsa da haber metinlerinde futbol taktiği olarak belirtilen hücum sözcüğünün hangi derin anlamları barındırdığı haber kahramanlarının kullanımında kendini göstermiştir. Ama genel olarak TRTSPOR’da militarist kavramların derbi haftasına denk gelen kullanımlarında haber kahramanları toplamda 40 militarist sözcük kullanmışken haber metinlerinde buna karşın 14 defa kullanıma rastlanmıştır.

Şekil 32: TRTSPOR kanalı spor kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman		Metin	
						n	%	n	%
Spor	Yenmek/Mağlup Etmek	12	19,05 %	13	26,00 %	n(haber)	15	n(haber)	15
	Büyük Kulüp/ En Büyük	3	4,76%	0	0,00%	n(kavram)	63	n(kavram)	50
	İddia Etmek	4	6,35%	4	8,00%	kavram/ haber	4,2 0	kavram/ haber	3,3 3
	Edebi Dostluk/ Ezeli Rakip	1	1,59%	0	0,00%				
	Sahayı Dar Etmek	2	3,17%	0	0,00%				
	Rakip	21	33,33 %	17	34,00 %				
	Berabere Kalma/Yenişememe	2	3,17%	3	6,00%				
	Sahaya Sürmek	0	0,00%	1	2,00%				
	Performans	4	6,35%	3	6,00%				
	Şampiyon Olmak	8	12,70 %	3	6,00%				
	Futbolcu/ Sporcu	6	9,52%	6	12,00 %				

TRTSPOR ilk hafta spor kavramlarını incelediğimizde dikkati çeken ilk noktanın haber kahramanları ile haber metinlerinin kavram kullanım sayılarının birbirine yakın seyretmesiydi. Özellikle bazı kavramların çok yakın hatta haber metinlerinde kullanımlarının fazla çıkması şaşırtıcı bir sonuç doğurmuştur. Yenmek/Mağlup etmek kavramının haber metinlerinde 13, haber kahramanları tarafından 12 kez kullanılması, yine iddia etmek kavramının iki taraf açısından da 4'er kez kullanılması, performans kavramının haber kahramanı tarafından 4, haber metninde 3 kez, şampiyon olmak 8'e 3, ve yine futbolcu ve sporcu sözcüklerinin 6'şar kez kullanılması bu tespitimizi kanıtlamıştır. Nitekim toplam spor kavramı sayısının haber kahramanları tarafından 63, haber metinleri tarafından da 50 kez kullanılması daha önce rastlanmayan bir sonuçtur. TRTSPOR'un haber sayısının az olmasına karşın haber sürelerinin uzun olması buna bir cevap niteliği taşıyabilir.

Şekil 33: TRTSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahraman)		n(metin)		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	% (kahraman)	n(metin)	(metin)				
Ekonomi	Sahip Olma	2	0,16666 6667	0	0	n(haber)	15	n(haber)	15
	Para	0	0	0	0	(kavram)	12	n(kavram)	17
	Mal/Eleman	0	0	0	0	kavram/ haber	0, 80	kavram/ haber	1, 13
	Maliyet	2	0,16666 6667	9	0,52941 1765				
	Alacak/Verecek	1	0,08333 3333	0	0				
	Sponsor	3	0,25	2	0,11764 7059				
	Transger/ Transfer Teklifi	2	0,16666 6667	4	0,23529 4118				
	Antlaşma	0	0	1	0,05882 3529				
	Tasarruf	1	0,08333 3333	1	0,05882 3529				
	Satmak/ Almak	1	0,08333 3333	0	0				
	Yaptırım	0	0	0	0				

TRTSPOR çalışmamızı yaparken öngördüğümüz haber kahramanlarının daha fazla çatışmacı kavramları kullanır tezine bazı kategorilerde aykırı sonuç doğursa da bunların doğrudan çatışmaya sebebiyet verdiğini söylemek de mümkün görünmemektedir. Nihayetinde ekonomi kategorisi ilk hafta incelemesinde toplam kavram kullanım sayısı da dahil olmak üzere –ki haber kahramanları 12, haberciler 17 kez kullanmıştır- bazı kavramların ciddi anlamda farklı bir sonuç doğurduğunu söyleyebiliriz. Örneğin; haber kahramanı maliyet kavramını 2 kez kullanmışken, haber metni 9 kez yer vermiştir. Yine transfer teklifi kavramı 2’ye 4 gibi bir sonuç doğurmuştur. Tabloya da bakılırsa kullanılan bu kavramların çatışmaya sevk eden en azından direkt sevk eden bir sonuç doğurduğunu belirtmek zorlama bir yorum olacaktır.

Şekil 34: TRTSPOR kanalı argo kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahrama)	%(kahram)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin		
Argo	Şerefsizler	1	0,2	0	#DIV/0!	n(haber)	0	n(haber)	0
	Namert	0	0	0	#DIV/0!	n(kavram)	5	n(kavram)	0
	Köpekler	0	0	0	#DIV/0!	kavram/haber	#DIV/0!	kavram/haber	#DIV/0!
	Haddini Bilmek	0	0	0	#DIV/0!				
	Hesabını Vermek	4	0,8	0	#DIV/0!				
	Kepazelik	0	0	0	#DIV/0!				
	Utanmazlık	0	0	0	#DIV/0!				
	Sahtekarlık	0	0	0	#DIV/0!				

Argo sözcüklerin kullanımı yine tahmin edildiği üzere TRTSPOR’da da haber metinlerinde kullanılmamıştır. Ancak haber kahramanları toplamda 5 kez argo kavramlara yer vermiş ve aynı haftaya ait diğer kanallara ait incelemelerde de

olduğu gibi benzer sonuçlar elde edilmiştir. Hesabını vermek 4 kez, şerefsizler ise 1 kez haber kahramanları tarafından kullanılmıştır.

Şekil 35: TRTSPOR kanalı deyim kavram dağılımı

Kategori	Kavram	(kahraman)		(metin)		Kahraman		Metin	
Deyim	Ciddi/Zorlu Sınav Vermek	6	0,2068 96552	3	0,1578 94737	n(haber)	0,8	n(haber)	0,8
	İddia Etmek	1	0,4137 93103	1	0,6842 10526	kavram	29	kavram	19
	Kriz/Belirsizlik/Anlaşmazlık Yaratmak	5	0,1724 13793	1	0,0526 31579	kavram /haber	36, 25	kavram /haber	23, 75
	Nefes Aldırmamak	1	0,0344 82759	0	0				
	Baskı Altına Almak	4	0,1379 31034	2	0,1052 63158				
	Kötülük Yapmak	0	0	0	0				
	Kızdırmak/ Küplere Bindirmek	0	0	0	0				
	Güç Göstermek	1	0,0344 82759	0	0				
	Gözden Çıkarmak	0	0	0	0				
	Yangın Yerine Çevirmek	0	0	0	0				

Yine TRTSPOR ilk hafta kullanılan deyimleri incelerken baskı altına almak deyiminin haber kahramanları tarafından 4 kez kullanıldığı buna karşın haberciler tarafından ise 2 kez yer verildiği görülmektedir. Baskı altına almak deyiminin haber metinlerinde geçme nedenleri arasında iki takımdan birinin taktiksel bir hazırlığına değinmek adına kullanıldığına rastladık. Ancak bunun bile haber metinlerine yerleşmiş olması tarafgirlik ve üstün gelmesi beklenen cenahın dilinden konuşmak olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte Kriz/belirsizlik/anlaşmazlık gibi kavramlarında yine haber kahramanları tarafından 5 kez kullanıldığı görülmüştür. Buna karşın haber metinlerinde yalnızca 1 kez yer verilmesi de dikkat çekicidir.

Güç göstermek deyiminin de bu hafta içerisinde 1 kez olmak üzere haber kahramanları tarafından kullanıldığını görmüş olduk.

2.2.3.2.2.hafta

Şekil 36: TRTSPOR kanalı militarist kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Hafta 2							
		Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	n(haber)	11	n(haber)	11
Militarist	Asker	0	0,00%	0	0,00%	n(kavram)	39	n(kavram)	17
	Ordu	0	0,00%	0	0,00%	kavram/ haber	3,5 5	kavram/ haber	1,5 5
	Saldırı	0	0,00%	0	0,00%				
	Yok Etmek	0	0,00%	1	7,14%				
	Cephe	0	0,00%	0	0,00%				
	Hırs / Azim	5	12,50 %	0	0,00%				
	Savaş	0	0,00%	0	0,00%				
	Zafer	0	0,00%	1	7,14%				
	Hedef	10	25,00 %	5	35,71 %				
	Rakibi boğmak	0	0,00%	0	0,00%				
	Pest Etmek	1	2,50%	0	0,00%				
	Devirmek	0	0,00%	1	7,14%				
	Strateji	0	0,00%	1	7,14%				
	Hücum	9	22,50 %	3	21,43 %				
	Savunma	6	15,00 %	1	7,14%				
	Mücadele	8	20,00 %	4	28,57 %				
	Direnme	0	0,00%	0	0,00%				

2. hafta haber incelememizde özellikle “hücum, savunma, mücadele” kavramlarının çok sık kullanıldığına rastladık. Bu kavramların artık sporun içine entegre olmuş bir seviyede kullanıldığına şüphe yok ancak derinlemesine bakıldığında askeri kökenli kavramlar olması futbolda ve sporda işin rengini biraz değiştiriyor. Cephe gibi bir

tabirin savaş meydanlarında kullanılması ve bunun futbola devşirilmesi sonucunda bu kavramların ortaya çıktığı söylenebilir. Ayrıca dikkati çeken bir başka nokta da yok etmek kavramının haber metninde kullanılmış olması. Genel olarak TRTSPOR'un verileri öngörülerimizin dışında olmasa da diğer kanallara nisbeten daha şaşırtıcı sonuçlar sunmuştur.

Şekil 37: TRTSPOR kanalı spor kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Kahraman		Metin		Kahraman	Metin		
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)				
Spor	Yenmek/Mağlup Etmek	1	24,49	1	30,30	n(haber)	11	n(haber)	11
	Büyük Kulüp/ En Büyük	3	6,12	0	0,00	n(kavram)	49	n(kavram)	33
	İddia Etmek	1	2,04	0	0,00	kavram/ haber	4,4 5	kavram/ haber	3,0 0
	Edebi Dostluk/ Ezeli Rakip	2	4,08	2	6,06				
	Sahayı Dar Etmek	0	0,00	0	0,00				
	Rakip	1	34,69	1	48,48				
	Berabere Kalma/Yenişememe	3	6,12	2	6,06				
	Sahaya Sürmek	2	4,08	1	3,03				
	Performans	5	10,20	2	6,06				
	Şampiyon Olmak	1	2,04	0	0,00				
	Futbolcu/ Sporcu	3	6,12	0	0,00				

Spor kavramlarının son hafta kullanımlarını incelerken TRTSPOR'da haber kahramanları ile haber metinlerinin birbirlerine yakın sonuçlara sahip olduğunu gördük. Üstteki tabloda özellikle Yenmek/Mağlup etmek, Ebedi dostluk/Ezeli Rakip, Berabere kalma/yenişememe kavramlarının yakın sayılarda seyrettiğini

belirtmek gerek. Özellikle spor kavramlarını çok sık kullanan TRTSPOR haber metinlerinde toplamda 33 spor kavramına yer vermişken, haber kahramanları da 49 spor kavramı kullanmıştır.

Şekil 38: TRTSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)
Ekonomi	Sahip Olma	2	0,125	0	0	n(haber)	11	n(haber)	11
	Para	2	0,125	0	0	n(kavram)	16	n(kavram)	6
	Mal/Eleman	0	0	0	0	kavram/haber	1,45	kavram/haber	0,55
	Maliyet	3	0,1875	4	0,66666667				
	Alacak/Verecek	0	0	0	0				
	Sponsor	2	0,125	0	0				
	Transger/ Transfer Teklifi	6	0,375	2	0,33333333				
	Antlaşma	0	0	0	0				
	Tasarruf	1	0,0625	0	0				
	Satmak/ Almak	0	0	0	0				
	Yaptırım	0	0	0	0				

Ekonomi kavramlarında görüleceği üzere haber kahramanları tarafından “sahip olma” 2, “Para” 2, “Maliyet” 3, “Sponsor” 2, “Transfer/Transfer teklifi” 6, “Tasarruf” kavramı da 1 defa kullanılmışken, haber metninde “Maliyet”e 4 ve “Transfer”e de yalnızca 2 defa yer verilmiştir. Toplamda haber kahramanları 16 defa ekonomi kavramlarını kullanmışken haber metninde 6 kez bu kavramlara yer verilmiştir.

Argo kavramlara yine öngörüldüğü üzere haber metinlerinde yer verilmezken 3.hafta haber incelemesinde haber kahramanları tarafından da argo sözcükler kullanılmamıştır. Bu sonuçların TRTSPOR 2.hafta haber incelemesine ait olduğunu hatırlatmakta fayda olduğunu düşünüyoruz.

Şekil 39: TRTSPOR kanalı deyim kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)				
Deyim	Ciddi/Zorlu Sınav Vermek	4	0,14814 8148	3	0,13636 3636	n(haber)	11	n(haber)	11
	İddia Etmek	1 3	0,48148 1481	1 6	0,72727 2727	kavram	27	kavram	22
	Kriz/Belirsizlik/Anlaşm azlık Yaratmak	2	0,07407 4074	0	0	kavram/ haber	2, 45	kavram/ haber	2, 00
	Nefes Aldırmamak	2	0,07407 4074	0	0				
	Baskı Altına Almak	4	0,14814 8148	3	0,13636 3636				
	Kötülük Yapmak	0	0	0	0				
	Kızdırmak/ Küplere Bindirmek	0	0	0	0				
	Güç Göstermek	2	0,07407 4074	0	0				
	Gözden Çıkarmak	0	0	0	0				
	Yangın Yerine Çevirmek	0	0	0	0				

Deyimlerin kullanımıyla ilgili olarak daha önce de belirtildiği şekilde haber kahramanlarının yaşanan gerilim üzerine veya karşılaşma öncelerinde gerçekleştirdikleri basın toplantılarına dayanarak kendi içinde farklı anlamlar barındıran bir içeriğe sahip olduğu görüldü. Özellikle “Baskı altına almak” deyiminin nasıl bir anlam ifade ettiğini de önceki örneklerde görme imkanı bulmuştuk. Burada aynı kavram haber kahramanı tarafından 4 kez kullanılırken haber metninde 3 kez yer verilmiştir. Hatırlatmak gerekirse haber metninde yer alan deyimler hesaba katılırken aktarma yapılan cümleler değil özgün haber metni

dikkate alınmıştır. Bu bağlamda habercinin baskı altına almak deyimini kullanması tekrar düşünülmesi gerek bir konudur.

2.2.3.3.3.hafta

Şekil 40: TRTSPOR kanalı militarist kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Hafta 3							
		Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	n(haber)	8	n(haber)	8
Militarist	Asker	1	2,50%	0	0,00%	n(kavram)	28	n(kavram)	15
	Ordu	0	0,00%	0	0,00%	kavram/ haber	3,5 0	kavram/ haber	1,8 8
	Saldırı	0	0,00%	0	0,00%				
	Yok Etmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Cephe	0	0,00%	0	0,00%				
	Hırs / Azim	0	0,00%	0	0,00%				
	Savaş	0	0,00%	0	0,00%				
	Zafer	0	0,00%	0	0,00%				
	Hedef	5	12,50 %	3	21,43 %				
	Rakibi boğmak	0	0,00%	0	0,00%				
	Pest Etmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Devirmek	0	0,00%	0	0,00%				
	Strateji	2	5,00%	0	0,00%				
	Hücum	6	15,00 %	5	35,71 %				
	Savunma	4	10,00 %	0	0,00%				
	Mücadele	10	25,00 %	7	50,00 %				
	Direnmek	0	0,00%	0	0,00%				

3.hafta TRTSPOR militarist kavram incelemesinde haber metninde kullanılan militarist kavramların haber kahramanlarının kullandığına yakın olduğunu görmekteyiz. İlk iki haftanın TRTSPOR incelemesinde öngörülen sonuçların bu hafta için de devam ettiğini belirtmek gerekir. Aksi bir sonuç olmasa da haber kahramanlarına yakın bir sonucun çıkması da beklenen bir durum değildi. Diğer

kanalların sayısal verilerine bakılınca bunun haklılık payı içeren bir değerlendirme olduğu görülecektir. Bu hafta militarist kavramlar içerisinde haber kahramanları tarafından “mücadele” 10, “savunma” 4, “hücum” 6, “strateji” 2, “hedef” 5, “asker” sözcüğü de 1 defa kullanılmıştır. Buna karşın haber metninde “mücadele” 7, “hücum” 5, “hedef” 5 defa kullanılmıştır. diğer kavramlar ise hiç yer almamıştır.

Şekil 41: TRTSPOR kanalı spor kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)
Spor	Yenmek/Mağlup Etmek	6	15,38 %	4	17,39 %	n(haber)	8	n(haber)	8
	Büyük Kulüp/ En Büyük	2	5,13 %	1	4,35 %	n(kavram)	39	n(kavram)	23
	İddia Etmek	3	7,69 %	1	4,35 %	kavram/ haber	4,8 8	kavram/ haber	2,8 8
	Edebi Dostluk/ Ezeli Rakip	0	0,00 %	1	4,35 %				
	Sahayı Dar Etmek	1	2,56 %	0	0,00 %				
	Rakip	1	30,77 %	7	30,43 %				
	Berabere Kalma/Yenişememe	1	2,56 %	1	4,35 %				
	Sahaya Sürmek	0	0,00 %	0	0,00 %				
	Performans	3	7,69 %	3	13,04 %				
	Şampiyon Olmak	4	10,26 %	1	4,35 %				
	Futbolcu/ Sporcu	7	17,95 %	4	17,39 %				

Son hafta TRTSPOR’da yine birbirine yakın çıkan haber kahramanı ve haber metni sonuçlarıyla karşılaştık. Burada dikkat çekmesini beklediğimiz kavram “büyük kulüp/en büyük” oldu. Çünkü bu kavram sadece haber metninde geçti. Haber kahramanı tarafından kullanılmayan bu kavramın haberciler tarafından neden seçildiği de tartışma konusu olarak kayıtlara geçebilir. Ayrıca “yenmek/mağlup etmek” haber kahramanı tarafından 6 kez kullanılırken haber metninde 4 kez

kullanılmıştır. bunların kullanım yerleri ve anlamca birbirlerinden farklılık göstermeleri haberler izlenirken kendini daha net gösterebilir. “performans” sözcüğünün de eşit oranda kullanıldığı görülmektedir. Haber kahramanı ve haber metni tarafından 3’er defa kullanılan kavram spor kahramanlarının kullandığı şekliyle veya benzer bir anlam ile haber metninde yer almıştır.

Şekil 42: TRTSPOR kanalı ekonomi kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahrama)	% (kahrama)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin		
Ekonomi	Sahip Olma	0	0	0	0	n(haber)	8	n(haber)	8
	Para	2	0,2	0	0	n(kavram)	10	n(kavram)	3
	Mal/Eleman	0	0	0	0	kavram/ haber	1,2 5	kavram/ haber	0,3 8
	Maliyet	0	0	2	0,666666 667				
	Alacak/Verecek	0	0	0	0				
	Sponsor	0	0	0	0				
	Transger/ Transfer Teklifi	1	0,1	0	0				
	Antlaşma	1	0,1	0	0				
	Tasarruf	4	0,4	1	0,333333 333				
	Satmak/ Almak	0	0	0	0				
	Yaptırım	2	0,2	0	0				

Haber incelemesinde 3.hafta ekonomi kavramlarına çok sık rastlanmadı. Toplamda 13 kavramın 10’u haber kahramanı tarafından kalanı da haberci tarafından kullanılmıştır. önceki haftalarda ve kanallarda yapılan incelemelerde ekonomi kavramlarının sayısının artmasıyla argo kavramların kullanım sayısının artması arasında paralellik olduğu görülmüştü.

Şekil 43: TRTSPOR kanalı argo kavram dağılımı

Kategori	Kavram	n(kahraman)	%(kahraman)	n(metin)	%(metin)	Kahraman	Metin
Argo	Şerefsizler	0	0	0	#DI V/0!	n(haber) 8	n(haber) 8
	Namert	0	0	0	#DI V/0!	n(kavram) 6	n(kavram) 0
	Köpekler	0	0	0	#DI V/0!	kavram/ haber 0,75	kavram/ haber 0,00
	Haddini Bilmek	1	0,16666 6667	0	#DI V/0!		
	Hesabını Vermek	1	0,16666 6667	0	#DI V/0!		
	Kepazelik	2	0,33333 3333	0	#DI V/0!		
	Utanmazlık	2	0,33333 3333	0	#DI V/0!		
	Sahtekarlık	0	0	0	#DI V/0!		

Ancak bu hafta TRTSPOR haber bültenlerinde argo sayısının –haberlerin süresi ve çerçevenmesine bağlı olarak değişse de- fazla olduğunu görmekteyiz. “kepazelik, utanmazlık, hesabını vermek/verecekler, haddi bilmek” kavramlarının tümü bu hafta kullanılmıştır. Bunların yaşanan gerilim ve kulüp başkanlarının açıklamalarına bakılarak değerlendirilmesi gerekir. Ancak gerilimin nereden nasıl kaynaklandığı, bir açıklamanın diğer bir açıklamayı beraberinde getirdiği “doğal” sonucuna bakılınca tartışmalı bir haber seçimi dikkati çekmektedir.

Şekil 44: TRTSPOR kanalı deyim kavram dağılımı

Kategori	Kavram	Kahraman		Metin		Kahraman		Metin	
		Adet	Oran	Adet	Oran	Adet	Oran	Adet	Oran
Deyim	Ciddi/Zorlu Sınav Vermek	2	0,07142 8571	1	0,07142 8571	n(haber)	8	n(haber)	8
	İddia Etmek	13	0,46428 5714	7	0,5	kavram	28	kavram	14
	Kriz/Belirsizlik/Anlaşmazlık Yaratmak	3	0,10714 2857	1	0,07142 8571	kavram/ haber	3, 50	kavram/ haber	1, 75
	Nefes Aldırmamak	1	0,03571 4286	0	0				
	Baskı Altına Almak	4	0,14285 7143	3	0,21428 5714				
	Kötülük Yapmak	0	0	0	0				
	Kızdırmak/ Küplere Bindirmek	1	0,03571 4286	0	0				
	Güç Göstermek	3	0,10714 2857	1	0,07142 8571				
	Gözden Çıkarmak	0	0	1	0,07142 8571				
	Yangın Yerine Çevirmek	1	0,03571 4286	0	0				

Deyimlerin kullanımı ile ilgili olarak son hafta değerlendirmemizde yine dengenin korunduğu ve birbirine yakın sonuçların çıktığını gördük. Bu hafta sadece haber metinleri tarafından kullanılıp da haber kahramanı tarafından kullanılmayan ve üst düzeyde şaşırtıcı bir sonuç elde edilebilecek bir kavram ile karşılaşılmadı. Ancak üzerinde durmakta fayda gördüğümüz “baskı altına almak” kavramının haber kahramanları tarafından 4 kez kullanılmasına karşın haber metinlerinde 3 kez yer verilmesidir. “baskı altına almak” deyimini tek başına haber metninde yer alınca, hangi amaçla nerede nasıl kullanıldığına da dikkat ederek, çatışmacı dile nasıl hizmet ettiği daha iyi anlaşılabilir.

2.2.3.4. TRTSPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı

Şekil 45: TRTSPOR Tüm Haftalar Toplam Kavram Kullanımı

Kategoriler			
Militarist			
Kahraman		Metin	
n(haber)	34	n(haber)	34
n(kavram)	107	n(kavram)	46
kavram/haber	3,15	kavram/haber	1,35
Spor			
Kahraman		Metin	
n(haber)	34	n(haber)	34
n(kavram)	151	n(kavram)	106
kavram/haber	4,44	kavram/haber	3,12
Ekonomi			
Kahraman		Metin	
n(haber)	34	n(haber)	34
n(kavram)	38	n(kavram)	26
kavram/haber	1,12	kavram/haber	0,76
Argo			
Kahraman		Metin	
n(haber)	34	n(haber)	34
n(kavram)	11	n(kavram)	0
kavram/haber	0,32	kavram/haber	0,00
Devim			
Kahraman		Metin	
n(haber)	34	n(haber)	34
n(kavram)	84	n(kavram)	55
kavram/haber	2,47	kavram/haber	1,62

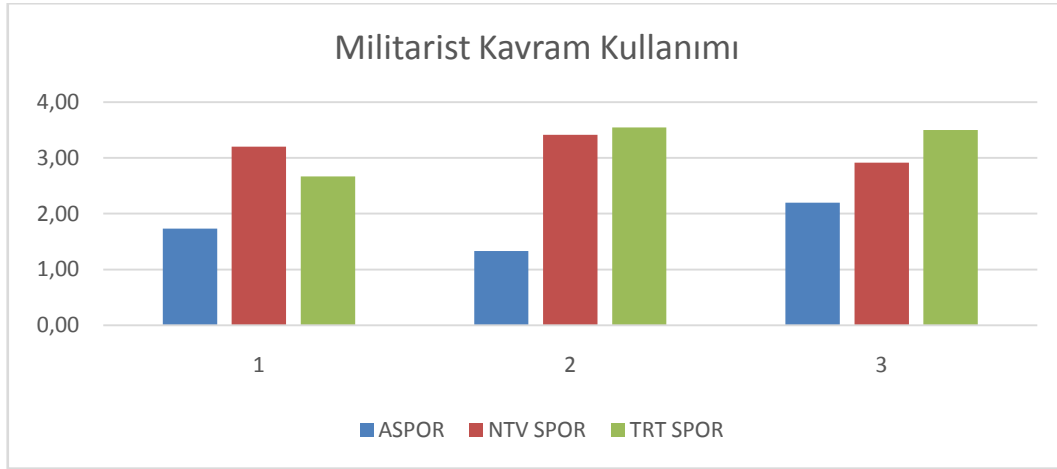
Tahmin edildiği şekilde TRTSPOR kanalının 3 haftalık incelemesinde elde edilen veriler çalışmanın ulaşılmak istediği sonucu doğrulamaktadır. Yine tüm kategorilere

bakıldığında çatışmacı unsurların haber kahramanları tarafından çok daha fazla kullanıldığı görülmektedir.

2.3. Kullanılan Kavramların Kanallar ve Haftalar Arası Karşılaştırmalı Analizi

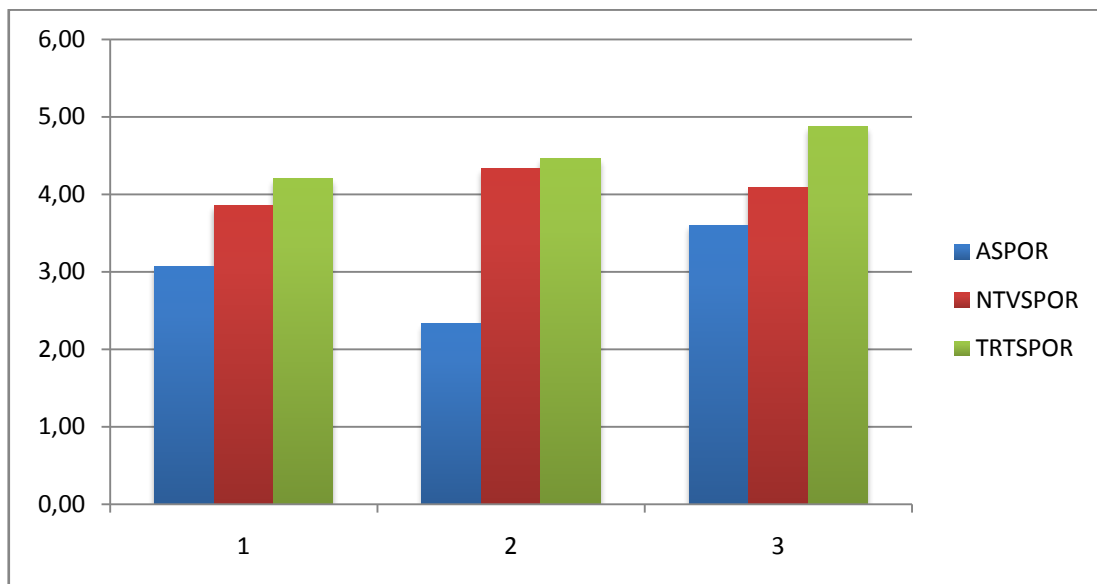
Kategorilerin karşılaştırması kanallar haftalara ayrılarak tek tek incelenirken az da olsa karşılaştırması gerçekleştirildi. Özellikle kavram bazında değerlendirmeler yapılmaya çalışıldı. Kategori altlarında kavramların bir önceki hafta ve diğer kanallarda hangi hafta ne sayıda ve nasıl kullanıldığına değinmeye çalışıldı. Bu bölümde yapılmak istenen kategorilerin kanallar arasında kullanım oranlarının karşılaştırılmasıdır. Ortaya çıkan toplam sonucun inceleme altına alınan ASPOR, NTVSPOR, TRTSPOR arasında karşılaştırılması, yorumlanması ve bir anlamda bir önceki bölümde yapılmaya çalışılan analizin sağlamlasının ortaya konmasıdır. Çalışmanın öngördüğü ve amaçladığı sonucun da bu bölümde ortaya konacak analiz ve yorumlamayla kanıtlanması hedeflenmiştir. Karşılaştırmalı analiz yapılırken kategoriler yine belirtilen sıralamayla gerçekleştirilecektir. Bu doğrultuda militarizm, spor, ekonomi, argo ve deyim kategorileri incelenecektir. İnceleme yapılırken haber başına düşen kavram sayıları kategori başlığı altında verilmiş, bunun detayı artırdığı ve kanalların her haber ne sayıda kavram kullandığı ortaya konmuştur. Daha net anlaşılacağı düşüncesiyle tablo yerine grafiklere yer verilmesi uygun görülmüştür.

Şekil 46: Militarist kavram kullanımının haftalar ve kanallar arası dağılımı

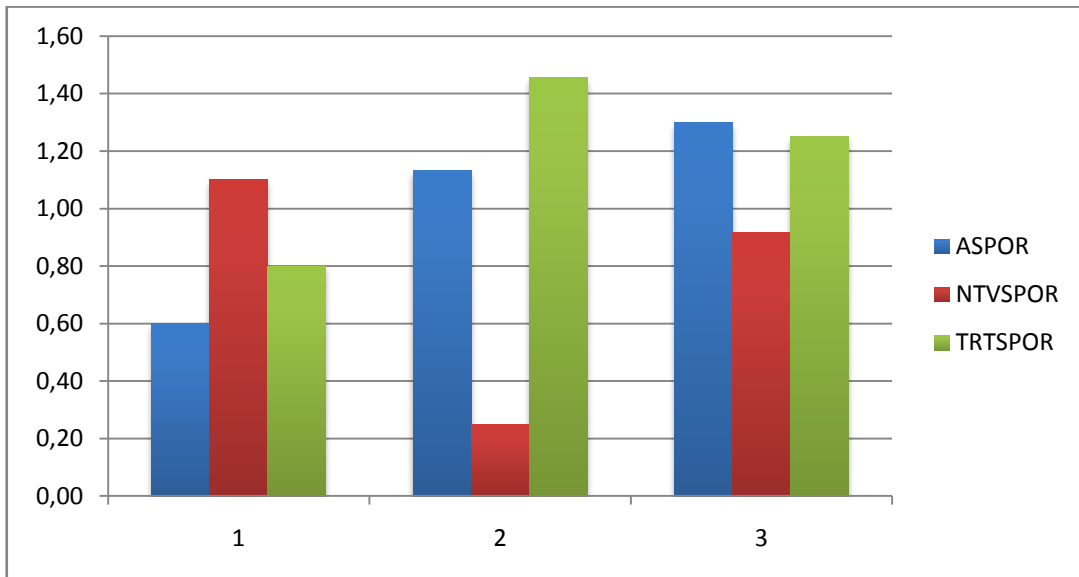
Militarist kavramların önceki analizlerde de üzerinde durduğumuz şekliyle TRTSPOR'un özellikle haber sayısının az olmasına karşın haber süresi ve görüntüsü çok kullanması sebebiyle bazı kavramlarda sayıca fazla sonuç vermesi yukarıdaki grafikte de görülmektedir. İlk hafta dışında diğer iki hafta da militarist kavram kullanımında ASPOR ve NTVSPOR'dan üstte rakamlara sahip olması haber başına düşen kavram içermesinden kaynaklanmaktadır. Haber başına düşen kavram sayısının yoğunluğu TRTSPOR'un uzun haber sürelerine bağlı olduğunu da tekrarlamakta yarar var.

Şekil 47: Spor kavram kullanımının haftalar ve kanallar arası dağılımı

Militarist kavramların paralelinde seyreden spor kavramları yine TRTSPOR'da daha fazla kullanıldığı görülüyor. Ancak ilk haftada bunun farklılaştığını da belirtmek gerek. Spor kavramlarında tüm haftalarda TRTSPOR yüksek rakamlara sahipken militarist kavramlarda ilk hafta NTVSPOR daha fazla militarist kavramları içermiştir. Çalışmanın ana amacını hatırlatarak devam etmek gerekirse yukarıda verilen toplam sayılarda –ki tablolarla haber kahramanları ve haber metinlerinin sayılarına yer verilmişti- kanalların birbirlerine kavram sayılarında üstünlük sağlamalarının nedeni de haber sürelerinin artmış olması veya görüntü-ses'in daha uzun tutulmasıdır. Görüntü-ses'in uzun verilmesinin de doğal olarak haber kahramanlarının inceleme altına alınan kavramları daha çok kullanılmaları sonucu da doğurmaktadır. Yine gerçekleştirilen incelemelerde ASPOR kanalının genel olarak daha az kavram sayısına sahip olması haber metinlerinin çok uzun tutulmasıdır. Özellikle perfore ve haber metninin ASPOR'da çok daha uzun tutulduğu elde edilen bir sonuçtur. Bunun da farklı yorumlamalara imkan verdiğini de belirtmek gerek. TV haberlerinde görüntünün esas unsur olarak kabul edilebildiği gerçeğinden hareketle ASPOR'un haber metinlerine daha fazla yer vermesinin tartışmaya açık bir ortam hazırladığı belirtilmelidir.

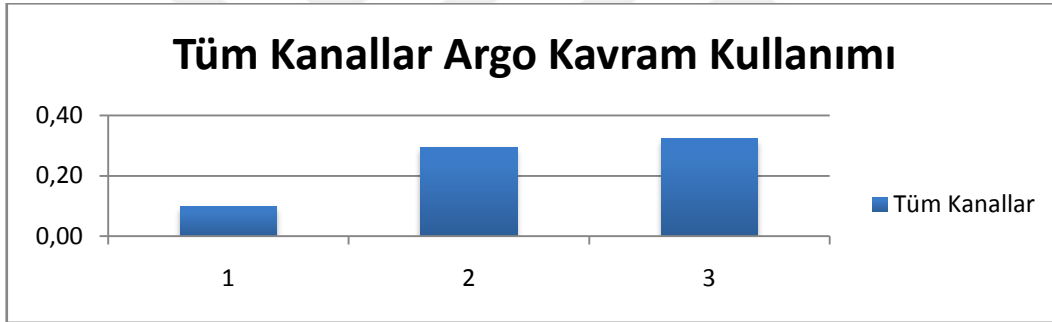
Şekil 48: Ekonomi kavram kullanımının haftalar ve kanallar arası dağılımı

Şekil 48'te yer alan bilgiler haber başına düşen ekonomi kategorisine ait kavram kullanımını göstermektedir. Diğer iki kategoriye nisbeten –militarist ve spor

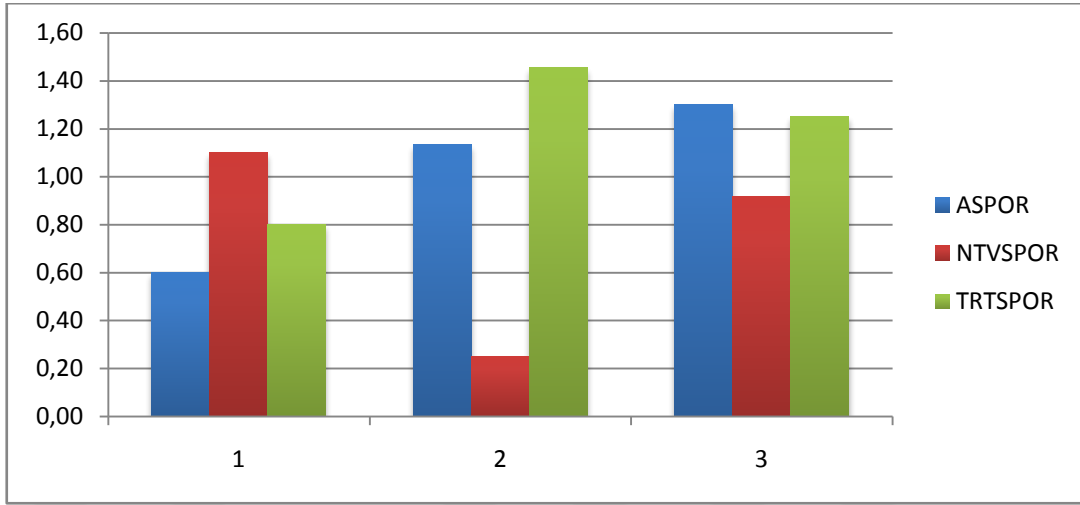
kavramları ile kıyaslanınca- daha dengesiz bir görüntü oluştuğunu grafikten görebiliyoruz. İlk haftada ekonomi kavramlarını en çok NTVSPOR'da görmekteyiz. Ancak ikinci hafta en az ekonomi kavramına sahip NTVSPOR olmuştur ve haber başına düşen kavram sayısı da 0.20 olarak tespit edilmiştir. Kanalların haber seçerken ortaya çıkan farklılığı da bu şekilde görebilmekteyiz. Ekonomi içerikli spor haberlerinin tercih edilmesi/edilmemesinin nedenleri arasında birçok şey gösterilebilir. Bu çıkarım tamamen ekonomi haberlerinin yapılmadığı anlamını da vermemelidir. Çünkü çalışma yapılırken seçilen haberler amacımıza hizmet edecek kavramları içerecek şekilde tercih edilmiştir. Buna rağmen kapsamı oluşturan haftalarda neredeyse tüm haberler incelenmiştir. Yukarıdaki grafikte de elde edilen sonuç yansıtılmıştır.

Şekil 49: Argo kavram kullanımının haftalara dağılımı

Argo kavramların kullanımıyla ilgili tablolarda yaptığımız incelemelerde de haber metinlerinde hiç rastlamadığımız haber kahramanlarının da çok az kullandığını da belirtmiştik. Bu nedenle haftalık olarak kanallara göre haber başına düşen argo kavram sayısını vermek grafik üzerinde çok anlamlı olmadığından tüm kanalların argo kullanımına yer vermeyi daha faydalı bulduk. Grafikte de görüldüğü üzere ilk haftadan son haftaya doğru argo kavram kullanımının yükseldiğini görmekteyiz. Tablolarda ayrı ayrı yorumlamaya çalıştığımız argo kullanımların yaşanan olayların, haber kahramanlarının yaptıkları açıklamaların ve seçtikleri sözcüklerin, ayrıca haber kanallarının da haber seçimlerinin etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Şekil 50: Deyim kavram kullanımının haftalar ve kanallar arası dağılımı

Haber başına düşen deyim kullanım sayısı kanallara ve haftalara göre değişkenlik göstermektedir. Kanallar kendi içinde de haftalara göre farklı sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Deyimlerin kendi içinde derin anlamlar barındıran, haber kahramanlarının konuya yaklaşırken tehdit içeren sözcükler seçmeleri listedeki deyimleri seçmemize neden olmuştur. Kanallar arasındaki farkın oluşma nedeni ise yine kullanılan haber dilinin ve görüntü ve haber seçiminin etkisinin bir sonucudur. Grafikte gördüğümüz üzere TRTSPOR'un deyimlere çokça yer vermesindeki neden ise hem haber metnini hem de haber süresini uzun tutmasıdır.

Şekil 51: Tüm Kanallar Toplam Kavram Kullanımı

Kategoriler			
Militarist			
Kahraman		Metin	
n(haber)	130	n(haber)	130
n(kavram)	315	n(kavram)	93
kavram/haber	2,42	kavram/haber	0,72
Spor			
Kahraman		Metin	
n(haber)	118	n(haber)	118
n(kavram)	446	n(kavram)	323
kavram/haber	3,78	kavram/haber	2,74
Ekonomi			
Kahraman		Metin	
n(haber)	118	n(haber)	118
n(kavram)	113	n(kavram)	68
kavram/haber	0,96	kavram/haber	0,58
Argo			
Kahraman		Metin	
n(haber)	118	n(haber)	118
n(kavram)	28	n(kavram)	0
kavram/haber	0,24	kavram/haber	0,00
Deyim			
Kahraman		Metin	
n(haber)	130	n(haber)	130
n(kavram)	237	n(kavram)	129
kavram/haber	1,82	kavram/haber	0,99

Şekil 51 bu çalışmanın varmak istediği noktayı kanıtlar nitelikte sonuçlar sunmaktadır. Çalışmaya başlarken habere konu olan kişi/kurumların çatışmayı körükleyen olarak medyayı suçlamalarından hareketle gerçekleştirilen analizlerde sonucun öngörüldüğü üzere haber kahramanlarının habercilere göre çok daha fazla ayrıştırıcı ve çatışmacı dil kullandıkları ortaya çıkmıştır. Özellikle militarist kavramların çatışmaya götüren unsurlar olduğu önkabulü üzerinden hareket etmek gerekirse toplamda yaklaşık olarak 3 katı oranda bir farklılığın elde edildiğini görebilmekteyiz. Yine argo kullanımında haber metinlerinin sıfır oranında kalmış olması da kayda değer bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor ve ekonomi kategorilerindeki kavramların kullanımında ise yarı yarıya bir oranla haber kahramanlarının yukarıda olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Sonuç olarak, tahmin edildiği gibi habere konu olmuş kişi/kurum temsilcilerinin medya mensuplarına oranla çatışmayı daha fazla körükleyici unsurlara başvurduklarına sayısal olarak ulaşılmış ve öngörülen sonuca varılmıştır.

SONUÇ

İnsanlık tarihi itibariyle var olan çatışma, nefret, sevgi ve anlaşma/barış hissi ve arzusu yüzyıllar boyunca çeşitlenerek günümüze kadar ulaşmış olsa da temel özelliklerini kaybetmediler. Adını ne koyarsak koyalım ister bir hak mücadelesi ister bir özgürlük ya da bir rekabet olsun, temelinde hırs, mücadele ve nihayetinde belki sonsuz bir savaş veya barış olacaktır. Son yüzyılda yaşananlara bakınca bu çatışma ve barış mirasının sayısız alanlara yayıldığı ve tahmin edilenden daha sert sonuçları olduğu görülmektedir. Yaşanan soykırımlardan savaş suçlarına, spor müsabakalarından saha dışı müdahalelere kadar rekabetin ve acımasızlığın nasıl şekillendiği tarihte yerini almıştır. Bunların motivasyon kaynağını ise kazanma, üstünlük kurma gibi duygularla açıklamak tek başına yeterli olmayacaktır. Karşı taraf diye bir olgu yaratılmışsa veya oluştuysa ona karşı üstün gelmenin temelinde nefret de yerini alabilir. Nefret hissi büyüyen ve büyütülebilen bir histir ve beraberinde ayrımcılığa ve vicdani olmayan davranışlara da sürükleyebilir. Bir halka, gruba, spor kulübüne, taraftar grubuna, bir dine, dile, kültüre karşı olan nefret ötekileştirmenin de yolunu açacaktır.

Yukarıda bahsedilmeye çalışılan şeyin çatışmanın neden ve nasıl oluşabileceği üzerinedir. Bu çalışma yapılırken de çatışma ve barış literatürünün neye odaklandığına dikkat edilmeye çalışılmıştır. Özellikle 1970'lerde barış kavramının üzerine çalışılabilecek önemde olduğunu ortaya çıkaran ve ilk çalışmaları da gerçekleştiren Johan Galtung barış ve çatışmanın benzer sebeplerden oluşabileceğini ve barış ortamının kurulmasının ince bir çalışma ile mümkün olabileceğini kanıtlamıştır. Nitekim onun gösterdiği yolda çalışmalar yürüten eski BBC muhabirleri Jake Lynch ve Annabel McGoldrick hem sahada gazetecilik yaparken hem de sonrasında akademide gerçekleştirdikleriyle bunu bir kez daha ortaya koydular. Lynch ve McGoldrick çalışma sahalarını sıcak çatışma olarak seçmiş olmalarına rağmen Galtung barış araştırmalarının hemen her alanda uygulanabileceğini belirtmektedir. Spor'dan savaşa, demokratik seçimlerden basın diline kadar hemen her alanda çatışmanın oluşabileceğini ve bunun da gerçek hayata yansımalarının tahmin edilenden daha fazla olabileceğini belirtmektedir.

Türkiye’de 2000’lerde çalışılmaya başlanan barış gazeteciliği kavramı birçok alanda kendini gösteren nefret ve ayrımcılığı kapsamıştır. Kadın cinayetlerinde kullanılan haber dilinden ırkçı söylemlere, lgbti bireylerinden yabancı düşmanlığına oradan spordaki nefrete kadar birçok alanda başta akademisyen Sevda Alankuş olmak üzere sayısı artan şekilde hem barış çalışmaları hem de üzerine çalışan sosyal bilimcilerin konu üzerine yaptıkları dikkate değerdir. İletişim alanında da çalışmalar sürdüren Bağımsız İletişim Ağı (bianet.org) barış gazeteciliği üzerine ayrı bir platform oluşturmuş ve yurtdışından da konunun uzmanlarıyla paylaşımlarda bulunmuştur. Onların da yaptıkları çalışmalar rehber edinilerek sporda nefretin ve ayrıştırıcı dilin nasıl ve kim tarafından olduğu bu çalışmada ortaya konmuştur. Türkiye’de hiç şüphesiz en fazla ilgiyi gören spor dalının futbol olduğu düşünülerek bu alanda araştırma yapılmış ve elde dilen bulgular sayısal verilere dökülerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

Galtung’un da üzerinde durduğu spor’da çatışma ve nefret’in ne gibi sonuçlar doğuracağı nasıl şekillendiği gibi bir çalışma yapılmaya çalışıldı. Spor beraberinde milliyetçilik ve saldırganlık da barındırabilen bir taraftarlığı da doğurabilmektedir. Spor’daki şiddeti de bu nedenlerle anlamak daha yararlı olacaktır. Spor’daki çatışma ve nefretin oluşma sebeplerini incelerken sadece spor kurum ve kişilerinin değil aynı zamanda medyanın da payı olabileceği ihtimaliyle iki tarafın da ortaya koyduklarını karşılaştırmak daha anlamlı olmuştur. Özellikle bu çalışmanın da örneğine alınan futbol kulüplerinden medyaya gelen şikayetleri de göz önüne alınca elde edilen bulguların daha fazla önemi olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada öngörülen bazı bulguların elde edilmesi barış gazeteciliği temel alınarak ve içerik analizi ile mümkün olmuştur. Haber dilinin nasıl olması gerektiği üzerine bir çalışmadan daha öte belli dönemlerden elde edilmiş verilerle barış ve nefret dilinin habere ve kurum/kişilere ne kadar sirayet ettiğine ilişkin bir çıkarımda bulunulmaya çalışılmıştır. İncelenen TV spor kanallarının ana haberlerinde haber dili ve kurum/şahısların demeçlerine ayrı ayrı bakılıp değerlendirilmiş ve çalışma öncesinde öngörülen sonuçlara büyük bir oranda ulaşılmıştır. Habercilerin nefret ve çatışma diline kurum/şahıslara göre çok daha az yer verdiği kanallar arasında yapılan karşılaştırmada da ortaya çıkmıştır. Haberlerdeki barış dilinin kurumların

yaptıkları açıklamalarla tekrar edilme sıklığının da az olduğu bunun da barış diline dönüşme de yeniden üretilmesine izin verilmediği görülmüştür. İncelenen haftalarda olayların sert açıklamalar yapılmasına neden olduğu durumlarda tv spor kanallarının bazı günlerde haber metni kullanmaktan kaçındığı sadece görüntüye yer verdikleri de elde edilen bulgular arasındadır. Bazı tv spor kanalları yapılan açıklamaları eleştirecek düzeyde haber metni yazmış ve bunun izleyicide eleştirel bir algı oluşturmaya izin verdiği tahmin edilmiştir. Genel olarak öngörülen sonuçlara büyük oranda ulaşılmış ve kişi/kurumların medyayı suçlayıcı açıklamalarının aksine kendilerinin çatışmayı oluşturup sürdürdükleri anlaşılmıştır. Sayısal verilerle bunun kanıtlanması aksini iddia etmeyi güç hale getirmiştir.

Elde edilen bulguların yorumlanması sonucu daha önce de belirtildiği gibi habere konu olan kurum ve kişilerin çatışmayı artırıcı söylemi daha fazla kullandıklarıdır. Basının haber yapma refleksi ile hareket ettiği bilgiyle hareketle öncelikle kamuoyunu, kitleleri etkileyecek konumda olan kurum ve kişilerin açıklamalarında özenli olmaları gerektiği de aşikardır. Bu çalışmada da örnekleme oluşturan futbol haberlerinde dikkati çeken nokta, çatışma ifadelerinin müsabakalardan hemen sonra heyecanın zirve yaptığı anlarda gerçekleştirilen açıklamaların daha fazla olumsuz etki yarattığıdır. Verilen demeçlerin nasıl sonuçlar doğuracağı kurum temsilcileri ve sporcular tarafından hassasiyetle değerlendirilmesi gerektiği önem arz etmektedir. Bu noktada medya emekçilerinin de üzerlerine düşen görev müsabaka sonrası kurum temsilcileri ve sporculara mikrofon uzatırken yatıştırıcı sorular sormaları ve saha içi değerlendirme almaya zorlamalarıdır. Gergin bir maç sonrası gerilimin olduğu ana geri giderek sorulacak her soru çatışma unsurlarının kullanılmasına neden olacaktır. Gazeteciler uzlaşma ve barış ortamının sağlanması adına, çok zaruri de olsa bazı bilgileri daha sonra öğrenmek için erteleyici sorular sormalı veya bundan tamame kaçınmalıdırlar. Sonrasında yapılacak haberlerin dilini de çatışmaya mahal vermeyecek seviyede tutmaları da bir o kadar önemlidir. Aksi takdirde yayımlanmış haberin sadece kurum temsilci, sporcu tarafından değil daha büyük bir kitle tarafından da izleneceği bilinmelidir. Bunun neden olacağı şiddet ve nefret öngörülmeli, bu duyarlılıkla yani barış haberciliği duyarlılığı ile hareket etmelidirler.

Bu çalışmada da çatışma ve nefrete götürecek kavramlara yer verilerek gazeteci ve spor dünyası temsilcilerine örnek oluşturulmak istenmiştir. Gazetecilerin hangi kavramın neye işaret ettiğini bilmeleri barış temelli haber yazmaları açısından faydalı olacaktır. Bilinçli haber dili oluşturmak toplumsal barış adına önemli olduğu gibi ülkemizde en büyük ilgiyi gören futbol'da da işe yarar sonuçlar doğuracağı kuvvetle öngörülebilir. Çalışma, bunu kanıtlamak adına kapsamlı bir veri analizi yapmış ve bunun yukarıda da belirtildiği üzere gazeteci ve sorumlu yurttaşlar için önemli bir kaynak olacağı istenmiştir.

KAYNAKÇA

- Alankuş, S. (2016). *Barış Gazeteciliği El Kitabı*. İstanbul: Bianet.
- Arık, M. B. (2004, Temmuz 13). *Spor Gazeteciliği Açısından The Premiership ve Maraton Programlarının Karşılaştırılması*. 2015 tarihinde <http://cim.anadolu.edu.tr/pdf/2004/1130855826.pdf> adresinden alındı
- Arsan, E. (2005) “**Çatışma ve Savaş Dönemlerinde Gazetecilik**”, Sevda Alankuş (der.), *Gazetecilik ve Habercilik içinde*, IPS İletişim Vakfı Yayınları, Ankara.
- Blasi, B. “**Peace Journalism and The News Production Process**”, **conflict and communication online, Vol.3, No.1/2**, (Çevrimiçi) http://www.cco.regeneration.de/2004/pdf_2004/blaesi.pdf, 11.10.2014.
- Dursun, Ç. (2005). Haber Gerçeğin Aynasıdır Benzetiminin Sakıncaları. S. Alankuş içinde, *Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek* (s. 69). Ankara: IPS İletişim Vakfı.
- Fransius, M. P. “**Peace journalism case study: US media coverage of the Iraq War**”, **Journalism**, (Çevrimiçi) <http://jou.sagepub.com/content/15/1/72>, 15.10.2014.
- Galtung, J. (1998) “**High Road, Low Road: Charting the Course for Peace Journalism**”, Track Two: Media and Conflict.
- Galtung, J. (2000), “**Searching for Peace The road to Transcend**”, Pluto Press.
- Galtung, J. C. Vincent, R. (1992), “**Global Glastnost: Toward a New World Information/Communication Order? (Communication Peace & Development)**”, Hampton Pr.,
- Galtung, J. Webel, C. (2007), “**Handbook of Peace and Conflict Journalism**” Routledge, London.,

Hanitzsch, T. (2004), “**Journalists as Peacekeeping Force? Peace journalism and mass theory**”, **Journalism Studies**, Cilt 5, sayı4.

Hanitzsch, T. (2007), “**Situating peace journalism in journalism studies: A critical appraisal**”, **conflict and communication online**, Vol 6, No.2, (Çevrimiçi) http://www.cco.regener-online.de/2007_2/pdf/hanitzsch.pdf, 21.10.2014.

İnal, A. (2010) “**Tarihsel gelişimi içinden gazetecilik etiğini yeniden düşünmek**”, <http://ilefarsiv.com/etik/wp-content/uploads/ayse-inal-tarihsel-gelisimi-icinden-gazetecilik-etigini-yeniden-dusunmek.pdf> , 19.10.2014.

İrvan, S. (2006), “**Peace Journalism as a Normative Theory: Premises and Obstacles**”, (çevrimiçi) https://www.academia.edu/845224/Peace_Journalism_as_a_Normative_Theory_Premises_and_Obstacles, 19.10.2014.

Kaptangil, İ. (2009, Aralık). Uluslararası İnsan Kaynakları Yönetim Yazınında Bilgi Yönetiminin İçerik Analizi ile İncelenmesi. 101. Bolu.

Karadeniz, S. (2012). Nefret Söylemi Kapsamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu. İstanbul: Galatasaray Üniversitesi.

Kazaz, M. (2007). Televizyon Spor Haberlerinin Yapısal Çözümlemesi ve Dil Kullanımı. Konya: Literatürk.

Kempf, W. (2003), “**Constructive conflict coverage—A social-psychological research and development program**”, **Conflict&Communication Online**, 2(2).

Lee, S. T. Maslog, Crispin C. (2006), “**War or Peace Journalism? Asian Newspaper Coverage of Conflicts**”, (Çevrimiçi) <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1460-2466.2005.tb02674.x/pdf>, 12.10.2014.

Loyn, D.(2003) “**WitnessingtheTruth**”, (Çevrimiçi)<http://www.opendemocracy.net>.

- Lynch, J. (2007) **“Peace Journalism and It’s discontents”**, **conflict and communication online**, Vol 6, No. 1. (Çevrimiçi) http://www.cco.regener-online.de/2007_2/pdf/lynch.pdf, 21.10.2014.
- Lynch, J. McGoldrick, A. (2000) **“Peace Journalism What Is It? How To Do It?”**, (Çevrimiçi) https://www.transcend.org/tri/downloads/McGoldrick_Lynch_Peace-Journalism.pdf, 15.10.2014.
- Lynch, J. McGoldrick, A. (2005), **“Peace Journalism”**, Hawthorn Press, Gloucestershire UK,.
- McCombs, M. (1994), **“The future agenda for agenda setting research”**, *Journal of Mass Communication Studies*.
- McMahon, R. (2011), **“News media encoding of racial reconciliation: Developing a peace journalism model for the analysis of 'cold' conflict”**, *Media Culture and Society*, (Çevrimiçi) <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=30&sid=13133ae2-4520-4dd3-8501-19ad16ae997e%40sessionmgr115&hid=103&bdata=Jmxhbmc9dHlmc2l0ZT1lZHlMtbGl2ZQ%3d%3d#db=edb&AN=66817151>, 14.10.2014.
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik Analizi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* , s. 215.
- Phillips, H. (2011) **“Expanding Peace Journalism: Comparative and Critical Approaches”**, (Çevrimiçi) http://www.gmj.uottawa.ca/1301/v6i1_phillips.pdf, 14.10.2014.
- Sandıklı, A.(2007) **“Uluslararası İlişkiler Teorileri ve Barış”**, Bilgesam,.
- Shinar, D. (2003) **“Peace Process in Cultural Conflict: The Role of the Media”**, **conflict and communication online**, Vol 2, No. 1, (Çevrimiçi) http://www.cco.regener-online.de/2003_1/pdf_2003_1/shinar.pdf, 17.10.2014.

Shinar, D. (2007) **“Epilogue: Peace Journalism – The State of Art”**, conflict and communication online, Vol 6, No.1, (Çevrimiçi) http://www.cco.regeneration.de/2007_2/pdf/shinar.pdf, 21.10.2014.

Tehrani, M. (2002), **“Peace Journalism Negotiating Global Media Ethics”**, The Harvard International Journal of Press/Politics, <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=20&sid=13133ae2-4520-4dd3-19ad16ae997e%40sessionmgr115&hid=103&bdata=Jmxhbmc9dHImc2l0ZT1lZH MtbGl2ZQ%3d%3d#db=edb&AN=54924060>, 18.10.2014.

Tehrani, M. (2012), **“Where is the New World Order”**, (Çevrimiçi) <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13216597.2012.709926>, 14.10.2014.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, (Çevrimiçi) <http://www.tgc.org.tr/bildirge.asp>, 17.10.2014.

Wolsfeld, G. (2004) **“Media and path to peace”**, Cambridge University.

Yıldız, G. **“An Attitude Analysis Of The Turkish Media Before The Iraq Intervention And Peace Journalism: Examples from Milliyet, Cumhuriyet and Zaman Newspapers”**, (Çevrimiçi) http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ_6_sayi_Bahar_2013/pdf/Yildiz.pdf, 09.10.2014.

EKLER**EK.1 UYGULAMA FORMU****TARİH:...../...../.....****HABER KAHRAMANI ODAKLI****BİRİM NO:.....**

1.	TV ADI:	2.	KAYIT DÖNEMİ:		
4.	HABER SIRASI				
5.	KULÜP ADI:				
6.	SPOR KAVRAMLARI:				
7.	EKONOMİ KAVRAMLARI:				
8.	ARGO KAVRAMLAR:				
9.	DEYİMLER:				
10.	MİLİTARİST KAVRAMLAR:				

EK.2 UYGULAMA FORMU**TARİH:...../...../.....****HABER METNİ ODAKLI****BİRİM****NO:.....**

1.	TV ADI:	2.	KAYIT DÖNEMİ:		
4.	HABER SIRASI				
5.	KULÜP ADI:				
6.	SPOR KAVRAMLARI:				
7.	EKONOMİ KAVRAMLARI:				
8.	ARGO KAVRAMLAR:				
9.	DEYİMLER:				
10.	MİLİTARİST KAVRAMLAR:				

EK.3 İNCELENEN HABERLERİN KULÜP BAZINDA LİSTESİ

KULÜP ADI	SIRA
GALATASARAY	1
BEŞİKTAŞ	2
TRABZONSPOR	3
FENERBAHÇE	4
KASIMPAŞA SPOR KULÜBÜ	5
TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU	6
BURSASPOR	7
OSMANLISPOR	8
KAYSERİSPOR	9

EK4.EN SIK KULLANILAN MİLİTARİST KAVRAMLARIN DAĞILIMI

Sıra	Haber Dili Kavramı	Sayı	%
1	Asker		
2	Ordu		
3	Saldırı		
4	Yok Etmek		
5	Cephe		
6	Hırs/Azim		
7	Savaş		
8	Zafer		
9	Hedef		
10	Rakibi Boğmak		
11	Pes Etmek		
12	Devirmek		
13	Strateji		
14	Hücum		
15	Savunma		
16	Mücadele		
17	Direnme		

EK5.EN SIK KULLANILAN SPOR KAVRAMLARIN DAĞILIMI

Sıra	Haber Dili Kavramı	Sayı	%
1	Yenmek/Mağlup Etmek		
2	Büyük Kulüp/En Büyük		
3	İddia Etmek		
4	Ebedi Dostluk/Ezeli Rakip		
5	Sahayı Dar Etmek		
6	Rakip		
7	Berabere Kalma/Yenişememe		
8	Sahaya Sürmek		
9	Performans		
10	Şampiyon Olmak		
11	Futbolcu/Sporcu		

EK6.EN SIK KULLANILAN EKONOMİ KAVRAMLARIN DAĞILIMI

Sıra	Haber Dili Kavramı	Sayı	%
1	Sahip Olma		
2	Para		
3	Mal/Eleman		
4	Maliyet		
5	Alacak/Verecek		
6	Sponsor		
7	Transfer/Transfer Teklifi		
8	Antlaşma		
9	Tasarruf		
10	Satmak/Almak		
11	Yaptırım		

EK7.EN SIK KULLANILAN ARGO KAVRAMLARIN DAĞILIMI

Sıra	Haber Dili Kavramı	Sayı	%
1	Şerefsizler		
2	Namert		
3	Köpekler		
4	Haddini Bilmek		
5	Hesabını Vermek		
6	Kepazelik		
7	Utanmazlık		
8	Sahtekarlık		

EK8.EN SIK KULLANILAN DEYİMLERİN DAĞILIMI

Sıra	Haber Dili Kavramı	Sayı	%
1	Ciddi/Zorlu Sınav vermek		
2	iddia etmek		
3	Kriz/Belirsizlik/Anlaşmazlık yaratmak		
4	Nefes Aldırmamak		
5	Baskı Altına Almak		
6	Kötülük Yapmak		
7	Kızdırmak/Küplere Bindirmek		
8	Güç Göstermek		
9	Gözden Çıkarmak		
10	Yangın Yerine Çevirmek		